

Käsityksiä käsityön tutkimussisällöistä ja -valinnoista käsityötieteen väitöstutkimuksissa

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Käsityötieteen koulutus
Pro gradu -tutkielma
Käsityötiede
Toukokuu 2020
Sonja Löfström

Ohjaaja:
Pirita Seitamaa-Hakkarainen

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta		
Tekijä - Författare - Author Sonja Löfström		
Työn nimi - Arbetets titel Käsityksiä käsityön tutkimussisällöistä ja -valinnoista käsityötieteen väitöstutkimuksissa		
Title Conceptions on Craft Research Content and Choices in Craft Science Doctoral Dissertations		
Oppiaine - Läroämne - Subject Käsityötiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma/ Pirita Seitamaa-Hakkarainen	Aika - Datum - Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 101 s + 1 liites
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Tässä laadullisessa ja aineistolähtöisessä, fenomenografisessa tutkielmassa tutkitaan käsityötieteen sisältöjä. Aineistona toimivat käsityötieteen väitöstutkimukset. Tarkoitus on tavoittaa aineiston kautta erilaisia tapoja käsittää tarkastelun kohteena olevaa ilmiötä, käsityötiedettä, ja luoda aineistosta harkittujen tutkimusrajausten avulla kategorioita, jotka kertovat käsityön tutkimussisällöistä. Tavoitteena oli muodostaa tutkimusanalyysin avulla tulosavaruus, joka vastaa aineistolle esitettyyn tutkimuskysymykseen: miten käsitykset käsityötieteen tutkimussisällöistä ilmenevät käsityötieteen väitöstutkimuksissa?</p> <p>Tutkimusotteena ja -menetelmänä oli fenomenografia, jonka avulla tutkitaan sitä, miten tarkastelun kohteena oleva ilmiö voidaan käsittää. Ilmiön tutkimista pohjustava tutkielman teoriaosuus käsitteli tieteenalan tutkimusta sekä käsityötiedettä ilmiönä. Aineisto valittiin tarkoituksenmukaisesti. Se koostui kaikista vuoden 2019 loppuun mennessä julkaistuista käsityötieteen väitöstutkimuksista vuosilta 1994-2019 (N=27). Analyysi kohdistuu väitöstutkijoiden käsityksiin käsityötieteen tutkimussisällöistä. Aineisto koodattiin ja analysoitiin fenomenografian, NCT-metodin ja ATLAS.ti-ohjelman avulla.</p> <p>Analyysin tuloksena muodostettiin kuvauskategorioista koostuva tulosavaruus. Tutkimus osoitti, että käsityötieteen väitöstutkimusten tutkimussisältöjä voidaan tulkita viiden eri kuvauskategorian kautta. Ne ovat: <i>käsillä tekijä</i>, <i>käsityön rooli</i>, <i>kokonainen käsityö</i>, <i>käsityön konteksti</i> sekä <i>käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat</i>. Neljä ensimmäisenä mainittua kuvauskategoriaa sijoittuvat samaan fenomenografian horisontaaliseen tasoon. Viides kategoria on merkitykseltään laajempi ja asettuu vertikaalisessa suhteessa muihin kuvauskategorioihin. Kuvauskategorioista muodostuva tulosavaruus kertoo käsityötieteen tutkimussisällöistä ja -valinnoista. Tutkimuksen pohdintaosuudessa tarkastellaan muodostetun tutkimusavaruuden ja kuvauskategorioiden sijoittumista käsityötieteen teoriaan. Tutkimuksen tuloksiin voidaan myös lukea analyysin perusteella syntyneet jatkotutkimusaiheet.</p>		
Avainsanat - Nyckelord Käsityötiede, käsityö, väitöstutkimus, aineistolähtöisyys, fenomenografia		
Keywords Craft science, craft, doctoral dissertation, inductive data, phenomenography		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Sonja Löfström		
Työn nimi - Arbetets titel Käsityksiä käsityön tutkimussisällöistä ja -valinnoista käsityötieteen väitöstutkimuksissa		
Title Conceptions on Craft Research Content and Choices in Craft Science Doctoral Dissertations		
Oppiaine - Läroämne - Subject Craft Science		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Pirita Seitamaa-Hakkarainen	Aika - Datum - Month and year May 2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 101 pp. + 1 appendice
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>The aim of this research is to reveal elements of contents and choices made in craft science doctoral dissertations. Total 27 dissertations have been published between 1994-2019 during the nearly 40-year history of craft science. The research theory focuses on the phenomenon itself revealing how and when the branch of science was founded and what it was based on. Theory section continues by introducing the central craft science models and theories focusing on those that are essential for the creation and objective of this thesis.</p> <p>The main question leading the research was: how the conceptions on craft science research content appear in craft science doctoral dissertations? The research is qualitative and inductive as it is based on analysing documents. It investigates conceptions on craft science through the dissertations. The research strategy and method is phenomenography, used also in the analysis of the data. Computerized coding was executed with ATLAS.ti coding programme and fulfilled with the help of NCT analysis model. The focus is on the dissertation abstracts. They sum up the most important information the craft scientists have chosen to share and reveal about their researches. The research aims to form an outcome space that summarises and offers an informative visual presentation of the data collected, coded and contemplated.</p> <p>The result of the analysis is a selection of categories of description that form an outcome space, which is common for phenomenographic research. The categories of description are: <i>craft maker, role of craft, holistic craft, craft context and choices considering craft science researches</i>. The outcome of the analysis is compared to craft science theories introduced in the theory section. Research findings also include a number of additional research suggestions and ideas.</p>		
Avainsanat – Nyckelord Käsityötiede, käsityö, väitöstutkimus, aineistolähtöisyys, fenomenografia		
Keywords Craft science, craft, doctoral dissertation, inductive data, phenomenography		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (theses)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisällys

1	JOHDANTO	2
2	KÄSITYÖTIEDE ILMIÖNÄ	5
2.1	Käsityötieteen alkuaskeleet ja teoriapohja	5
2.2	Craft Science, käsityötiede ja käsityökasvatus	12
3	KÄSITYÖTIETEEN TUTKIMISESTA	17
3.1	Keskeisiä tieteen tutkimisen käsitteitä	17
3.2	Käsityötieteen ulottuvuuksia, malleja ja luokitteluja	21
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
5.1	Tutkimusaineisto	36
5.2	Fenomenografinen tutkimusote ja -menetelmä	41
5.3	Fenomenografinen analyysi ja NCT-analyysimalli	45
6	TUTKIMUSTULOKSET	52
6.1	Käsillä tekijä	53
6.1.1	Yksilön rooli	54
6.1.2	Yksilöllisyys käsityössä	56
6.1.3	Yleinen yksilön määre	57
6.2	Käsityön rooli	58
6.2.1	Yhteiskunnallinen rooli	58
6.2.2	Työllistymiseen liittyvä	60
6.2.3	Ilmaisuun liittyvä	62
6.3	Kokonainen käsityö	65
6.3.1	Käsityön vaiheet	66
6.3.2	Käsityötuotteen mahdollistajat	68
6.3.3	Tuote ja siihen liittyvät ominaisuudet	70
6.4	Käsityön konteksti	71
6.4.1	Aika	72
6.4.2	Paikka	72
6.4.3	Käsityön paikka yhteiskunnassa	74
6.4.4	Yksin/yhdessä	76
6.5	Käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat	77
6.5.1	Tutkimusmotiivit	78
6.5.2	Tutkimuskeinot	80

7	POHDINTA	84
7.1	Johtopäätökset.....	84
7.2	Luotettavuus.....	88
7.3	Jatkotutkimusaiheet	91
	LÄHTEET.....	94
	LIITE	102

TAULUKKO

Taulukko 1. Tutkimuksen aineisto. Käsityötieteen väitöstutkimukset vuosilta 1994–2019	39
---	----

KUVIOT

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys	3
Kuvio 2. Käsityön olemus (Anttila 1993, 37)	22
Kuvio 3. Käsityötä määrittävät tekijät (Anttila 1993, 37)	23
Kuvio 4. Käsityön ja muotoilun toiminta- ja tutkimusavaruus. Tutkimuksen sijoittuminen eri tieteenalojen leikkauspisteisiin (Anttila 2000, 10)	24
Kuvio 5. Käsityötieteen tutkimuskohde, tutkimusaiheita ja lähitieteitä (Luutonen ym. 1999, 4)	25
Kuvio 6. Käsityötieteen tutkimuskohde (Seitamaa-Hakkarainen ym. 2007, 15)	26
Kuvio 7. Käsityön kaksi ulottuvuutta (Pietikäinen 2006, 82)	27
Kuvio 8. Käsityötieteen viitekehys (Pietikäinen, Kaukisen 2010, 11 mukaan)	28
Kuvio 9. Käsityötieteen viitekehys (Kaukinen 2010, 11)	29
Kuvio 10. Käsityön väitöstutkimustyyppien sijoittuminen tutkimusympäristöön (Kokko ym. 2019, 1–14)	31
Kuvio 11. Fenomenografisen tutkimuksen etenemisen neljä vaihetta (Säljö; Salner; Giddens, Ahosen 1995, 125 mukaan)	44
Kuvio 12. NCT-mallin vaiheet (Frieze 2014, 12–14, 19)	46
Kuvio 13. Tutkimuksen kuvauskategorioiden muodostumisen rakenne	51
Kuvio 14. Tutkimuksen tulosavaruus: kuvauskategoriat ja alakategoriat	52
Kuvio 15. Käsillä tekijä -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät	54
Kuvio 16. Käsityön rooli -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät	58
Kuvio 17. Kokonainen käsityö -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät	65
Kuvio 18. Käsityön konteksti -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät	71
Kuvio 19. Käsityön tutkimiseen liittyvät valinnat -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät	78
Kuvio 20. Tulosavaruuden neljä kuvauskategoriaa (kuvio 14) suhteutettuna Kaukisen käsityötieteen viitekehukseen (kuvio 9)	86

1 Johdanto

Olen kiinnostunut käsityötieteen monimuotoisesta kokonaisuudesta, johon olen saanut tutustua laajasti kandi- ja maisteriopintojen aikana. Käsityötieteen sisältöjen kartoittaminen ja määrittely on jäänyt kiehtomaan mieltäni, ja siksi tartun aihepiiriin pro gradu -tutkielmassani. Aaltion ja Puusan (2011, 153) mukaan tutkimuksen tekijän tavoite on löytää tutkimuskohteesta jotain uutta, saavuttaa oivalluksia ja välittää löydökset eteenpäin. Henkilökohtainen tavoitteeni on päästä gradun avulla laajentamaan ja tarkentamaan käsitystäni siitä, mitä käsityötiede tarkoittaa ja mitä se pitää sisällään. Olen ollut kiinnostunut käsityötieteeseen liittyvästä tutkimuksesta useamman vuoden ajan. Tarkastelin kandidaatintutkielmassani käsityötieteen pro gradu -tutkelmia teorialähtöisesti. Tällä kertaa perehdyn käsityötieteen väitöstutkimuksiin aineistolähtöisesti. Rajaan tutkielman aineiston käsityötieteen väitöstutkimuksiin, joita on valmistunut Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoista vuoden 2019 loppuun mennessä yhteensä 27 kappaletta. Tutkimusanalyysin avulla tavoitettu näkökulma tieteenalaan on täten lähtökohtaisesti väitöstutkijoiden.

Tämän laadullisen ja fenomenografisen tutkimuksen tarkoitus on luoda aineistosta harvittujen tutkimusrajausten ja -tehtävien avulla kategorioita, jotka kertovat käsityön tutkimussisällöistä ja -teemoista. Tutkimuskysymys on: miten käsitykset käsityötieteen tutkimussisällöistä ilmenevät käsityötieteen väitöstutkimuksissa? Tulosten, eli kuvauskategorioiden kautta saadaan tietoa siitä, mitkä tieteenalan aihealueet ja sisällöt on koettu käsityötieteen väitöstutkijoiden mielestä tutkimisen arvoisiksi. Tutkielman avulla saadut tulokset syventävät jo olemassa olevaa tietoa siitä, mitä käsityötieteen tutkimus sisältää. Tähän tutkimukseen valittu aineisto on laadukasta ja se on käynyt läpi akateemisen julkaisuprosessin. Jokainen väitöstutkimus sisältää automaattisesti tutkijan oman käsityksen siitä, mitä käsityötiede voi tutkia. Oletus on, että tutkimuksen aiheeksi on valikoitunut tutkijalle itselleen tärkeä käsityötutkimuksen osa-alue, johon hän on valmis perehtymään intensiivisesti usean vuoden ajan. Tutkijat ovat tarkastelleet käsityötä erilaisista näkökulmista, ja he edistävät omalta osaltaan edistämään alan tutkimusta.

Kiikerin ja Ylikosken (2011, 10–11) mukaan tieteentutkija tekee tutkimusprosessin aikana lukuisia eri valintoja, joilla kaikilla on vaikutusta lopputulokseen. He korostavat, että tieteenalan teoreettisen tutkimuksen hallitseminen on tutkimuksen perusta. Myös Puusa ja Juuti (2011c, 53) painottavat teorian tärkeyttä tutkimuksen perustan luomi-

sessä. Aiheeseensa teorian kautta syventymällä valmistaudutaan tutkimuksen analyysiosioon. Teoriaosuus osoittaa miksi toteutettavalle tutkimukselle on tilausta tieteenalan tutkimuskaanonissa. Ahonen (1995, 123) kommentoi, että fenomenografisessa tutkimuksessa teoreettinen perehtyminen on tärkeää, sillä paitsi että se ohjaa tutkijan ajattelemaan valittuun konseptiin liittyviä tutkimuskysymyksiä, se myös luo laajemman kuvan tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Pirkko Anttila (1992, 15) kehottaa kyseenalaistamaan tutkimuksen kohteen kysymällä siltä kolme kysymystä: millainen ilmiö on? Mistä tiedetään, että ilmiö on sellainen? Mistä johtuu, että ilmiö on sellainen? Tutkielman teoriaosuuden sisällöllinen rakenne on laadittu näiden kolmen kysymyksen innoittamana. Kerron teoriaosuudessa käsityötieteen alkuaskelista ja tieteenalan kehittymisestä sekä käsittelen lyhyesti käsityötieteen tutkimussuuntauksia ja määrittelymalleja.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys.

Teoriaperehtymisen lisäksi tieteen tutkimiseen vaikuttavat myös valitut tutkimusmenetelmät (Kiikeri & Ylikoski (2011, 10–11). Metodologian valintaan yhteisvaikuttavat kaikki kyseessä olevan tutkimuksen rakenteet ja osa-alueet (Puusa & Juuti 2011, 22). Tutkimukseen valitut rajoitteet ja välineet eli metodit määrittävät sitä, mihin tutkija tutkimuksessaan keskittyy (Tuomi & Sarajärvi 2018, 17–18). Koska kyseessä on käsityötieteen ilmiöön liittyvien käsitysten tutkiminen, tutkimusotteena ja analyysimenetelmänä on fenomenografia. Fenomenografian maailmassa on olemassa vain yksi todellisuus, josta

on erilaisia subjektiivisia totuuksia (Metsämuuronen 2008, 35). Koska maailmaa ja totuutta ei voida kuvata sellaisenaan, on niitä tutkittava ihmisten ymmärryksen ja kokemusten kautta. Fenomenografia mahdollistaa tietyn ihmisryhmän käsitysten tutkimisen tiettyyn ilmiöön liittyen. Myös Niikko (2003, 14–16, 46) ja Ahonen (1995, 121–122) korostavat fenomenografian subjektiivisuutta ja ihmisen intentionaalisuutta. Jokainen yksilö pyrkii rakentamaan oman käsityksensä maailmasta, jossa lopulta kaikki liittyy kaikkien erilaisten suhteiden kautta. Ihminen rakentaa automaattisesti ja yleensä huomaamattaan käsityksiä ilmiöstä, joita pystyy tuomaan esille kielen avulla. Esimerkiksi kirjoittamassaan käsityötieteen väitöskirjassa, joita tässä tutkielmassa tarkastellaan.

Tutkimuksen aineisto analysoitiin fenomenografisen analyysin keinoin, muodostamalla kuvauskategorioista koostuva tulosavaruus, joka selittää ilmiötä. Aineiston koodaamisen apuna käytettiin NCT-analyysimallia sekä ATLAS.ti-ohjelmaa. NCT-malli on kolmivaiheinen ohjeistus aineiston tietokoneavusteisen koodaamisen tueksi (Frieze 2014, 12–14). ATLAS.ti-ohjelma soveltuu erityisen hyvin tukemaan aineistolähtöisen tutkimuksen analyysia ja teemoitteluun tähtäävää tutkimusta (Laajalahti & Herkama 2018, 110–111). Tulosavaruus kuvauskategorioineen, alakategorioineen ja koodiryhmäsisältoineen osoittaa, että laadullisen tutkimuksen tulos on ennemminkin luomus kuin mekaaninen luettelointi (Larsson 1986, 8). Saadut tulokset on esitelty kattavasti, jotta analyysiprosessi olisi läpinäkyvä ja tutkimus luotettava.

Kerron tulevilla luvuilla tarkemmin tutkimuksen tavoitteista, tutkimusaineiston valinnasta ja sen piirteistä, tutkimusotteesta ja -menetelmästä, analyysiprosessista ja sen vaiheista sekä tietysti tutkimuksen tuloksista ja luotettavuudesta. Päätän työni pohdintaan ja johtopäätöksiin, joissa vertaan analyysistä saatua tulosavaruutta teoriassa esiteltyihin käsityötieteen tutkimusmalleihin. Kerron myös tutkimuksen sivutuotteena syntyneistä jatkotutkimusaiheista.

2 Käsityötiede ilmiönä

Puusa ja Juuti (2011, 21) kehottavat tutkijaa sukeltamaan rohkeasti tutkimaansa ilmiöön ja sitä ympäröivään maailmaan. Ohjeistus on arvokas, sillä on tärkeää muistaa, että ihmistieteen tutkimus on aina kulttuurisidonnaista. Tutkija ei pysty sulkemaan tutkimuksestaan itseään, eikä myöskään sitä tutkimuskontekstiin sijoittuvaa ilmiötä, jota hän parhaillaan tutkii.

Käsityötiede on ilmiö, joka on alituisessa muutoksessa. Käsityötiedettä ja sen sisältöjä voidaan tarkastella monista eri näkökulmista ja ne voidaan käsittää monella eri tavalla. Tuon tässä luvussa esiin ne käsityötieteen synty- ja alkukehitysaskeleet, jotka ovat tämän tutkielman kannalta olennaisia. Tarkastelen kehitystä pääosin käsityötieteen kehityksen keskiössä olevan Helsingin yliopiston näkökulmasta, mutta tuon esille valikoidusti myös muiden yliopistojen käsityötutkimuksen vaihteita.

2.1 Käsityötieteen alkuaskeleet ja teoriapohja

Käsityötiede on nuori tieteenala. Sen tieteellinen tausta on voimakkaasti henkilöitynyt, eivätkä luodut teoriat ole välttämättä ehtineet kasvaa laajemmiksi kokonaisuuksiksi (Luutonen, Koskennurmi-Sivonen, Koski, Raunio, Salo-Mattila, Seitamaa-Hakkarainen & Syrjäläinen 1999, 1). Vuonna 2020 teorioita on käytössä enemmän kuin vuosituhanteen vaihteessa, mutta käsityötieteen käsite tuntuu olevan alati kasvava ja tarkentuva kudos, joka päivittyy vallitsevan ajan mukaisesti, sisältäen kuitenkin yhä ne elementit, joita käsityötieteeseen on alun alkaen laskettu kuuluviksi. Koen, että tieteenalan ja sen ensimmäisten teorioiden syntyyn vaikuttaneet, hyvin henkilöityneet vaiheet on tärkeää tuoda pääpiirteittäin esiin. Kaukinen (2010, 7) toteaa, että uuden tieteenalan sisällöt lähtivät kehittymään luontevasti niihin suuntiin, joihin alan ensimmäiset professorit olivat orientoituneet.

Pirkko Anttila oli käsityötieteen ensimmäinen vakinainen professori ja yksi keskeisiä henkilöitä tieteenalan rakennusvaiheessa. Käsityötieteen peruslinjat pohjautuvat Anttilan ajattelu- ja tutkimustyöhön. Hänen oma opintopolkunsa, jonka käyn lyhyesti läpi tieteenalan rikkauden hahmottamiseksi, antaa hyvän kuvan käsityötieteen monimuotoisuudesta ja poikkitieteellisyydestä.

Anttila opiskeli käsityön ja käsityökasvatuksen tietoja ja taitoja Wetterhoffilla ja Helsingin käsityöopettajaopistossa. Opintojen jälkeen hän ymmärsi, että tarvitsee akateemista lisäkoulutusta, monipuolista tietoa ja teoriaa, löytääkseen vastaukset mieltänsä as-

karruttaviin kysymyksiin – siihen mistä käsityön oppimisessa ja opettamisessa on kysymys, ja mitä paras mahdollinen käsityönopetus edellyttäisi. Yliopisto-opintojen aikana Anttilan pääaine vaihtui kansatieteestä kasvatustieteeseen. Sivuaaineina olivat arkeologia ja taidehistoria. Myöhemmin hän aloitti opinnot maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan kodin taloustiede -oppiaineessa, johon liittyi opintoja kansantaloustieteestä, sosiologiasta ja tilastotieteestä. Henkilökohtaiseksi tavoitteeksi muodostui käytännön osaamisen, taiteen, taloustieteen ja filosofis-humanististen aineiden sisältöjen yhdistäminen. (Anttila 2015, 184–189.) Kuulostaa varsin loogiselta yhdistelmältä, kun tarkastellaan nykyajan käsityötieteen monipuolisia sisältöjä.

Anttilan pää- ja sivuainevalinnat laajoine kokonaisuuksineen eivät olleet ainoita sisältövalintoja, jotka vaikuttivat suoraan käsityötieteen teoriapohjaan ja paradigman muodostumiseen. Yliopistossa opiskellessaan Anttila teki testitutkimuksia ja opinnäytteitä, jotka liittyivät käsityöilmiöön. Hän halusi tietää, miten käsityö liittyi tekijänsä kätevyYTEEN, havaintokykyyn, älykkyyteen ja lahjakkuuteen. Käsityötaidon problematiikan pohtiminen jatkui vuosikymmenten ajan. Anttila etsi teoriapohjaa käsillä tekemiselle oikeastaan minkä tahansa tieteenalan, esimerkiksi avaruusteknologian ja motoriikan, tutkimuksista. (Anttila 2015, 187–188, 198, 200–202.) Monen tieteenalan tutkimus näytti liittyvän keskeisesti käsillä tekemiseen.

Käsityön tieteellisen tutkimisen päälinjojen hahmottumiseen vaikuttivat myös tutkimustekniset asiat, esimerkiksi tutkimuksen kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen luonne. Vuonna 1975 valmistuneessa lisensiaatintyössään Anttila perehtyi käsityötaidon oppimiseen vaikuttaviin seikkoihin, esimerkiksi opetuksen tavoitteiden, motivaatiotekijöiden ja sosio-emotionaalisten tekijöiden osallisuuteen. 1970-luvulla tutkimus oli positivistista ja se edellytti suoraan teoriasta johdettua tutkimusmenetelmää. Tuohon aikaan myös kasvatustieteen tutkimus oli käytännössä erilaisten ennalta määrättyjen mittareiden ohjaamaa tilastollista tutkimusta. Anttilan tekemää työtä vastaavaa teoriaa tai käsityöllisen hahmottamisen ilmiötä selittäviä standardisoituja testejä ei ollut olemassa. Anttila laajensi käsityötutkimustaan määrällisestä tutkimuksesta laadullisen tutkimuksen suuntaan vasta vuonna 1983 julkaistun väitöstyönsä jälkeen. (Anttila 2015, 202–205, 222.) On huomioon otettavaa, että nykyään laadullinen tutkimus on kasvatustieteessä suositumpaa kuin määrällinen tutkimus.

Lukuisat ja monimuotoiset opintonsa suoritettuaan Anttila ei vielä kukaan tiennyt, mikä käsityön olemus on. Mikään olemassa olevista tieteenaloista ei vastannut hänen esittamiinsä kysymyksiin eikä käsitellyt itse käsityön ilmiötä. Lopulta Anttila päätyi tekemään väitöskirjaa ilman ohjaajaa ja selkeitä teoreettisia lähtökohtia. (Anttila 2015, 197.) Väi-

töstutkimuksensa Anttila teki saman aiheen tiimoilta kuin aikaisemmat opinnäytteensä. Kouluhallituksen kokeilu- ja kehittämishankkeena toteutetun väitöstutkimuksen tulokset avasivat uuden tavan lähestyä käsityöopetusta – oppilaan psyykkinen kokemus käsillä tekemisestä vaikutti ratkaisevasti oppilaan käsitykseen omasta menestymisestään käsillä tekemisessä. (Anttila 2015, 205–210.)

Anttilan tekemien havaintojen pohjalta syntyi käsityötieteen tieteenalan raami, johon sulautui elementtejä kaikista Anttilan opintopolun vaiheista ja niiden aikana tehdyistä huomioista. Pirkko Anttila ei kuitenkaan suinkaan ollut ainoa henkilö tai taho, joka oli kiinnostunut käsityön ja erityisesti käsityöopetuksen siirtämisestä yliopistotasolle. Käsityötieteen perustamisen juuret sijoittuvat kauas. Anttila (2015, 229–333; Anttila 2003, 78) näkee tieteenalan kehityskäyrän lähteneen nousuun jo 1800-luvun puolella, jolloin Helsingin käsityökoulu oli tärkeä yleissivistävää käsityöopetusta antava taho. 1960-luvulla alettiin keskustella opettajakunnan akateemistumisesta. Jo pelkkä ajatus muutoksesta vaati sopeutumista sekä opettajakunnalta että sen ulkopuolisilta tahoilta, sillä akateemisuuden ei nähty liittyvän käsillä tekemiseen. Kun 1970-luvun puolella kaikki opettajankoulutus päätettiin siirtää yliopistoon, huomattiin, että käsityö oli ainoa opetettava aine, jolla ei ollut omaa paikkaansa korkeakoulumaailmassa. Käsityönopettajapisto siirtyi Helsingin yliopiston kasvatustieteiden osastoon omaksi koulutuslinjakseen vuonna 1975. Käsityöopetuksen siirtyminen akateemiseen maailmaan vaati opettajakunnalta lisäkoulutusta, joka nosti opetuksen tasoa ja antoi hyvän perustan käsityötieteelle. (Virtamaa 1980, 8, 46–48.)

Kun Helsingin yliopistoon sijoittuvaa käsityökoulutusta suunniteltiin, pohdittiin tieteenalan suuntausta. Vaihtoehtoja oli kaksi – joko kasvatustieteellisesti painottuneet tai opetettavan aineen sisältöjä painottavat opinnot. Pohdinnan tuloksena vuonna 1982 Helsingin yliopistoon perustettiin tekstiiliopin oppituoli. Opetettavan aineen, tekstiilisuuntautuneen käsityönopetuksen, tuli sisältää 40 opintoviikkoa kasvatustieteellisiä opintoja. Korkeakoulupohjainen opettajankoulutus yhdisti tutkimuksen, opetuksen ja aineenhallinnan. Virallisia yliopistoasetuksia noudattaakseen käsityötiede tarvitsi omana tieteenalanaan edustajakseen oman professorin. Rohkea päätös täysin uuden tieteenalan perustamisesta omine tutkimus- ja opetuskohteineen uskallettiin laittaa käytäntöön myös yliopiston puolesta, koska käsityöopetuksella ja käsityökulttuurin tietämyksellä oli takanaan yli satavuotias näyttö koulutuksen pätevyydestä. Tieteenalan tutkintonimike, kasvatustieteiden maisterin tutkinto, yhdistää käsityön kasvatustieteisiin. Suuntautuminen sekä käsityötieteeseen että kasvatustieteeseen tekee alan tutkimuksesta sisällöllisesti monipuolista ja laajaa. Tutkimusala monipuolistaa entisestään mahdollisuus vali-

ta sivuaineopintoja myös muista tiedekunnista. (Anttila 2015, 233–234; Anttila 2003, 79.) Ennen kuin käsityötieteestä tuli akateeminen tieteenala, käsityötä oli tutkittu tieteellisesti esimerkiksi kansatieteen, taidehistorian, psykologian ja sosiologian koulutusalojen opinnoissa (Anttila 1992, 11). Tieteenalakohtaisten tutkimusten rajat ylittyvät yhä. Salo-Mattila (2014, 192) toteaa, että tekstiilikulttuuriin liittyvää tutkimusta voidaan hyvin tehdä käsityötieteen lisäksi esimerkiksi kansatieteessä, arkeologiassa tai antropologiassa. Anttilan (2003, 76–77, 83) mukaan muiden tieteenalojen nimissä tehtyjen tutkimusten ongelma oli se, etteivät ne keskittyneet itse käsityötä käsitteleviin, ominaisiin ammatillisiin kysymyksiin, vaan niiden tulokulma oli yleismaailmallisempi. Kyseisten tieteenalojen käsityötutkimuksessa on yleensä keskitytty tutkimaan käsityön tuotosta tai sen tuomaa hyötyä.

Helsingin yliopiston tekstiiliopin professuuri laitettiin hakuun 1985-86 vaihteessa, neljä vuotta sen jälkeen kun virka oli perustettu (Anttila 2003, 85). Iija Pietikäinen ja Pirkko Anttila hoitivat tekstiiliopin professorin virkaa tieteenalan ensimmäiset vuodet, 1982-89. Tekniikan tohtorin Iija Pietikäisen kiinnostus suuntautui erityisesti käsityön tekstiiliteknologiaan. Hänen väitöstutkimuksensa *Effect of some fabric treatments on the properties of cotton and rayon fibres* julkaistiin Teknillisen korkeakoulun toimesta vuonna 1973. Pirkko Anttila valittiin pitkällisen hakuprosessin jälkeen Helsingin yliopiston tekstiiliopin professoriksi 1.6.1989. Ennen valintaa hän oli professoriksi pätevöityäkseen tehnyt käsityötutkimusta Joensuun yliopistossa kasvatustieteen, tekstiilityön ja työkasvatuksen dosenttina, toiminut kouluhallituksessa sekä tehnyt lisätutkimusta materiaalituntemukseen liittyen. Anttilalta julkaistiin vuonna 1983 kasvatustieteen väitöstutkimus *Työ ja työhön kasvatettavuus. Tutkimus koulun työkasvatuksen rakenteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä*. (Anttila 2015, 236–240; Seitamaa-Hakkarainen, Pöllänen, Luutonen, Kaipainen, Kröger, Raunio, Sipilä, Turunen, Vartiainen & Heinonen 2007, 77–81.) Kaukisen (2003, 307–308) mukaan käsityötieteen ensimmäisten keskeisten kehittäjien, Anttilan ja Pietikäisen, vaikutus uuden tieteenalan muotoutumiseen on ollut merkittävä. Myös Kokko, Almevik, Høgseth ja Seitamaa-Hakkarainen (2019, 4) mukaan Anttilan panos käsityötieteen teoriakehitykseen on ollut perustavanlaatuinen.

Ensimmäiset akateemisesti koulutetut käsityönopettajat valmistuivat tekstiiliopin aikaan 1980-luvun lopulla, reilu 30 vuotta sitten (Anttila 2015, 236–240). Käsityötieteen tutkimusaine perustettiin vuonna 1991. Tarkoitus oli, että käsityönä valmistettujen tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseja tutkittaisiin prosessiteoriaan nojaten. Koettiin, että oli tärkeää luoda alalle yleinen ja yhteinen, erilaiset tutkimusintressit kokoava teoriapohja, joka ei jakaisi käsityötä koviin ja pehmeisiin materiaaleihin tai sukupuolen mu-

kaan. (Anttila 1992, 12–13). Anttilan (1993, 6) mielestä käsityön opettajakoulutuksen yksi suurimmista ongelmista sen alkuaikoina oli teorian puuttuminen, joka näkyi negatiivisena alan kehityksessä.

Uuden tieteenalan nimenvaihtamiseen ei ollut helppo prosessi. Anttila (2015, 234–235) kertoo käsityötieteen edeltäjän, tekstiilioppi-nimen takana olleen professoriryhmä, joka koostui kasvatustieteen, kansatieteen, psykologian ja kodin taloustieteen asiantuntijoista, ja joka määritteli vuonna 1982 tekstiiliopin tutkimus- ja opetusalaksi ”*käsityönä tehtävien tekstiilituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessit*”. Nimi pohjautui oletettuihin tekstiilikäsityönopettajien substanssiosaamisen vaatimuksiin (Anttila 2003, 85). Valitun nimen myötä nimeen yhdistetty materiaali (tekstiili) sekä siihen liittyvät tekniikat korostuivat. Materiaalia painottava nimi jätti paitsioon puolet koulussa opetettavan käsityön luonteesta. (Anttila 2015, 234–235.) Viran saatuaan Anttila laittoi vireille tieteenalan nimenmuutoksen. Kaukinen (2003, 308) kertoo Anttilan kokeneen tekstiilioppi-nimen liian ahtaaksi, ja vaihtaneen nimen siksi käsityötieteeseen. Anttila (2015, 235) perustelee vaihtoa sillä, että tekstiilioppi-nimi keskittyi ainoastaan tekstiilisuunnitteluun ja -teknologiaan jättäen paitsioon kaikki muut mahdolliset tutkimussuunnat, kuten esimerkiksi käsityön psyykkisen luonteen.

Nimenmuutos vaati lukuisia perusteluja, mutta onnistui lopulta kaksi vuotta aloitteen jättämisen jälkeen, vuonna 1992. Uusi nimi antoi tieteenalalle liikkumavaraa ja mahdollisti sekä aineellisten että aineettomien elementtien tutkimisen. Käsityötiede kattoi käsityön käsitteen laaja-alaisuuden, prosessin ja produktin, eikä se sisältänyt materiaali-, tekniikka- tai työvälimerkkejä. (Anttila 2015, 243–243; Kaukinen 2003, 308; Anttila 2003, 85; Suojanen 1993, 189.) Ymmärrettiin, että käsillä tekemisen prosessit yhdistivät kaikkia materiaaleja ja käsityötekniikoita (Luutonen ym. 1999, 2). Olennaisinta oli, että tieteenalalla tutkittaisiin käsityön tapahtumaa, joka kattaa käsityöilmion kokonaisuudessaan. Alan yksityiskohtainen määrittely vastasi tekstiiliopin tutkimus- ja opetusalan määrittelyä tekstiilituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseista, mutta nimenmuutos tekstiiliopista käsityötieteeseen antoi mahdollisuuden laajentaa tutkimusala myös tulevaisuudessa. (Anttila 2015, 242.)

Kun käsityötieteen oppituoli oli perustettu, Anttilan (2015, 246–247) oli välttämätöntä luoda uuden tieteen perusteet. Käsityön piiristä puuttuivat tyystin teoriat, joihin uuden tieteenalan olisi voinut pohjata. Varsinkin töiden suunnittelu- ja valmistusprosessit, käsityöpedagogiikan kehittäminen, sekä käsityöalan tutkimus vaativat tuekseen teoriaa. Sisällön analyttinen tutkimus ja metodologia olivat tärkeimpiä ja kiireellisimpiä kehityskohteita (Anttila 2015, 321; Anttila 1992, 6–7). Anttila (1992, 6–7) painottaa, että teori-

oiden olemassaolo tulee olemaan tärkeää varsinkin siinä vaiheessa, kun tekstiili- ja tekninen työ yhdistyvät kaikille oppilaille yhteiseksi käsityön oppiaineeksi ja opetettava sisältö kaipaa yhteistä pohjaa toiminnalle. Asia, joka on tullut todeksi muutaman viime vuoden aikana, kun uusimmassa opetussuunnitelmassa tekninen työ ja tekstiilityö yhdistyivät virallisesti käsityö-nimiseksi monimateriaaliseksi oppiaineeksi.

Tieteellisen taustan luominen ei ole ollut helppoa (Kaukinen 2008, 308). Käsityötieteen tuli yhdistää prosessi ja produkti, taito, suunnittelu ja tiedonanto. Tieteenalan lähtökohdaksi lainattiin Aristoteleen ja Platonin näkemyksiä onnistuneesta tekemisestä, jolloin siinä korostuivat hyvyys, kauneus ja totuus. Tekemisessä olivat mukana praksis (käytettävyyden, käyttäjän tieto), poiesis (ymmärtäminen, toiminnan kokeminen) ja teoria (milla perusteella tehdään). Nämä kaikki kolme osa-aluetta tukivat toisiaan. (Anttila 2015, 246–247.) Anttilan (2003, 86) johdolla käsityötieteelle luotiin tieteellisesti pätevä kehys, joka sisälsi kuusi päätarkastelukulmaa, joiden kautta lähestyttiin käsityön kohdetta ja sen ilmenemistä työskentelyprosessina. Kehys sisälsi seuraavat näkökulmat: 1. Ihminen fyysisenä ja psyykkisenä sekä 2. sosiaalisena toimijana, 3. hänen käytössään oleva tekniikka materiaaleineen ja välineineen, 4. luonnonympäristö, 5. taloudellinen toimintaympäristö, sekä 6. ihmisen eri aikakausien kuluessa luoma kulttuuriympäristö sääntöineen, normeineen ja arvostuksineen.

Ennen 1990-lukua käsityökirjallisuus keskittyi lähinnä käsityöhistoriaan ja ohjeisiin. Vaikka käsityöstä ei ole ollut olemassa yleistä teoriaa ennen 1990-lukua, on käsitöistä ja käsillä tekemisestä kirjoitettu paljon. Kirjoitukset ovat kuitenkin keskittyneet erityisesti käsityöperinteisiin, ajankohtaisiin tapahtumiin, valmistustekniikoihin tai materiaaleihin. (Anttila 1992, 13). Ensimmäinen käsityötieteen oppimateriaali oli Anttilan koostama monisteena jaettu *Tekstiili-design – Käsityötuotteen suunnittelun ja tutkimuksen teoreettiset perusteet* vuodelta 1987. Muutama vuosi tämän jälkeen, 1993, ilmestyi Anttilan kirjoittama ensimmäinen tieteenalan teoriaa kehittävä teos *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Se ottaa huomioon valmistajan ja kuluttajan näkökulmat ja keskittyy muotoilun käsitteen analysoimiseen tuotteen ja tekemisprosessin kannalta (Anttila 1992, 6). Tulen viittaamaan tähän teokseen myöhemmin uudestaan. Ulla Suojanen kirjoitti seuraavan, vuonna 1993 ilmestyneen perusteoksen nimeltään *Käsityökasvatuksen perusteet*. (Anttila 2015, 244–245.) Teos syntyi tieteellisten perusteiden ja teoreettisen kirjallisuuden tarpeeseen, jonka oli synnyttänyt käsityöopettajakoulutuksen siirtyminen opistosta yliopistoon (Suojanen 1993, 6). Suojanen toimi Helsingin yliopiston käsityötieteen professorina 1996–98 keskittyen toimintatutkimukseen, yritystoimintaan ja kestävään kehitykseen (Pöllänen 2007, 8, 79).

Anttila (2015, 271) ja Pietikäinen (1999, 21) kertovat, että käsityötieteen alkuvuodet olivat yksinäisiä ja tieteenala pyrki eteenpäin omillaan. Tilanne helpottui, ja esimerkiksi väitöstutkimuksia päästiin arvioimaan kunnolla, kun Helsingin yliopiston lisäksi Joensuun yliopistoon perustettiin käsityötieteen professuuri 1.8.1996 ja Åbo Akademi perusti oppiaineen nimeltä slöjdpedagogik. Tukea saatiin myös Lapin yliopiston muotoilun tutkimuksesta.

Vuonna 2006, 15 vuotta käsityötieteen oppituolin perustamisen jälkeen, juhlittiin käsityönopettajakoulutuksen 125-vuotista taivalta. Anttila (2015, 228–229) käsitteli pitämässään juhlapuheessa uuden tieteenalan hyvää ja vahvaa alkua. Tutkimustoiminta, joka tarkasteli käsityön sisältöjä ja prosesseja, oli laadukasta ja tuottoisaa ja se veti vaikuttavuudessaan vertoja Cygnaeuksen toimiin, kun hän otti oppikoulua perustaessaan käsityöoppiaineen osaksi opetussuunnitelmaa. Käsityön merkitys peruskoulussa on ollut kautta aikain tärkeä sekä pedagogisesti että eettisesti. Suojasen (1993, 10, 38) mukaan käsityön hyvä asema peruskoulussa on ollut yksi perustavanlaatuisista syistä käsityötieteen perustamiselle. Samalla kun suomalaiseen kulttuuriin ja perinteisiin perustuva tieteenala luotiin, käsityö tunnustettiin ilmiöksi, joka on tutkimisen ja tutkimuksen arvoinen.

Käsityötiede ei olisi niin monipuolinen, laaja-alainen ja rajoittamaton, jos siitä ei olisi tullut itsenäistä tieteenalaa. Käsityön, käsillä tekemisen, luonne ei kahlitse käsityön tutkimusta. Vapaus on mahdollistanut tieteenalan oman teoreettisen kehityksen. Tutkimusaiheet ja -kohteet eivät rajoitu kouluympäristöön, vaan ne voivat käsitellä avoimesti koko yhteiskuntaa ja mitä tahansa tahoja ja näkökulmia. (Anttila 2015, 234.) Käsityötiede on ollut tärkeä myös käsityökasvatuksen tutkimiselle. Suojanen (1993, 190) painottaa, että käsityökasvatukseen liittyvä tutkimus on tullut suosituksi vasta käsityön oman tieteenalan perustamisen jälkeen. On tärkeää, että esimerkiksi koulutukseen liittyvää arkitietoa tuetaan tutkimustiedon avulla. Tieteenalan tunnettuus kasvaa tutkimusten myötä. Tieteellinen tutkimus auttaa suhteuttamaan käsityöllisiä ilmiötä muihin yhteiskunnan ilmiöihin. Käsityötiede on useissa tapauksissa ainoa tieteenala, jonka kautta tiettyä erityistä ilmiötä voidaan tutkia. (Luutonen ym. 1999, 7, 17).

Vuonna 2020, noin kolmekymmentä vuotta tekstiiliopin ensimmäisen professorin nimitämisen jälkeen, käsityötiede on tunnustettu tieteenala, jonka tutkimus on ajankohtaista, alati kasvavaa ja laajenevaa. Jokaisen käsityötieteilijän jokainen tutkimus on vienyt tieteenalaa eteenpäin ja kehittänyt sitä uusiin, ennen tutkimattomiin suuntiin.

2.2 Craft Science, käsityötiede ja käsityökasvatus

Kuten edellinen lukukin osoittaa, käsityötieteen kehityshistoria on ainutlaatuinen (Anttila 2003, 83). Anttilan (2015, 228; Anttila 2003, 83) mukaan käsityötiedettä, eli toisin sanoen kädentaitojen systemaattista tutkimusperinnettä, itsenäistä tieteenalaa, ei ole olemassa sellaisenaan muualla maailmassa kuin Suomessa. Käsityön tutkiminen on kuitenkin saanut viime vuosina myös kansainvälisen ulottuuden, kun esimerkiksi Glenn Adamson ja Richard Sennett ovat tutkineet muun muassa käsityön ja taiteen eroja, käsityöläisyyttä, käsityöprossia, tekemällä oppimista ja käsityön eri esiintymismuotoja (P. Seitamaa-Hakkarainen, henkilökohtainen tiedonanto, 25.4.2020; Adamson 2018; Adamson 2013; Sennett 2008). Käsityön (Craft Studies) väitöstutkimuksia on julkaistu Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa 1990-luvun alusta alkaen (Kokko, Almek, Høgseth & Seitamaa-Hakkarainen 2019, 2). Johansson (2018, 109–110) arvioi, että käsityötä käsitteleviä väitöskirjoja, mukaan lukien tutkimukset muun muassa etnologian, sosiologian ja pedagogiikan aloilta, on ilmestynyt Pohjoismaissa kautta aikain yli 100 kappaletta. Suomessa käsityön tutkimisen jakautuminen käsityötieteen ja käsityökasvatuksen tieteenaloihin tekee siitä helpommin lähestyttävää.

Käsityötä voi tutkia monen eri tieteenalan kautta ja monelta eri kantilta. Käsityötiede on kuitenkin omana tieteenalanaan kansallinen ilmiö, jonka kansainvälinen asema on erityislaatuinen. Käsityötiedettä (jonka yliopistomaailmassa käytetty englanninnos on Craft Science) ei voi sellaisenaan opiskella muualla maailmassa, joten se mitä Suomessa käsitetään käsityötieteeseen kuuluvana, ei välttämättä päde kansainvälisesti. Anttila (2003, 75) arvelee, että Suomessa käsityön asemaa on pitänyt yllä kansallinen kulttuuri. Käsityötaitoja ja perinteitä on aina arvostettu suomalaisessa yhteiskunnassa. Anttila on jakanut käsityön merkityksen neljään eri lohkoon, joita ovat: kasvattava orientaatio, taitoteknologiaorientaatio, taiteellisen ilmaisun orientaatio ja ammatillinen orientaatio. Kukin näistä on painottunut eri aikoina, kulloinkin vallitsevan yhteiskuntakäsityksen mukaan. Painotukset näkyvät muun muassa peruskoulun ja käsityötieteen opetuksessa.

Kansallisen ja kansainvälisen käsityön tieteellisen tutkimuksen vertailu avaa ymmärtämään käsityön merkitystä uudella tavalla. Anttilan (2015, 214, 217, 224–225) mukaan esimerkiksi amerikkalaisesta käsityökoulutuksesta puuttuvat kokonaan Suomessa korostetut käsityön hyvinvointitekijät sekä ne suomalaisen kulttuurin piirteet, jotka painottavat käsityö- ja taitokulttuuria. Tämän päivän USA:ssa on valloillaan tiedepainotteinen

STEM- ja STEAM-oppiminen, joissa molemmissa yhdistetään luovuuden ja innovaation keinoin elementtejä tieteestä, teknologiasta, tekniikasta, matematiikasta ja taiteista (Connor, Karmokar & Whittington 2015, 37). Amerikkalainen ja brittiläinen käsitys käsityöstä, "craft", liittyy vahvasti taidekäsityöhön, kun taas pohjoismainen käsityökäsitys on enemmän sidoksissa muotoiluun kuin taiteeseen (Anttila 2015, 225; Ihatsu 2002; Ihatsu 1996). Yksi yleisimmistä kotimaiseen käsityöopetukseen liittyvistä kehitystoiveista onkin, että käsityö yhdistyisi kuvataiteeseen ja ne muodostaisivat yhdessä nimikkeen muotoilukasvatus (Seitamaa-Hakkarainen 2009, 72). Kaukinen (2010, 9) varoittaa, että jos käsityötieteessä korostetaan liiaksi suunnittelun osuutta ja taide- ja ilmaisupainotusta, niin tämän myötä lähestytään Taideteolliselle korkeakoululle (nyk. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu) ominaista opetusta. Suomalainen käsityötutkimus poikkeaa myös länsinaapurin linjasta. Uppsalan yliopistossa Ruotsissa käsityön professuuri on nimeltään tekstiilitiede ("tekstilvetenskap"), jonka sisällöksi on määritelty tekstiili- ja pukuhistoria. Tiukka määritelmä rajaa pois muut käsityön sisällöt ja tekee tutkimusalasta rajatun (Anttila 2015, 233). Japanissa taas tekstiilikäsityö on yhdistetty kotitalouteen, "home economics" (Seitamaa-Hakkarainen 2009, 72).

Käsityössä sekä taito että ymmärrys kokonaisuudesta on tärkeää. Antiikin kreikkalaiset käyttivät taidosta sanaa *techne*, joka tarkoitti käytännön osaamista, käsillä tekemistä ja taidetta. (Anttila 2015, 249). Sanan arvostuksesta vielä nykypäivänäkkin kertoo pohjoismaisen käsityötutkimuksen tieteellinen julkaisu, joka on nimeltään *Techne Series: Research in Sloyd Education and Craft Science*. Hartvik:n ja Porko-Hudd:n (2018, 103) tekemien laskelmien mukaan *Techne*-julkaisuun on kirjoittanut vuosien 1995-2017 välillä yhteensä 226 artikkelikirjoittajaa, joista 48 on tullut Pohjoismaiden ulkopuolelta. Vaikka käsityö nähdäänkin pohjoismaisena ilmiönä, on kansainvälinen kiinnostus käsityötieteeseen suhteellisen mittavaa.

Käsityö on ollut mukana peruskoulun opetusohjelmassa siitä lähtien, kun Suomen valtio on alkanut tarjota yleissivistävää opetusta. Peruskouluopetuksen pohjalta muodostunut mielikuva käsityöstä on oletettavasti vaikuttanut vahvasti myös siihen, millä perusteella käsityötiedettä hakeudutaan opiskelemaan. Peruskoulun kautta saadulla käsityöopetuksella ja käsityöilmiöön tutustuttamisella lienee täten myös vaikutusta esimerkiksi siihen, kuinka tämän tutkimuksen aineiston tuottaneet väitöstutkijat ovat nähneet ja kokeneet käsityön tutkimisen. Kantola (1997, 20–21) on tutkinut käsityökasvatuksen alkuaskeleita ja kansakoulun perustajan Cygnaeuksen vaikutusta Suomen käsityöopetukseen. Kantola summaa, ja Anttila (2003, 77) vahvistaa, että Cygnaeuksen ansiosta Suomi on ollut edelläkävijä ottaessaan vuonna 1866 kaikille oppilaille tasavertaisen kä-

sityökasvatuksen osaksi koko kansan peruskoulutusta. Suojanen (1993, 8) täydentää, että Cygnaeus uskoi käsityöiden kehittävän tekijänsä persoonallisuutta monipuolisesti. Koska koulujen käsityökasvatus on jatkunut tähän päivään asti, on Suomessa maailman pisin käsityöopetuksen perinne. Cygnaeuksen käytännöt levisivät Suomesta maailmalle, ja siksi esimerkiksi Pohjoismaissa korostetaan käsillä tekemisen oppimisen tärkeyttä (Kantola 1997, 20–21). Käsityön asema peruskoulun opetussuunnitelmassa ei ole ollut aina itsestäänselvyys, eikä se ole sitä vielä tänäkään päivänä. Anttilan (2015, 212) mukaan käsityön arvostus ja asema alkoivat parantua 70-luvulla. 1980-luvulla yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä olivat elämänarvot ja elämän tärkeiden asioiden korostaminen, joka sopi hyvin käsityön aseman nousuun. Käsityön asema sekä merkityksen muutokset liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin (Seitamaa-Hakkarainen 2009, 63). Myös peruskoulun käsityöopetuksen sisällöt joustavat ja muuttuvat ajankohtaisten painotusten mukaisesti. Uusin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2014, 146) korostaa käsityön oppiaineen kokeilevan ja tutkivan aineen roolia, sekä opittujen taitojen ja tietojen soveltamista arkielämään.

Suurin osa käsityötieteen opiskelijoista valmistuu käsityönopeettajiksi ja kasvatustieteen maistereiksi. Tieteenalan opintoihin lukeutuvat 60 opintopisteen pedagogiset opinnot. Käsityötiedettä voi nykyään opiskella Helsingin ja Itä-Suomen (ent. Joensuun) yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa (slöjdvetenskap). Käsityön aineenopettajaksi voi valmistua edellä mainittujen lisäksi myös Turun yliopiston Rauman yksiköstä. Käsityötieteen opiskelijalla on ymmärrystä ja taitoja sekä käsityötieteen teorioista että käsityön valmistuksesta (Kokko, Almek, Høgseth & Seitamaa-Hakkarainen 2019, 4). Käsityötutkimuksella on yliopistokohtaisia painotuksia (Anttila 2003, 79). Itä-Suomen yliopistossa käsityötieteen tutkimusalana on ”käsityö, käsityömuotoilu ja esineellisen kulttuurin vuorovaikutus ympäristöön sekä käsityöhön liittyvien ilmiöiden ja toiminnan teoreettisten perusteiden analysointi” (Seitamaa-Hakkarainen ym. 2007, 3). Seitamaa-Hakkarainen ym. (2007, 18) toteavat, että käsityön tutkimuksen ja kasvatuksen voisi tulevaisuudessa yhdistää yksi yhteinen laaja-alainen ja poikkitieteinen tieteenala nimenään käsityömuotoilu. Turun yliopiston opiskelijoiden pääaineena on käsityökasvatus, joka painottaa käsityön kasvatuksellista asiantuntijuutta käsityötieteen sijaan. Muissa Suomen käsityökasvatusta opettavissa korkeakouluissa opetusalan substanssiksi ja tutkimuskohteiksi on määritelty käsityönä tehtävän tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessit. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkimuskenttä kattaa myös muun kuin koulukäsityöhön liittyvän käsityötutkimuksen. (Anttila 2015, 234.) Käsityötiedettä on mahdollista opiskella myös ilman pedagogisia opintoja. Käsityön parissa toimivat tutkijat voivat olla taustaltaan joko kasvatustieteilijöitä tai käsityötieteilijöitä. Helsingin yliopistosta tohto-

riksi valmistuva käsityötieteilijä voi valita valmistuuko hän kasvatustieteen vai filosofian tohtoriksi.

Tämän tutkimuksen aineistoksi on valittu käsityötieteen väitöstutkimukset. Kasvatustieteen väitöstutkimuksia ei käsitellä tässä tutkimuksessa lainkaan. Ne on rajattu pois, jotta tutkimusaineisto pysyisi hallittavan kokoisena. Käsityön kasvatuksellinen tutkimus keskittyy käsityön oppimiseen, opettamiseen ja opiskeluun liittyviin kysymyksiin sekä pedagogiseen kehittämiseen ja opetuksen sisältöihin (Kröger & Pöllänen 2007, 50). Käsityötieteen ja kasvatustieteen roolit saattavat usein sekoittua keskenään tai olla vaikeaselkoisia. Käsityötiede on joutunut perustelemaan tieteellisyyttään ja tieteen soveltamista käsityöhön. Anttilan (2015, 261, 268) käsityksen mukaan kasvatustiede, jonka alle käsityötiede yliopistomaailmassa sijoittuu, on rajoittuneiden ennakkokäsitystensä vuoksi pyrkinyt suitsemaan käsityötieteen tutkimusaineistoa, -menetelmiä, -analyysia ja tulosten raportointia. Käsityötieteen ja käsityökasvatuksen tutkimusjaosta kertoo myös Hartvik & Porko-Huddin (2018, 99, 102) artikkeli, jonka mukaan käsityötutkimuksen julkaisussa *Technessä* vuosina 1995-2017 julkaistuista artikkeleista 145/178, eli 81,5 %, käsitteli käsityöopetusta. Suurta lukua selittää se, että julkaisun artikkelit ovat alun alkaen keskittyneet käsityöpedagogiikkaan.

Käsityön merkityksen ja merkityksellisyyden määrittäminen vaikuttanee käsityön tutkimisen tulevaisuuteen ja sitä kautta käsityön oppiaineeseen ja käsillä tekemiseen arjessa. Anttilan (2003, 95) mukaan olisi tärkeää, että tulevaisuuden käsityö- ja muotoilututkimusta edistettäisiin keskittymällä kolmeen tärkeimpään kehityslinjaan: tieteelliseen, taiteelliseen ja ammatilliseen koulutusväylään. Seitamaa-Hakkarainen (2009, 66) näkee, että kehittyvä ja mielihyvää tuottava luova käsityöprosessi taitoineen, tietoineen ja haasteineen on käsityön oppimisen keskiössä. Pöllänen (2007, 14) kirjoittaa käsityötieteen keskittyvän tarkastelemaan ihmisen toteuttamaa elinympäristön muokkausta korkeatasoisen ongelmanratkaisun keinoin. Kojonkoski-Rännäli (1995, 31) taas toteaa, että korostunut teknologian rooli sekä nykyaikainen käsitys aineettomasta ja aineellisesta kulttuurista saattaa muuttaa käsitystä käsityön olemuksesta. Tieteenalan tulevaisuuden ja kehittymisen kannalta on tärkeää tunnistaa tutkimuskohtaiset laadullisesti erilaiset tavat käsittää ja ymmärtää kohteena oleva ilmiö eri näkökulmista tarkasteltuna (Barnard, MacCosker & Gerber 1999, 212). Sama pätee tämän tutkielman perustavoitteen, jossa tarkoituksena on ymmärtää käsityötieteen ilmiötä keskittymällä tutkimaan tieteenalaa kehittäviä keskeisiä tutkimuksia.

Käsityötieteen tutkimus voi olla luovaa. Perinteisistä tutkimusmenetelmistä poikkeamalla ja keskittymällä tarkoituksenmukaiseen edistetään tieteenalan tutkimuksen kehittymistä. Esimerkiksi tutkivalla tutkimusotteella voidaan toteuttaa tutkimusta, jolle ei löydy menetelmällistä tukea tieteen perinteistä. Käytäntöjen tutkiminen saadaan sovellettua suoraan toimintaan ja käytännön prosesseihin. (Anttila 2015, 263.) Anttila (2015, 269) sekä Luutonen ym. (1999, 11) painottavat, että uudenlaisen tutkimuksen ei tarvitse pohjautua perinteisiin tieteen keinoihin, vaan päinvastoin, sen tulee soveltaa erilaisia näkemyksiä sekä luoda uusia mahdollisuuksia ja tarpeenmukaisia keinoja tutkimustyön edistämiseen ja kehittämiseen.

Aika näyttää miten käsityön status ja käsityön tutkiminen muuttuu – pitääkö kansallinen jako käsityötieteeseen ja käsityökasvatukseen pintansa, vai siirrytäänkö Suomessakin tulevaisuudessa kansainvälisen väljään Craft Science -tieteenalaan.

3 Käsityötieteen tutkimisesta

Käsityötä on tutkittu monista eri näkökulmista, mutta mitä käsityötieteen tutkimisella tarkoitetaan, mitä se sisältää? Tässä luvussa tuodaan esille tieteellisen tutkimuksen peruskäsitteitä ja kerrotaan käsityötieteen tutkimiseen liittyvistä tutkimussuunnista, keskeisistä teorioista ja malleista, joiden avulla käsityötieteessä tehtyjä tutkimuksia on ryhmitelty. Tämän teorialuvun ja siinä esiteltujen käsitteiden ja mallien avulla saan liitettyä analyysistä saadut tulokset käsityötieteen tutkimusperinteeseen. Luvun tarkoitus ja tavoite on koota yhteen ne elementit, joiden avulla saadaan luotua kokonaiskuva käsityötieteen tutkimisesta.

3.1 Keskeisiä tieteen tutkimisen käsitteitä

Kiikeri ja Ylikoski toteavat, että tieteenalakohtainen tyypillinen tutkimus tapoineen ja käytäntöineen saattaa erota toisista tieteenaloista radikaalistikin (2011, 11). Käsityötieteellä on omat traditionsa, eikä sitä voida sellaisenaan verrata muihin tieteenaloihin. Puusa ja Juuti (2011, 11–12) tähdentävät yleisiä tieteen tunnusmerkkejä olevan esimerkiksi järjestelmällisyys, puolueettomuus, kriittisyys ja perusteltavuus. Yleisesti ottaen tieteellinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tai selittämään maailmaa ja muodostamaan siitä tulkintoja. Kiikeri ja Ylikoski (2011, 11) asettavat tieteen muutoksen ja moninaisuuden yhdeksi tieteentutkimuksen tehtävistä.

Tieteen tutkimisen käsitteet, kuten epistemologia, logiikka, ontologia ja paradigma, liittyvät tämänkin tutkimuksen tieteelliseen perustaan. Jokainen näistä tieteenfilosofian käsitteistä liittyy gradun sisältöön oleellisesti, sillä tutkimuskohteena on käsityötiede ja käsityötieteen väitöstutkijoiden käsitykset tieteenalan tutkimussisällöistä.

Tieteentutkimus tarkoittaa yleensä tieteenalan tutkimusta filosofisesta näkökulmasta. Monet tieteen tutkimiseen liittyvät asiat ovat filosofisia. Tieteenfilosofiassa painottuvat lähestymistapojen vertailu ja keskeiset teemat. (Kiikeri & Ylikoski 2011, 13). Tieteenfilosofia ei tarkoita ainoastaan tieteen kuvaamista, vaan pyrkii esittämään myös sen, mitä ja minkälaista tiede voisi olla (Anttila 2000, 40). Taidon ja tiedon välisen suhteen pohtiminen oli keskeistä etenkin käsityötieteen alkuaikoina, kun luotiin tieteenalan filosofiaa. Anttilan (2015, 255–256) oli osoitettava opiskelijoilleen, miten he opinnäytetöissään voisivat tarkastella käsityötä halliten samalla tieteen tutkimisen teorian pelkistämiseen ja analysointineen. Oli myös määritettävä taidon ja taiteen käsitteet, jotta ne olisivat yhdistettävissä tiedon käsitteeseen. 1980-luvun korkeakoulumaailmassa halut-

tiin pitää tiede ja taide erillään ja luotettiin tilastolliseen tai luonnonlakeihin perustuvaan positivistiseen tutkimukseen. Tutkivan toimintaotteen kehitys uudella tieteenalalla vaati uuden luomista ja oman paikan lunastamista yliopistoympäristössä.

Tässä tutkielmassa tutkitaan aikaisempaa käsityötieteen tutkimusta sekä valikoidun aineiston kautta että kuvaamalla teoriaosuudessa aikaisempaa käsityötieteen tutkimiseen liittyvää tutkimusta. Tämän lisäksi pohdintaosuudessa tuodaan esille tutkimusanalyysin tulosten herättämiä ajatuksia tulevaan käsityötieteen tutkimukseen liittyen.

Tieteenfilosofiaan liittyy käsite nimeltään epistemologia, eli tieto-oppi, joka tutkii yleisellä tasolla tiedon eri lajeja, tiedon saavuttamista ja tiedon luotettavuutta (Raunio 1999, 29). Tässä tutkielmassa tutkimusaineisto on luonteeltaan subjektiivista, mutta myös tiettyyn aihepiiriin sijoittunutta. Puusa ja Juuti (2011, 20) huomauttavat, että ne asiat joita tutkitaan, ja joita siten pidetään merkittävänä, sitovat tiedon kontekstiin ja aikaan. Merkitykset selkiytyvät esimerkiksi tutkimalla tietoon liittyviä dokumentteja, tässä tapauksessa käsityötieteen väitöstutkimuksia, joista saatuja tietoja kerätään, käsitellään ja vertaillaan haluttujen tietojen saavuttamiseksi. Tiedonhankintaa pohditaan kysymysten mikä, mistä ja miten kautta (Anttila 2000, 41–43). Tässä tutkimuksessa pohditaan esimerkiksi sitä, onko analysoitava aineisto tieteellisesti luotettavaa. Tietoa hankitaan käyttämällä tutkimusotteena ja analyysimenetelmänä fenomenografiaa, joka soveltuu oivallisesti aineistolähtöisen tutkimuksen tarkasteluun.

Logiikalla on keskeinen osa tieteellisessä päättelyssä. Se tutkii tiedon lähteitä, tieteellisten väitteiden perustelua, uuden tieteellisen tiedon edellytyksiä, sekä järjestelmän muutoksia ja kehitystä (Anttila 2000, 41). Jotta tämä tutkimus noudattaisi logiikan periaatteita, käsittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen ensimmäisessä osassa käsityötieteen syntyä, kasvua ja kehitystä sen alkumetreiltä nykypäivään asti. Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa tiedon jatkumo, jossa tuodaan selvästi ilmi se, mihin analyysin avulla saatu tieto ja siitä tehdyt päätelmät perustuvat. Niiniluodon (1984, 125) mukaan ontologia tarkastelee todellisuuden rakennetta ja sen peruselementtejä. Saarinen, Arnkil, Hanste, Korsisaari ja Uschanov (2001, 441) laajentavat ontologian kokonaisvaltaisuutta kertomalla sen tavoittelevan tietoa siitä, mitä oleminen on ja mikä todella on olemassa. Puusa ja Juuti (2011, 13) kiteyttävät ontologian tutkittavan ilmiön perusrakenteen analyysiksi – se kertoo miten jokin on. Tieteenalan ontologiset perusteet määrittävät tutkittavan ilmiön tieteenalan käsitysten mukaisesti (Anttila 2000, 42). Ontologia kertoo esimerkiksi sen, mitä käsityötieteessä tarkoitetaan muotoilulla tai teknologialla. Ontologinen tarkastelu voi olla hyvin laaja ja moniselitteinen, riippuen mistä näkökulmasta kohdetta lähestytään (Niiniluoto 1984, 126). Tieteellisen tiedon esittämistä selvi-

tetään tieteellisen käsitteen ja teorianmuodostuksen yhteydessä, jossa tutkitaan muun muassa käsitteiden syntymistä ja nykyisten käsitysten validiutta, määritelmiä, teorioita ja malleja, sekä teorioiden linkittymistä todellisuuteen. Tieteellisen tiedon esittämisen lisäksi tutkitaan tieteellisen tiedon rationaalista selittämistä ja ymmärtämistä. Tieteellisen tutkimuksen tavoitteena on aina uuden tiedon löytäminen. (Anttila 2000, 41–42; Haaparanta & Niiniluoto 2016, 28). Kirjoittamalla teoriaosuudessa tähän tutkielmaan soveltuvista käsityötieteen teorioista ja malleista, pyrin ankkuroimaan analyysin perusteella saadut tiedot aikaisempaan käsityötieteen tutkimukseen.

Anttila (2000, 42) korostaa paradigman käsitteen avaamisen tärkeyttä, varsinkin kun kyseessä on suhteellisen uusi tieteenala. Paradigma tarkoittaa tieteenalan syvintä olemusta ja ”yhteisesti hyväksyttyä näkemystä siitä, mistä asiassa on kysymys ja miten sitä tutkitaan”. (Anttila 2015, 247.) Tieteenalan paradigman sisäistämiseen sisältyvät tieteenalan teorit, metodit ja yleiset standardit (Kuhn 1996, 109). Kun käsityötiede sai alkunsa, uuden tieteenalan tuli luoda itsestään uusia käsitteitä ja määreitä, jotka eivät olleet ennestään tuttuja käsityömaailmassa. Yksi näistä oli paradigma, jonka määrittämiskeskusteluissa olivat mukana myös silloiset käsityötieteen opiskelijat. (Anttila 2015, 247.) Useat tieteenalan alkuvaiheen opiskelijoista olivat jo toimessa olevia kokeneita käsityönopeettajia, jotka olivat lainsäädännön vuoksi tulleet korottamaan tutkintonsa vaaditulle maisteriasteen tasolle. Ilman näitä opiskelijoita käsityötieteen perusteita ei välttämättä olisi saatu luotua tarpeeksi nopeasti, jonka johdosta tieteenalan kehitys olisi hidastunut ja pahimmassa tapauksessa saattanut johtaa tieteenalan alas ajoon (Anttila 2003, 84).

Paradigman käsitettä tutkinut Kindi (2012, 105) painottaa, että paradigman käsite on liikkuva, ja se voi merkitä erilaisissa yhteyksissä esimerkiksi esikuvaa, rakennetta tai perinnettä. Yleisesti ottaen paradigma tarkoittaa tietyn tieteenalan perusoletuksia, ajattelutapaa ja toimintamallia. Se ohjaa tieteenalan tutkimusten kysymyksenasettelua, määrittelyä, menetelmiä ja käsitteitä (Anttila 2000, 42; Luutonen ym., 1999, 6). Paradigma-käsitteen keksijä, Thomas Kuhn (1996, 10–11), määrittää paradigman tutkijayhteisön omaksumiksi arvostuksiksi, periaatteiksi ja uskomuksiksi. Paradigma voi tarkoittaa yleisen taustafilosofian lisäksi myös yksittäisen tutkijan omaksumaa näkemystä (Puusa & Juuti 2011, 13). Paradigma on joka tapauksessa tutkijaa ohjaava tarkastelukulma, joka auttaa sekä menetelmän valinnassa että ontologian ja epistemologian hahmottamisessa (Puusa & Juuti 2011, 13; Guba & Lincoln 1994, 105). Paradigmat ovat eräänlaisia työkaluja, jotka antavat tutkijalle tietynlaisen lähtöasetelman. Pattonin (1990, 37) mukaan paradigma tekee tutkimustyöstä tehokkaan määrittämällä sen mikä

on tärkeää ja mitä tulee tehdä, ilman että tutkijan tarvitsee pohtia perusteellisesti epistemologiaan liittyviä asioita. Kuitenkin, jos tutkijat nojaavat paradigmoihiin liikaa, ei paradigman ulkopuolelle jääviä oletuksia tulla pohtineeksi laisinkaan. Brante (1985, 14–15) tiivistää edellä kerrotut näkemykset jaottelemalla tieteenalan paradigman muodostumisen, tutkimustradition perustan, viiteen osaan. 1. Paradigma, joka muodostaa tutkimustradition esikuvan. 2. Aihealueen valinta, eli vallitsevan todellisuuden tulkitseminen. 3. Metodologia, joka osoittaa tavat, joilla saadaan tarkempaa tietoa aihealueesta. 4. Teoriat, jotka sopivat kontekstiin ja selittävät edellisiä kohtia. 5. Tutkijayhteisön rakenne. Sosiaaliset tekijät vaikuttavat tutkimustraditioon ja sen muotoutumiseen, tutkija on osa ryhmää. Tämän tutkielman analyysi keskittyy tarkastelemaan kohtaa 2., todellisuuden tulkitsemista. Pysin luomaan yleiskuvan käsityötieteen tutkimustraditiosta esittelemällä erityisesti kohtien 1., 2., ja 4. sisältöjä tämän tutkielman teoriakokonaisuudessa.

Luutosen ym. (1999, 5–6) mukaan käsityötieteen paradigmassa yhdistyvät tiede, taide ja teknologia. Paradigman tulee olla mahdollisimman laaja-alainen. Tutkittavaa ilmiötä lähestytään tieteenalan keskeisten metodologisten ja teoreettisten käsitteiden kautta. Pöllänen (2007, 18) kuvailee käsityötieteen toimivan kehitystä edistävänä sateenvarjona, jonka alle kerääntyvät suunnittelu, valmistus, muotoilu ja tuotteiden käyttö. Käsitteet käsityötieteestä kehittyvät ja laajenevat koko ajan. Esimerkiksi tulevaisuuden tutkimus avaa uusia näkökulmia tieteenalan metodologiaan. (Nuutinen & Soini-Salomaa 2014, 132). Koskennurmi-Sivosen (Koskennurmi-Sivosen verkkosivut, 16.2.2020) mukaan tieteenalan paradigma on hyvillä kantimilla, kun yhteisön sisällä ollaan samaa mieltä tutkimukseen liittyvistä perusoletuksista. Toisaalta, tieteenalan paradigman muutos merkitsee aina sitä, että tieteenala on kehittynyt ja tarkentanut tutkimuskenttäänsä (Kuhn 1996, 19). Kuhnin (1996, 24–25) mukaan tieteenalan väistämättömän kehittyminen johtaa sisäiseen vallankumoukseen, joka muuttaa tieteenalan totuttua paradigmaa. Jos kaikki tutkimus ohjautuu vanhentuneen tai liian tiukan paradigman asettamin ehdoin, on vaarana, että tieteenalan tutkimus jämähtää paikalleen. Usein uuden ilmiön löytäminen johtaa paradigman tarkastamiseen (Kuhn 1996, 95). Ajankohdainen paradigma vastaa kysymykseen: mikä on se ongelma, joka on tärkeintä saada selvitettyä (Kuhn 1996, 110). Anttila (2015, 249) toteaa, että käsityöstä on aina käyty ja tullaan todennäköisesti aina käymään keskustelua, joka sisältää monia eri mielipiteitä. Keskeisimmät kysymykset kautta aikojen ovat olleet: mitä käsityö on, ja mitä käsityöläinen tarkoittaa. Tekstiiliopin tieteenalaa perustettaessa vuonna 1982 tutkintoalan substanssiksi ja keskeiseksi tutkimuskohteeksi määriteltiin *”käsityönä tehtävien tekstiilituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessit”* (Anttila 2015, 234.) On mielenkiintoista pääs-

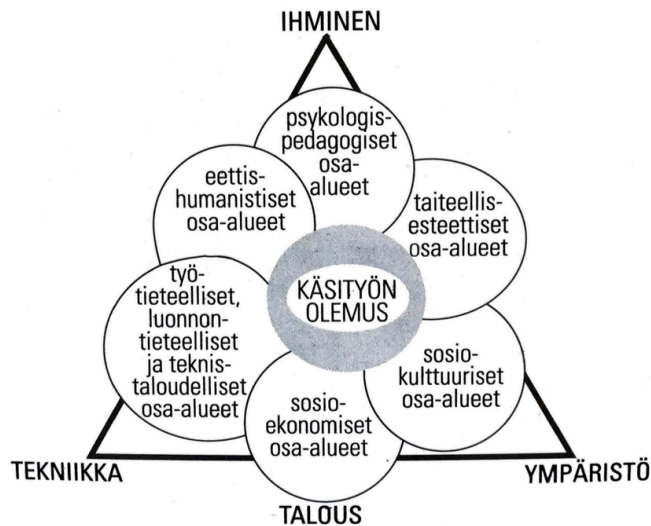
tä seuraamaan, kuinka yhteiskunnan kehitys, esimerkiksi digitaalisuuden lisääntyminen, vaikuttaa tulevaisuuden käsityötieteen paradigmaan.

3.2 Käsityötieteen ulottuvuuksia, malleja ja luokitteluja

Niiniluoto (1984, 247) kuvaa paradigman, tutkimusohjelman ja tutkimustradition käsitteet sellaisiksi tieteenfilosofian käsitteiksi, jotka pyrkivät määrittelemään teoriaa laajempia käsitteellisiä yksiköitä. Näitä käsitteitä yhdistävät ajallinen jatkuvuus ja tieteenalalle ominainen teorianmuodostus. Anttila (2006, 22) erittelee useita eri tapoja käsittää tiedon luonnetta. Eräs näistä on teorialla ja mallien mukainen ajattelu. Teorialla ja mallit, jotka ovat oletuksia todellisuudesta, yksinkertaistavat todellisuutta. Kerron tässä luvussa erilaisista sapluunoista, joiden avulla käsityötieteen sisältöjä voidaan hahmottaa.

Vaikka tutkielmani on aineistolähtöinen, enkä pohjaa tutkimusosuutta olemassa oleviin teorioihin, tuon tässä luvussa lyhyesti esille käsityötieteen tutkimiseen liittyviä käsitteellisiä yksiköitä, teorioita, suuntauksia, tutkimusteemoja ja malleja, jotka auttavat määrittämään analyysistä saadut tutkimustulokset tieteenalan perinteeseen ja paradigmaan. Käsityötieteen tutkimisen henkilöitymisen voi tämän luvun kuvioista, joista useimmat on kehitetty ja julkaistu yksilön toimesta. Kerron Anttilan teoriakehityksestä tarkemmin kuin muista, sillä Anttilan prisma käsityön tutkimusavaruudesta (kuvio 4) on tieteenalan tutkimuksen perusta. Liitän tekstin lomaan visuaalisia mallinnuksia, jotka auttavat kuvaamaan mallien periaatteet tiivistetysti. Luvun teoriasuuntautunut näkökulmavalinta tarkoittaa käytännössä sitä, että en käsittele tässä yhteydessä lainkaan esimerkiksi Anttilan (1993, 111) luomaa käsityötuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin teoreettista mallia, joka on hyvin tärkeä ja keskeinen koko tutkimusalalle. Käsityötieteen tutkimuskontekstissa kyseinen malli on tarkoituksellisen yksilöllinen keskittyessään käsityölliseen produktiin ja siihen johtavaan prosessiin jättäen näin ollen useat tämän tutkielman kannalta tärkeät tieteenalan osa-alueet huomiotta.

Anttilan luomat ensimmäiset viralliset mallinnukset käsityötä määrittävistä tekijöistä ja käsityön olemuksesta on julkaistu teoksessa *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet* (Anttila 1993, 36–47). Ajatuksena oli, että käsityö on pystyttävä jakamaan erilaisiin tutkimusalueisiin, mutta jako ei saa olla liian tekninen ja määräävä, sillä käsityö on käsitteenä kokonaisuus, jossa kaikki liittyy kaikkeen (Anttila 2015, 249–250). Sama periaate toistuu myöhemmissäkin käsityötieteen tutkimista määrittävissä malleissa. Anttila (1993, 36) painottaa, että käsityötieteen lähtökohtana on aina käsityön oma olemus.

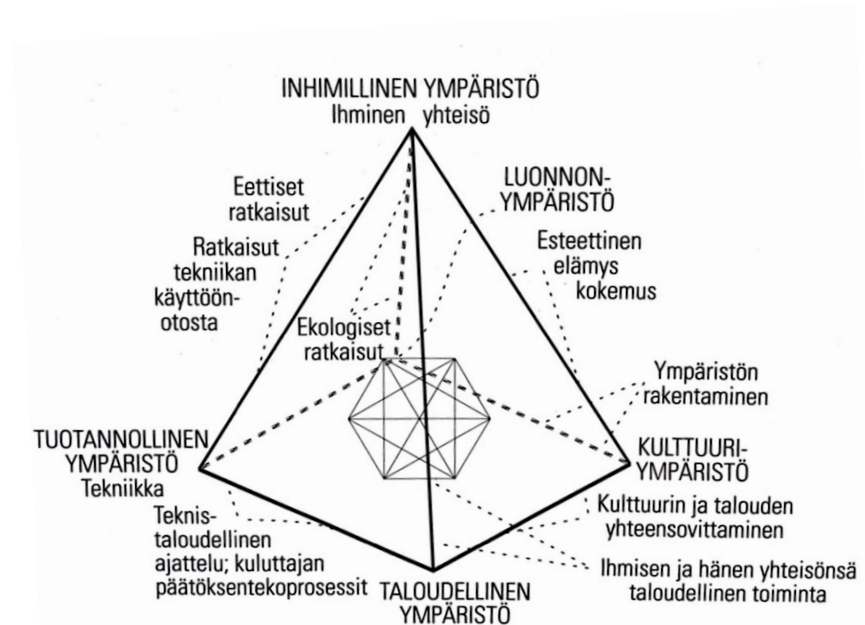

Kuvio 2. Käsityön olemus (Anttila 1993, 37).

Anttila (1993, 36–39, 219) kuvaa yllä olevan kuvion (kuvio 2) avulla käsityötieteen sisältöpainotuksia, joita on tässä yhtälössä yhteensä kuusi. Käsityön olemusta ja sen osa-alueita voidaan tarkastella esimerkiksi eri tutkimusaluevaihtoehtoina. Teknologinen tutkimus sijoittuisi sisältöalueelle *työtieteelliset, luonnontieteelliset ja teknis-taloudelliset osa-alueet*. *Eettis-humanistiset osa-alueet* liittyvät maailmankatsomuksellisiin asioihin, kuten ympäristökysymyksiin ja tasa-arvoon. Kasvatusaiheet ja filosofis-humanistinen näkökulma painottuvat *psykologis-pedagogisella osa-alueella* ja *taiteellis-esteettiset osa-alueet* tutkivat ilmaisua, muotoilua, taidetta ja luovuutta. *Sosiokulttuuriset osa-alueet* kattavat esimerkiksi kulttuuri- ja taidehistorian sekä kulttuuriantropologian ja näihin liittyvän merkitysten tutkimisen. *Sosioekonomiset osa-alueet* kattavat talouteen ja kuluttajuuteen liittyvät kysymykset. Osa-alueet on kuviossa kerätty kolmion sisään, jonka kukin kulma kertoo tärkeästä kolminaisuudesta, joka on mukana käsityössä ja sen tutkimisessa. Käsityötä ei olisi ilman *ihmistä*, tekijää tai kuluttajaa. Käsityön valmistukseen tarvitaan *tekniikkaa* ja teknologiaa, ja *ympäristö* on aina mukana, sillä käsityö liittyy ympäröivään maailmaan. Kuviossa on lisäksi painotettu *taloutta*. Nämä neljä pää-tarkastelukulmaa (tekniikka, ihminen, ympäristö ja talous) muodostavat tutkimuksellisen kehyksen, johon käsityötieteen teoriaperusta rakentuu.

Edellä nähty Anttilan kolmio (kuvio 2) on avattu edelleen pyramidin (kuvio 3) muotoon, jonka avulla kerrotaan käsityön lähtökohdista ja mahdollisista käsityön tutkimuskohteista. Käsityön olemus sijoittuu pyramidin keskustaan. Anttila (2015, 250–251) huomasi kuitenkin, että pyramidimalli ei riittänyt käsityöilmiön mallinnukseen. Se jätti huomiotta tekijän omat ulottuvuudet; henkiset ja fyysiset prosessit sekä ympäristön, joka on oleellinen tuotoksen jatkokäytön ja sen vastaanoton kannalta. Käsityöllinen prosessi on ko-

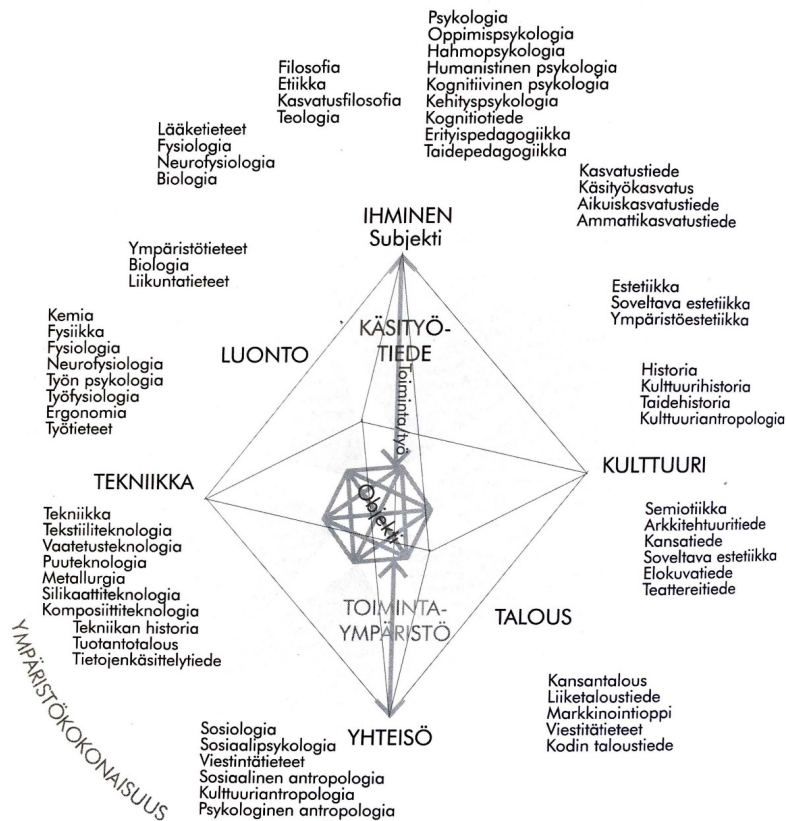
konaisuudessaan joka kerta erilainen. Pyramidista kehittyi prisma (kuvio 4), joka yhdisti kaikki mahdolliset ulottuvuudet toisiinsa, mitään ominaisuuksia tai tekijöitä pois sulke-matta. Mallinnus on muuttanut muotoaan, mutta sen runko on pysynyt samana. Perus-teita voidaan tarkistaa, muokata ja uudistaa tarpeen mukaan.

Kuvio 3. Käsityötä määrittävät tekijät (Anttila 1993, 37).

Anttilan kattavasta *Tutkimisen taito ja tiedonhankinta: Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet* -kirjasta vuodelta 1996 (3. uudistettu painos vuodelta 2000) löytyy muun muassa alla oleva malli toiminta- ja tutkimusavaruudesta (kuvio 4). Anttilan kirjoittaman tutkimusmenetelmäteoksen englanninnosta käytetään mm. Ruotsin, Norjan ja Englannin yliopistoissa. Teoksen laajennettu ja uudelleen kirjoitettu teos *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen* (2005) on käytössä myös muilla tieteen tutkimuksen, esimerkiksi taiteen, sosiologian ja liiketalouden, aloilla. (Anttila 2015, 252.)

Anttilan prisma (kuvio 4) kertoo käsityön tutkimisen mahdollisuuksista. Prismen kärjistä löytyvät ihminen ja yhteisö, tekniikka ja kulttuuri, luonto ja talous, jotka rajaavat tieteen aluetta. Jokainen näistä kuudesta on myös edellytys muotoilevalle toiminnalle. Prismen keskellä on toiminnan kohde, esimerkiksi tuote, joka voi painottua tilanteen mukaan kohti tiettyä prismen kärkeä. Prismaan on sijoitettu lähitieteet, jotta tieteenalan monimuotoisuus ja mahdollisuudet sekä uudenlaiset näkökulmat hahmottuisivat paremmin. Käsityötiede on ainoa tieteenala, joka tutkii käsityönä valmistettavia tuotteita ja niihin liittyviä prosesseja ja tekijöitä. (Anttila 2000, 8–10.)

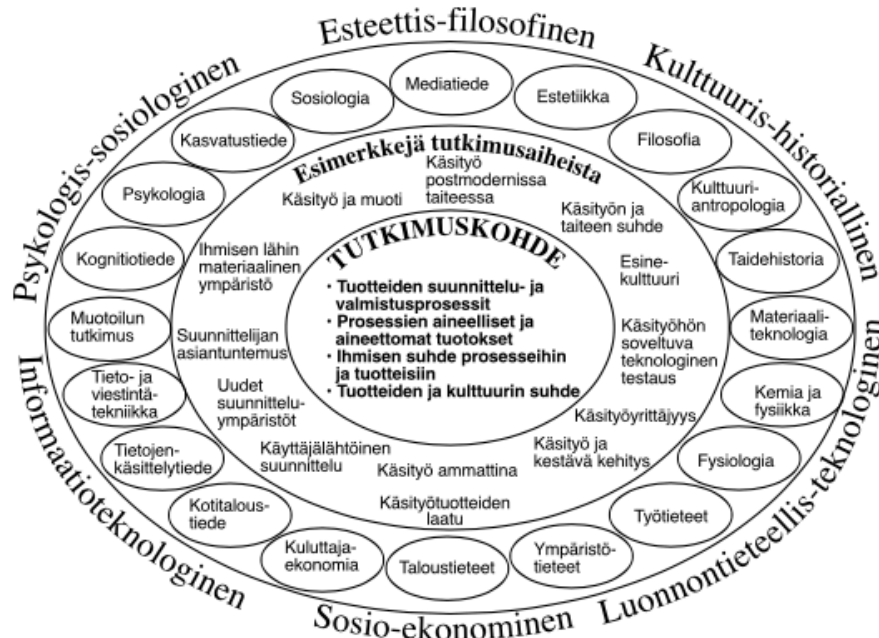

Kuvio 4. Käsityön ja muotoilun toiminta- ja tutkimusavaruus. Tutkimuksen sijoittuminen eri tieteenalojen leikkauspisteisiin (Anttila 2000, 10).

Helsingin yliopiston tutkimusryhmä julkaisi vuonna 1999 raportin nimeltä *Työrukkanen. Tutkimus Helsingin yliopiston käsityönopeettajan koulutuksessa*. Luutonen ym. (1999, 4–9) korostavat raportissaan käsityötieteen monitieteisyyttä ja tutkimuksen erityispiirteitä. Koska käsityötieteen tutkimusala on laaja, ilmiötä tutkiessa on usein haettava tukea muista tieteistä. Tieteenalan tutkimus hyötyy monitieteisyydestään. Se laajentaa käsityötaitoon liittyviä tutkimusmahdollisuuksia lähes rajattomasti vahvistaen tieteenalan metodologista ja teoreettista kehittämistä. Työrukkasessa on muodostettu käsityötieteen monitieteisistä tutkimuskohteista rinnakkaisia näkökulmia yhdistäen esimerkiksi kulttuuris-historiallisen teoriaparin alle historian, taidehistorian, naistutkimuksen, antropologian ja kansatieteen tieteenalat (kuvio 5).

Käsityötieteen tieteenalalle ominaista on jonkin käsityöllisen kokonaisuuden, esimerkiksi suunnittelun tai valmistuksen tutkiminen ja alalle tyypilliseen tutkimuskohteeseen keskittyminen. Ilman erityistä tutkimuskohdetta autonomista tieteenalaa ei olisi olemassa. Käsityötieteen tutkimuksen kannalta on ehdotonta, että tutkija omaa tutkimuskohteeseen liittyvän käsityötaidon, osaa hahmottaa tutkimuksensa kohteen kaikkine nyansseineen ja osaa sijoittaa sen oikeaan kokonaisuuteen. Olennaisinta käsityötieteen

tutkimuksessa on, että tutkimuskohteet liittyvät ihmisen todellisuuteen. Tiedon moninaisuutta kuvaa inhimillinen toiminta, joka voi olla samaan aikaan sekä aineellista että aineetonta (Luutonen ym. 1999, 5–7).

Kuvio 5. Käsityötieteen tutkimuskohte, tutkimusaiheita ja lähitieteitä (Luutonen ym. 1999, 4).

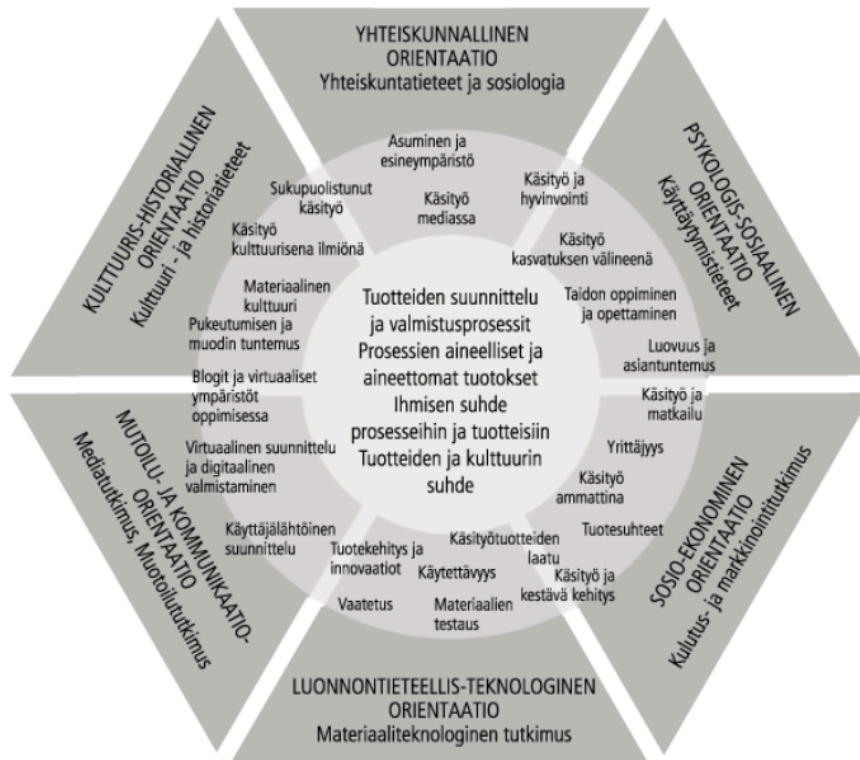
Helsingin yliopiston työryhmä (Luutonen ym. 1999, 4–6) asettaa käsityötieteen tutkimuksen keskiöön elinympäristön muokkaamisen ja ihmisen suhteen maailmaan. Käsityötieteen tutkimuskohte, joka on välttämätön käsityötieteen olemassaololle, määritellään seuraavin sanoin:

”Tutkimuskohte on käsityö ja muotoilu, niihin liittyvät suunnittelu- ja valmistusprosessit, käsityönä valmistetut tuotteet sekä näiden taustalla vaikuttavat inhimilliseen kulttuuriin kuuluvat ja sitä ohjaavat tekijät: tietyssä kulttuurissa todellistuneet tarpeet, perinteet, arvot sekä taloudelliset ja teknologian kehittymiseen liittyvät tekijät.”

Käsityötieteen tutkimuskohteet jaetaan neljään alueeseen: 1. Tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessit. 2. Prosessien aineelliset ja aineettomat tuotokset. 3. Ihmisen suhde prosesseihin ja tuotteisiin. 4. Tuotteiden ja kulttuurin suhde. Kuvion 5 avulla kuvataan myös käsityötieteen monitieteisyyttä ja tutkimusaiheiden monipuolisuutta sekä kerrotaan käsityötieteen tutkimusten sijoittumisesta lähitieteisiin.

Joensuun yliopiston (nyk. Itä-Suomen yliopisto) Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa (nyk. Joensuun kampus) on tutkittu käsityötieteen, käsityömuotoilun ja teknolo-

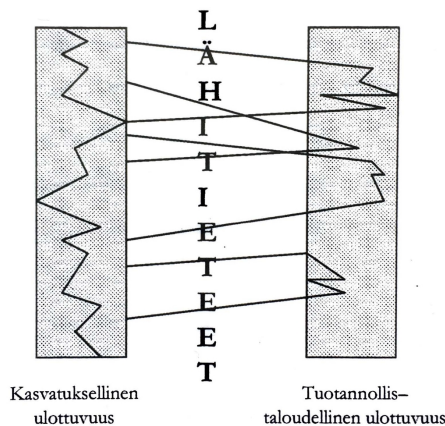
giakasvatuksen tutkimusohjelmaa. Yhtenä Seitamaa-Hakkaraisen, Pölläsen, Luutosen, Kaipaisen, Krögerin, Raunion, Sipilän, Turusen, Vartiaisen & Heinosen (2007, III) tavoitteista oli tarkastella tieteenalan nykytilaa, kehitystä ja tulevaisuutta artikkeleiden välityksellä.

Kuvio 6. Käsityötieteen tutkimuskohde (Seitamaa-Hakkarainen ym. 2007, 15).

Seitamaa-Hakkarainen ym. (2007, 14–15) on yksinkertaistanut ja tehnyt havainnollisemmaksi Helsingin yliopiston työryhmän tuottaman käsityötieteen tutkimuskentän kuvion (vrt. kuviot 5 ja 6). Kuvio keskustan tieteenalan tutkimuskohteet ovat pysyneet samoina, mutta osa ulomman kehän tutkimusorientaatioista ovat ryhmittyneet uudelleen. Keskimmäinen kehä kerää tutkimuskohteen ja -orientaation väliin mahdollisia tutkimusteemoja. Kolmesta toisiinsa sidotusta rattaasta koostuva kuvio toimii monimuotoisen tutkimustieteenalan työkaluna – kääntämällä ulommaista ratasta saadaan näkyviin uusia tutkimusnäkökulmia. Raunio (2007, 21) kirjoittaa käsityötieteen moni- ja poikkitieteisyydestä, joka on osa käsityön tutkimista. Jotta käsityötä voidaan tutkia monipuolisesti, tarvitaan muun muassa metodologista ja teoreettista tukea muilta tieteenaloilta. Tieteenalalainat kehittävät käsityötieteen teoriapohjaa ja tutkimuksissa tehtyjä ratkaisuja.

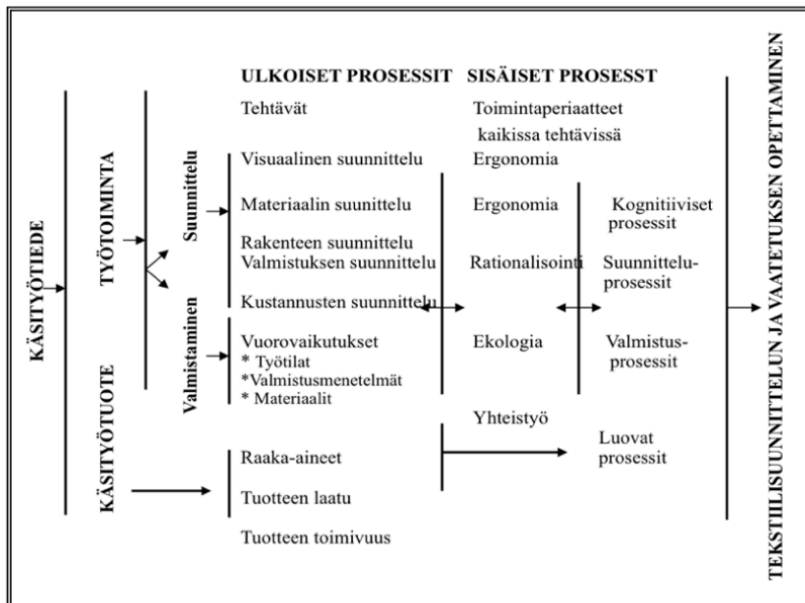
Pietikäinen ja Kaukinen ovat lähestyneet käsityötutkimuksen määrittämistä hieman erityyppisesti verrattuna edellä esiteltyihin malleihin.

Kuvio 7. Käsityön kaksi ulottuvuutta (Pietikäinen 2006, 82).

Pietikäisen (2006, 78–85) määritelmä käsityön kahdesta ulottuvuudesta painottaa käsityökoulutuksen tulevaisuuden hyötyjä. Vaikka näkökulma on lähtökohtaisesti kasvatustieteellinen, tuon tämän esimerkin esille käsityötieteen tutkimisen yhteydessä, sillä lähitieteiden sijoittuminen yleiskuvaan on mielenkiintoinen ja poikkeaa huomattavasti edellä esitetyistä malleista. Pietikäisen kaksi käsityön ulottuvuutta ovat kasvatuksellisesti sekä ammatillisesti, eli tuotannollis-taloudellisesti, suuntautuneet ulottuvuudet. Jälkimmäinen ulottuvuuksista rakentuu ensimmäisestä saatujen tietojen ja taitojen avulla luodulle pohjalle. Yllä oleva kuvio (kuvio 7) osoittaa hyvin sen, miten tässä mallissa tieteenalaan linkittyvät lähitieteet asettuvat käsityön käsitteen sisälle, kasvatuksen ja tuotannollis-talouden peruspilareiden väliin. Pietikäisen mielestä käsityön tutkimuksen tieteellinen kehittyminen on tärkeää, sillä se edesauttaa yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten siirtämistä käsityönopetukseen.

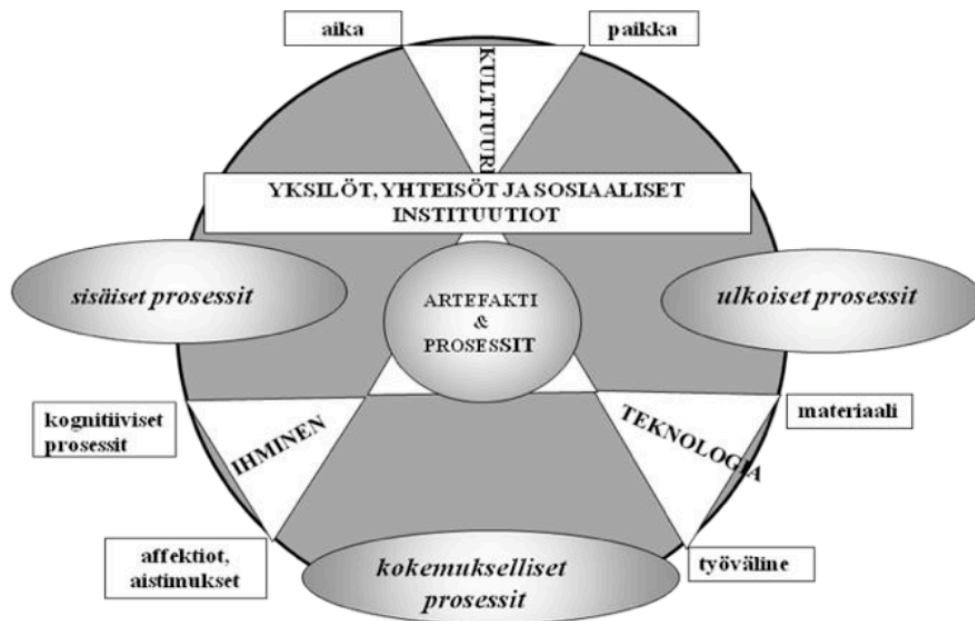
Pietikäinen on myös rakentanut käsityön viitekehysten (kuvio 8), jossa käsitellään käsityötieteen sisäisiä tutkimuskulkuja (Pietikäinen 1997, 177, Kaukinen 2010, 11 mukaan). Malli ponnistaa tieteenalan omista lähtökohdista, tarkastelusuunta on sisältä ulospäin. Näkökulma poikkeaa esimerkiksi Anttilan mallista (kuvio 4), jossa keskiössä olevaan käsityöhön liitetään lähitieteitä. (Pietikäinen 1999, 23–24.) Pietikäinen (1987, 36) on pohtinut tekstiiliopin (nyk. käsityötiede) sijoittumista tieteiden kenttään, mutta ei tuo tätä ulottuvuutta luomaansa käsityötieteen viitekehykseen.

Kuvio 8. Käsityötieteen viitekehys (Pietikäinen, Kaukisen 2010, 11 mukaan).

Kaukisen (2010, 15) mukaan Anttilan ja Pietikäisen tekemä työ käsityötieteen eteen on kehittänyt tieteenalan paradigmaa merkittävästi. Kehitystyö on avannut paradigmaan teknologisen dimension, joka sisältää tutkimusmetodologiat ja -otteet. Käsityötieteestä ensimmäisenä väitelleen professorin Leena Kaukisen (2003, 307–308) mielestä tieteenalan tutkimusta pohjustavia käsitteitä ja sisältöjä ei ole saatu kuvattua kattavasti, useista yrityksistä huolimatta. Hän pyrki muodostamaan käsityötieteelle selkeämmän profiiliin (Kaukinen 2010, 12). Kaukinen päätyi tutkimaan käsityötiedettä, sen sisältöjä ja käsitteitä tutkimalla käsityötieteessä tehtyjä tutkimuksia. Kaukinen (2010, 15; Kaukinen 2009, 61–68, 1999, 60–68) tutki Helsingin ja Joensuun (nyk. Itä-Suomen) yliopistoissa tehtyjä käsityön pro gradu -tutkielmia vuosilta 1984-1995 ja myöhemmin vuosilta 1984-2009. Ensimmäisen metatutkimuksen jälkeen Kaukinen (2003, 307–309) jakoi käsityötieteen ontologian kahteen ulottuvuuteen, kulttuuriseen ja teknologiseen. Teknologinen ulottuvuus tuo esille ”ihminen-materiaali-työväline”-suhteen ja kulttuurinen ulottuvuus keskittyy ”kulttuuri-aika-paikka”-suhteeseen. Kaukisen jakoa selittää 2000-luvun alussa virinnyt käytäntö, jonka mukaan kaikkia tieteenaloja oli alettu sijoittamaan kahteen kulttuuriin, joko teknis-luonnontieteelliseen tai humanistiseen. Myöhemmin Kaukinen lisäsi skenaarioon myös kolmannen ulottuvuuden, ihmisen (Kaukinen 2010, 12). Vuosien 1984-1995 pro graduissa teknologinen tutkimusulottuvuus oli hieman suositumpaa kuin kulttuurinen. Tutkielmien teknologiapainotukseen liittyy tieteenalan alkuvuosien henkiöityminen. Vuoroin Helsingin ja Itä-Suomen yliopiston professorin viranhoitajana ja -haltijana vuosina 1982-1986 ja 1990-1995 toimineella Iija Pietikäisellä, jonka tausta on tekstiiliteknologiassa, on ollut vaikutusta tutkimusulottuvuusvalintoihin (P. Seitamaa-

Hakkarainen, henkilökohtainen tiedonanto, 25.4.2020; Seitamaa-Hakkarainen ym. 2007, 79). Kulttuuriseen ulottuvuuteen keskittyvät tutkimukset ovat kuitenkin nousseet tasaisesti suosituimmiksi. Määrä oli kasvanut vuoteen 2009 mennessä 70 prosenttiin. (Kaukinen 2010, 15; Kaukinen 2009, 61–68.)

Kuvio 9. Käsityötieteen viitekehys (Kaukinen 2010, 11).

Kuviossa 9 Kaukinen käsityötieteen viitekehukseen (ihminen, kulttuuri ja teknologia) on sijoitettu käsityötuote ja käsityöntekijän prosessit. Näkyvissä ovat kaikki lähtökohdat konsepteille ja suhteille. Kaukinen itse mainitsee, että hänen luomansa malli on lähellä Anttilan mallia (vrt. kuvio 4). Kaukista kuitenkin häiritsi Anttilan tutkimusprismassa muuttama asia. Prismassa ei esimerkiksi korostettu ihmisen, kulttuurin ja luonnon välistä suhdetta – Kaukinen näkee käsityön prosessina, jossa ihminen muuttaa luonnosta saadun materiaalin kulttuuriseksi representaatioksi. Kaukinen on korostanut prosessia omassa mallissaan. Hän pitää tärkeänä myös yhteiskunnan ja instituutioiden roolia, joiden yhteyteen liittäisi talouden. Anttilan mallissa talous on mainittu itsenäisenä ulottuvuutena. (Kaukinen 2010, 9–12; Kaukinen 1999, 64–66.) Kaukinen ihminen, kulttuuri, teknologia -mallin perustana olivat aineistona toimineet käsityötutkimukset. Kolmikan-tamalli on tiivistetty tutkimustuloksesta, jossa Helsingin ja Joensuun yliopistossa tehdyt tutkimukset jaoteltiin seitsemään intressiryhmään: sosiokulttuurinen alue, suunnittelu- ja valmistusprosessit, tuotekehitys, tuotantoprosessin kehittäminen, kuluttajatutkimus, materiaali- ja työvälineetutkimus sekä käsityöntekijöihin liittyvä tutkimus. (Kaukinen 1999, 64–66).

Vuosien saatossa on tehty muutama muukin tutkimus, jonka tavoitteena on ollut tarkastella käsityötieteen tutkimuksia ja tavoittaa tietoa kategorisoimalla tutkimuksia erilaisin perustein. Käsityötieteen tutkimuskenttä on aineistona tarkoituksenmukainen ja informaattorikas. Anttilan (2003, 86) mukaan jokainen valmistunut käsityötutkimus tarkastelee erilaista tutkimusongelmaa, ja täten tukee koko tieteenalaa ja kehittää sen paradigmaa teorioineen ja menetelmineen. Tämänkaltaisten tutkimusten läpikäyminen ja esille tuominen tutkielmani teoriaosuudessa on tärkeää, jotta pystyn asettelemaan oman kategorisoinnin tulokset tieteenalan puitteissa tehtyjen samankaltaisten tutkimusten yhteyteen.

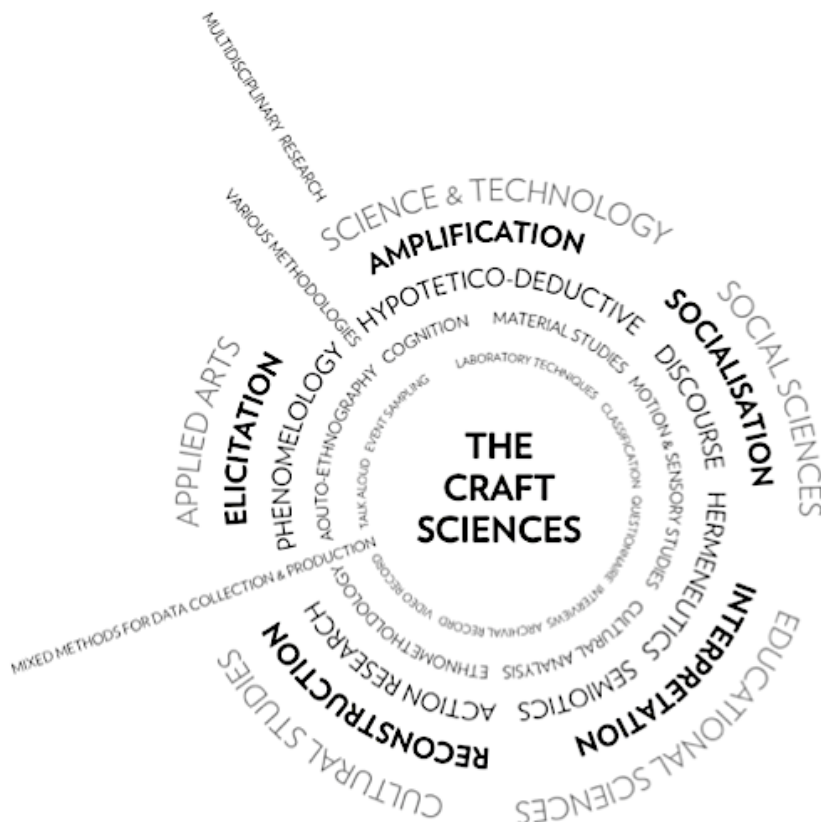
Anttila (1993, 219–221) on jaotellut Helsingin yliopiston vuosien 1992–94 käsityötieteen tutkimusprojektit (sisältäen 110 pro gradu -tutkielmaa, 120 vastaavan tason tutkimusta sekä n. 20 lisensiaatin- tai tohtorintutkielmaa) kuuteen eri kategoriaan. Nämä kategoriat olivat: *prosessitutkimus* (esim. suunnittelu- ja valmistusprosessit), *tuotetutkimus*, *kuluttajatutkimus*, *käsityöläis- ja yrittäjätutkimus*, *materiaalitutkimus* sekä *tila-, kone- ja laitetutkimus*. Näiden lisäksi mukana oli *laatututkimus*, joka tarkasteli kaikkia edellä mainittuja tekijöitä ja tutkimuskohteita. Tutkielmien aihepiirit painottuivat opetettavan aineen sisältöjen tutkimiseen, mutta mukana oli myös teoreettisia aiheita.

Tutkielmia on jaoteltu myös keskittymällä johonkin tiettyyn tutkimuskohteeseen. Kärnä-Behm (2011, 93–102) on tutkinut sisustustekstiilien olemusta ja määrittelyä tarkastelemalla sisustustekstiileistä vuosina 1991–2007 tehtyjä Helsingin yliopiston opiskelijoiden syventävien opintojen tutkielmia, kandidittutkielmia ja proseminaritöitä (N=73). Tutkimukset jakautuvat kahdeksaan lohkoon: tekstiili- ja esineperinne, suunnittelu- ja valmistusprosessit, valmistusteknologia, merkitys, ympäristön ja kulttuurin suhde, verhoilu, tekstiilien terminologia sekä tekstiilien hankinta. Lisäksi Kärnä-Behm jakaa sisustustekstiileihin kohdistuvat tutkimukset kolmeen eri tutkimusparadigmatyyppiin. *Modernistinen* tyyppi on perustutkimusta, joka keskittyy tutkimuskohteen kehitykseen ja olemukseen. *Postmoderni* paradigma tutkii sisustustekstiiliä itseilmaisun välineenä ja *käsitteellinen paradigma* kyseenalaistaa perinteisen sisustustekstiilin ominaisuuksia ja tarkoitusta. Mielenkiintoisessa tutkimusparadigmatarkastelussa oma tutkielmani sijoittuisi modernistiseen, eli perustutkimukseen.

Kärnä-Behmin lisäksi myös Salo-Mattila (2011, 105–110) on tutkinut tilan sisustamiseen liittyviä tutkimuksia, keskittyen Helsingin yliopiston pro gradu -tutkielmiin (N=37). Tutkimuksessa tarkasteltiin gradujen tutkimuskohteita, jotka jaettiin neljään ryhmään: kodin, julkisten ja hallinnollisten tilojen sisustaminen sekä tekstiilien suunnittelu ja nii-

den hankkiminen. Aineistosta analysoitiin ryhmäkohtaisesti lähestymistapoja ja tutkimusintressejä. Vaikka tutkimusten sisällöt tukevat sisustukseen liittyvää aineenhallintaa, tutkimuksen loppukaneettina Salo-Mattila toivoo, että sisustusaiheiset tutkimukset laajenisivat tulevaisuudessa nyt saatujen tutkimusryhmien ulkopuolelle.

Esittelen lopuksi vielä yhden näkökulman käsityötieteen tutkimusten luokitteluun. Kyseessä on malli, jonka on tarkoitus toimia hahmottamisapuna käsityön tutkijoille ja alan opiskelijoille. Kokko, Almek, Høgseth & Seitamaa-Hakkarainen (2019, 1–14) käsittelevät artikkelissaan Suomen, Ruotsin ja Norjan käsityötutkimusta. Artikkelin kertoo siitä, miten käsityön tieteellinen tutkimus on kehittynyt ja minkätyyppisten tieteenalalle ominaisten metodologioiden, eli menetelmäoppien kautta tutkimusaiheita on lähestytty. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan ja luokittelemaan käsityön väitöstutkimuksia. Suomen käsityötiede, joka on oma tieteenalansa ja täten poikkeaa Ruotsin ja Norjan käsityötutkimuksen tilanteesta, etsii kulloisenkin tutkimuskohteensa mukaan apua lähitieteistä. Ruotsin ja Norjan käsityön tutkimus taas painottaa konservoinnin ja kulttuuriperinnön aihealueita, varsinkin perinnekäsityöhön ja aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvää tutkimusta.

Kuvio 10. Käsityön väitöstutkimustyyppien sijoittuminen tutkimusympäristöön (Kokko ym. 2019, 1–14).

Tutkimustyöryhmä loi tarkastelemiensa tutkimusten perusteella viisijaon liittyen tutkimuksissa käytettyihin metodologioihin. Teemat elävät ja lomittuvat toistensa kanssa. Väitöstutkimukset luokiteltiin seuraavanlaisesti: 1. *Käsityön rekonstruointi* (Craft reconstruction): esimerkiksi historiatutkimus ja perinnerakentamiseen liittyvät tutkimukset. 2. *Tulkinnat ja käsitykset käsityöstä* (Craft interpretations): havainnointiin perustuvat tutkimukset, joissa tutkitaan käsillä tekemistä ja oppimista. Esimerkiksi etnologiset ja fenomenologiset tutkimukset. Useimmat näistä tutkimuksista liittyvät kasvatukseen. 3. *Tarkoituksen hakeminen ja tutkimuskohteen ymmärtäminen* (Craft elicitation): tutkijan omalla kokemuksella ja tekemisellä on tutkimuksessa keskeinen rooli. Tutkitaan tarkoitusta, merkitystä, kontekstia, funktioita ja käsityksiä. Taustalla on hermeneuttinen tutkimusperinne. 4. *Olettamusten vahvistaminen* (Craft amplification): tutkimukset liittyvät mittaamiseen, testaamiseen sekä luonnontieteisiin ja sisältävät esimerkiksi teknologia-, materiaali-, talous- ja kuluttajatutkimuksen. Tutkii käsityön prosessia ja produktia. 5. *Käsityön sosialisatio* (Craft socialization): käsityön merkitys kulttuuriin ja yhteiskuntaan ja yhteisön jäsenille ovat näiden tutkimusten keskiössä. Identiteetit ja roolit korostuvat. (Kokko ym. 2019, 1–14.) Myös tässä kuviossa (kuvio 10) ulkokehälle on sijoitettu lähitieteet, joita käsityötutkimus käyttää apunaan.

Puusan ja Juutin (2011, 12–13) mukaan jokaisen tutkijan tulisi olla tietoinen tutkimuksensa taustoista – tieteenalan aikaisempia paradigmoja tarkastelemalla voidaan tavoittaa yleiskuva siitä, miten tarkastelun kohteena olevaa ilmiötä on kulloinkin lähestytty. Myös D'cruz:n ja Jones:n (2004, 65) mukaan tutkimuskohteen paradigman käsitteen avaaminen ennen tutkimustulosten käsittelyä on tärkeää. Merkittävää on myös se, että lukija tietää miksi tiettyjä metodologisia valintoja on tehty, jotta on päädytty tiettyyn tulokseen.

Olen tämän tutkielman teoriaosuudessa pyrkinyt kokoamaan ja tuomaan esiin ne olennaiset käsityötieteeseen liittyvät asiat, joita tarvitsen tutkimukseni toteuttamisen pohjaksi. Seuraavaksi syvennyttään tutkimuksen toteutukseen liittyviin valintoihin.

4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan käsityötieteen väitöstutkimuksissa esiintyviä käsityksiä käsityön tutkimussisällöistä. Tutkimusaineistona ovat käsityötieteen väitöstutkimukset ensimmäisestä vuonna 1994 ilmestyneestä tutkimuksesta vuonna 2019 ilmestyneeseen tutkimukseen. Kyseessä on aineistolähtöinen laadullinen tutkimus, jonka tutkimusote on fenomenografinen, ja jonka aineistoa analysoidaan fenomenografisen analyysin keinoin. Paneudun tarkemmin tutkimuksen aineistoon sekä fenomenografiseen tutkimusotteeseen, menetelmään ja analyysin vaiheisiin luvussa 5.

Tutkimuksen kohteena on käsityötiede ja sen sisällöt käsityötieteen väitöstutkimuksissa. Tarkoitus on tavoittaa erilaisia käsityksiä tarkasteltavasta ilmiöstä luomalla fenomenografian avulla tulosavaruus kuvauskategorioineen, joka teemoittaa ja selventää käsityötieteen tieteenalan sisältöjä. Koska tutkimus on aineistolähtöinen, tutkimus pyrittään toteuttamaan ennakko-oletuksista. Aineisto määrittää tutkimustuloksen ja sen muodon.

Se minkätyyppistä tietoa tavoittelen luodulla tutkimusasetelmalla, selittyy Pirkko Anttilan *laajat tutkimusteemat* -käsitteellä. Anttila (2003, 95) mainitsee tieteenalan yleisimpien tutkimusnäkökulmien, teorioiden ja mallien yhteydessä käsityöilmiön tutkimisen. Vaikka käsityötieteen tutkimusalalla painotetaan prosessi- ja produktitutkimusta, myös muut näkökulmat ovat sallittuja. Osa tieteenalan tähänastisesta tutkimustyöstä on käsitelty tuotteiden suunnittelun ja valmistamisen sijaan esimerkiksi käsityön ilmiötä, tapaa tehdä käsitöitä, käsityön merkityksellisyyttä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä käsityötä ammattina ja harrastuksena, tai luovana prosessina. Anttila (2003, 95) selittää laajat tutkimusteemat -käsitettä, vertaamalla sitä esimerkiksi Helsingin yliopiston opetuskonaisuuksiin, jotka niputtavat yhden otsikon alle monta pienempää aihealuetta. Esimerkiksi voidaan nostaa lukuvuonna 2019-20 Helsingin yliopistossa järjestettävä kurssi nimeltään *Tekijäkulttuuri ja nykykäsityö*, jonka agendalla ovat muun muassa käsityöverkostot, Maker Movement ja DIY, digitaalinen tuottaminen, merkitysten analysointi ja tekijäkulttuurin osatekijöihin tutustuminen alan tutkimuksen kautta (Helsingin yliopiston käsityötieteen opinto-opas, 23.1.2020). Laajat tutkimusteemat -tyyppinen tieteenalue käsityötieteessä on se, josta haluan tietää lisää ja jota tutkin tarkastelemalla käsityötieteen väitöstutkimuksia. Olen kiinnostunut siitä, millä tavoin käsityöilmiö on käsitelty ja miten käsityksiä voitaisiin ryhmitellä järkeviksi laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Tutkimuksen tavoitetta voidaan lähestyä myös toisesta suunnasta – tavoitteena on pystyä ker-

tomaan mahdollisimman kattavasti, totuudenmukaisesti ja tiiviisti käsityötieteen sisältämistä tutkimusteemoista henkilölle, joka ei tunne tieteenalan tutkimussisältöjä entuudestaan.

Koska aineisto on merkittävässä osassa graduani, toteutan tutkimuksen aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen tutkimustapa on tutkielman kannalta merkittävä, sillä haluan tutkia aihetta mahdollisimman puolueettomasti ja ilman ennen aikaista tukeutumista aikaisempiin teorioihin. Eskolan ja Suorannan (2005, 19) mukaan aineistolähtöinen analyysi on tarpeellinen silloin, kun tarkastelun kohteena on ilmiö, jonka olemuksesta halutaan saada lisää tietoa. Vaikka tutkimus ei ole teorialähtöinen, kohteena olevan ilmiön olemuksen kartoittaminen auttaa merkittävästi analyysin tekemisessä, ilmiön merkittävyyden metsästämisessä sekä tutkimustulosten liittämässä käsityötieteen tieteenalaan. Käsityötieteen ilmiöön ja käsityötieteen tutkimiseen perehdytään tämän tutkielman teoriaosuudessa, luvuissa 2 ja 3.

Ahonen (1995, 133–134) neuvoo, että ongelmanasettelu tehdään tutkimuksen kannalta olennaisiin teoreettisiin lähtökohtiin perehtyen. Näin tutkimuskysymysten teoriaan sitominen ja kysymyksenasettelu on perusteltua ja validia. Töttö (2000, 16) ohjeistaa, että tutkimus on kysymysten esittämistä ja että eri tutkimusotteet vastaavat erilaisiin kysymyksiin. Tämän tutkimuksen tutkimusote on fenomenografinen, koska tarkoitus on tutkia tiettyyn ilmiöön liittyviä käsityksiä. Raunio (1999, 312) ohjeistaa, että laadullisen tutkimuksen kysymyksenasettelu on lähtökohtaisesti väljää ja tarkentuu tutkimuksen etenemisen myötä. Tämä on loogista, sillä väljät tutkimuskysymykset antavat tilaa uudelle ja ennalta arvaamattomalle tiedolle. Analyysin tekeminen tarkentaa tutkimustehtävää. Töttö (2000, 38–39) kehottaa tutkijaa kysymään aineistolta niitä kysymyksiä, joiden avulla saa vastauksia tutkimusongelmaan. Kysymysten asettelu ja esittäminen sekä uusien näkökulmien etsiminen on filosofisen ajattelun keskiössä (Kotkavirta & Nyyssönen 1995, 7). Laadullisen tutkimuksen joustavuus, tutkimuksen hermeneuttinen kehä, mahdollistaa sen, että tutkimuskysymystä voi miettiä ja tarvittaessa muuttaa aineiston keruun jälkeenkin (Puusa & Juuti 2011c, 49).

Edellä mainitut vaiheet on käyty läpi myös tämän tutkielman kohdalla, tutkimuskysymysten näkökulmia, määrää ja sanavalintoja on muutettu ja tarkennettu tarkoituksenmukaisiksi useampaan otteeseen. Tutkimusongelmat ja -kysymykset ovat rakentuneet ja tarkentuneet graduprosessin aikana, ontologisten ja epistemologisten pohdintojen avulla, kuten fenomenografiselle tutkimukselle on ominaista.

Koska käytän tutkimusotteena ja -menetelmänä fenomenografiaa, asetan tutkimuskysymykset, tai itse asiassa tutkimuskysymyksen, sen ohjaamana. Kysymyksenasetteluun on sovellettu tyypillisiä fenomenografisia haastattelukysymyksiä: mitä ymmärrät ilmiöstä ja kuinka tai miten sen ymmärrät? Samaa asetelmaa on käytetty lukuisissa fenomenografisissa tutkimuksissa, joista useat käsittelevät oppimista. (muun muassa Barnard, MacCosker & Gerber 1999, 215–216; Marton, Dall'alba & Beaty 1993, 278). Kun oppija, tässä tapauksessa väitöstutkija, keskittyy tutkimaan tiettyä aihetta, hän automaattisesti reflektoi oppimaansa. Tämän tutkielman aineistossa vastaukset kysymyksiin mitä ja miten löytyvät kirjallisesta tuotoksesta, käsityötieteen väitöstutkimusten tiivistelmistä. (Marton & Booth 1997, 82–92).

Kysymyksenasettelu tiivistyi monien erilaisten vaiheiden ja yhdistelmien jälkeen yhteen tutkimuskysymykseen: miten käsitykset käsityötieteen tutkimussisällöistä ilmenevät käsityötieteen väitöstutkimuksissa?

5 Tutkimuksen toteutus

Olen jakanut tämän luvun kolmeen alalukuun, jotta pääsen kertomaan perustellen tekemistäni valinnoista tutkimusaineiston, -otteen, -menetelmän ja analyysin teoreettisen ja käytännön puolen kannalta.

5.1 Tutkimusaineisto

Opinnäytteeni on aineistolähtöinen laadullinen tutkimus. Päädyin tutkimaan aihetta aineisto edellä, sillä koen, että teorialähtöinen lähestymistapa olisi rajannut tutkimuksen ennenaikaisesti ja jaotellut analyysin tulokset valmiina annettuihin lokeroihin. Käsityksiä käsityötieteestä ei ole tutkittu aiemmin fenomenografian keinoin, käyttäen aineistona käsityötieteen väitöstutkimuksia. Barnard, MacCosker ja Gerberin (1999, 215) mukaan aineiston valinta ja keruu kohdistuu fenomenografiassa yleensä tiettyyn huolella valikoituun ihmisryhmään ja heidän suhteeseensa tutkittavaan ilmiöön tietyssä kontekstissa. Tässä yhteydessä on kuitenkin painotettava, että fenomenografian avulla tutkitaan henkilöiden sijaan ilmiötä (Niikko 2003, 33–34). Niin on myös tässä tutkielmassa, jonka tutkimusaineistona toimivat käsityötieteen väitöstutkimukset, joita oli vuoden 2019 loppuun mennessä julkaistu yhteensä 27 kappaletta. Keskityn analysoimaan väitöstutkimusten tiivistelmiä.

Aineistolähtöinen lähestymistapa vaikutti tutkimuksen kulkuun ja sen tuloksiin olennaisesti. Aloitin aineistoon tutustumisen hyvissä ajoin ennen kuin ryhdyin kirjoittamaan gradun teoriaosuutta. Tällä pyrin siihen, etteivät analyysin tulokset sekoittuneet jo olemassa oleviin käsityksiin käsityön paradigmasta, käsityötieteen tutkimisen raameista ja käsityötieteen sisällöistä. Pääsin tarkastelemaan aineistoa ilman lukkiutuneita ennakkokäsityksiä. Käsityön tutkiminen ja siihen liittyvät aineistot akateemisessa kontekstissa ovat laaja-alaisia ja monipuolisia. Tähän on vaikuttanut olennaisesti esimerkiksi se, että käsityötieteen kandidaatti- ja maisterivaiheen opinnäytetöiden aihevalinta on vapaata. Kokko, Almevik, Høgseth & Seitamaa-Hakkarainen (2019, 5) toteavatkin, että koko tieteenala on kehittynyt kunkin tutkijan mielenkiinnonkohteiden mukaisesti.

Väitöskirjan tekeminen on tärkeä virstanpylväs käsityötieteen jatko-opiskelijoille. Tutkimuksen julkaisu sinetöi opinnot. Yleensä väitöstutkimuksen aihe kiinnostaa tekijäänsä erityisen paljon, tutkimukset ovat aina suhteessa kirjoittajansa kokemusmaailmaan. Anttila (2015, 262) kertoo huomanneensa opinnäytetöitä ohjatessaan, että tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tutkimuksen tekijän persoona on tasapainossa tutkimusotteen

ja tutkittavan ilmiön olemuksen kanssa. Oletankin, että tutkielmani aineisto antaa rehellisen kuvan siitä, mitä käsityötiede väitöstutkijoiden näkökulmasta tarkasteltuna on. Tarkastelen aineistoa mahdollisimman totuudenmukaisesti. Eskola ja Suoranta (2005, 16) kutsuvat naturalistiseksi otteeksi tällaista lähestymisstrategiaa, jossa aineistoa tarkastellaan tutkittavien omasta näkökulmasta käsin. Puusa ja Juuti (2011c, 52) tähdentävät, että tärkein laadullisen tutkimuksen tavoitteista on tavoittaa tutkittavien näkökulma, joka toteutuu luomalla tutkittaviin hyvä suhde. Tässä tutkimuksessa tutkittavat välittävät tiedot ja näkökulmansa tarkkaan mietittyjen ja muotoiltujen tekstiensä kautta. Aineisto on olemassa tutkijasta riippumatta, joten sitä voidaan kutsua luonnolliseksi (Lämsä & Takala, 2014).

Laadullinen tutkimus on yleensä aineistolähtöistä (Raunio 1999, 101). Eskola ja Suoranta (2005, 18–19) sanovat, että laadullisessa tutkimuksessa olennaisinta on aineiston laatu ja sen käsitteellistäminen, ei aineiston määrä. He jopa varoittavat laadullisen aineistolähtöisen tutkimuksen tekijää aineiston rajattomuudesta. Myös Raunio (1999, 327–328) nostaa esille aineiston riittävyyden tärkeyden, ja käsittelee myös sitä, miten riittävyyttä voidaan mitata. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan harkinnanvaraisesta näytteestä määrällisen tutkimuksen otoksen tai otannan sijaan. Tärkeintä tutkimustyyppistä riippumatta on, että aineisto on tarkoituksenmukaista. Aineisto on riittävää silloin, kun se edustaa tutkittavaa kohdetta ja tuo esiin tutkimustavoitteiden kannalta olennaiset piirteet. Tämän tutkielman aineisto on tarkoituksenmukainen ja riittävä, sillä se kattaa kaikki vuoden 2019 loppuun mennessä ilmestyneet käsityötieteen väitöstutkimukset. Aineisto on sellaisenaan harkinnanvarainen kokonaisuus, jonka määrää ei voi laajentaa. Vuoden 2019 jälkeen julkaistut käsityötieteen väitöstutkimukset todennäköisesti laajentaisivat tulokantaa, mutta julkaisemattomien tutkimusten käsittely on luonnollisesti mahdotonta. Tämänkaltaista tutkielmaa ei olisi voitu tehdä kymmenen vuotta sitten. Pöllänen (2007, 10) mainitsee, että vuonna 2007, kun käsityötieteen väitöstutkimuksia oli ilmestynyt yhteensä 10 kappaletta, ei ollut vielä mahdollista ryhmitellä tutkimusten painotuksia tai tyyppejä. Viimeisen 10–15 vuoden aikana tutkimuksia on julkaistu lähes kolminkertainen määrä, joka mahdollistaa aineiston analysoinnin.

D'Cruz ja Jones (2004, 64) kannustavat riittävän pienen aineiston käyttöön, sillä tavoitteena ei ole tulosten yleistettävyyden, vaan ilmiön havainnollistaminen ja sen ymmärrettäväksi tekeminen. Jotta pääsen lähestymään tutkimuskohdettani järkevästi, olen pyrkinyt pitämään tutkimusalueen ja aineiston mahdollisimman pienenä. Valikoitu aineisto on rajattu käsityötieteen väitöstutkimuksiin (käsityötieteen ja käsityökasvatuksen sijaan), jotta tutkimuksen aineisto olisi suppeampi, ja jotta aineistoa pääsee tutkimaan

syvällisemmin. Keskityn tutkimusosiossa tarkastelemaan aineiston keskeisintä sisältöä, joka on tutkijan toimesta tiivistetty tutkimuksen tiivistelmäosioksi. Tarkoitus oli alun perin valita tarkasteltavaksi tiivistelmien lisäksi myös väitöstutkimusten johdannot. Päädyin kuitenkin jättämään johdannot huomiotta, sillä ne ovat keskenään hyvin erityyppisiä. Osa on pituudeltaan useita kymmeniä sivuja, osa yhden sivun mittaisia. Osassa syvennyttään tutkimussisältöihin ja yksityiskohtiin ensimmäisestä lauseesta lähtien, kun taas osassa kerrotaan esimerkiksi tutkijan omista motiiveista ja käsityöhistoriasta, joita ei tässä tutkielmassa varsinaisesti tutkita. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 96–97) jakavat tutkimusaineistona käytetyt kirjalliset materiaalit kahteen lajiin, yksityisiin ja julkisiin dokumentteihin. Väitöstutkimukset sijoittunevat molempiin osioihin. Yksityisten dokumenttien joukkoon, sillä kirjoittaja ilmaisee niissä itseään ja mielipiteitään, vaikkakin se tapahtuu tieteenalan normeja noudattaen. Toisaalta, väitöstutkimukset ovat julkisia kirjoituksia, jotka ovat jokaisen luettavissa.

Tiivistelmillä on oma vakiintunut kaavansa. Tutkimustiivistelmät ovat yhden sivun pituisia ja ne tiivistävät sen, mitä tutkija haluaa tutkimuksestaan ehdottomasti sanoa – tutkimukseen tutustutaan usein lukemalla tutkimuksen tiivistelmä, jonka avulla saadaan yleiskuva siitä, mitä kyseinen tutkimus sisältää. Tutkimustiivistelmästä löytyy tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat. Siinä kerrotaan teoriaosuuden sisällöistä sekä aiemmista aiheeseen liittyvistä tutkimuksista. Tiivistelmässä ovat tiedot tutkimusasetelmasta, -menetelmistä, -aineistosta sekä analyysistä. Tiivistelmän lopuksi kerrotaan tutkimustuloksista, johtopäätöksistä ja mahdollisista sovelluksista.

Aineisto kattaa kaikki käsityötieteen väitöstutkimukset, jotka on julkaistu vuoden 2019 loppuun mennessä. Aineistokeruu on saatettu loppuun tammikuussa 2020. Tämän tutkimuksen aineisto on koottu etsimällä Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston kirjastotietokannoista tiedot valmistuneista käsityötieteen väitöstutkimuksista. Käsityön tutkimusta on tehty sekä käsityökasvatuksen että käsityötieteen nimissä. Jos tutkimustosuuntaus on ollut epäselvä, on tarkastelun kohteena olevien tutkimusten tieteellinen kanta ja sijoittuminen tarkistettu Itä-Suomen yliopiston käsityötieteen professorilta Sinikka Pölläselältä ja Helsingin yliopiston käsityötieteen professorilta Pirita Seitamaa-Hakkaraiselta.

Aineisto käsittää kaikki käsityötieteen väitöstutkimukset vuosilta 1994–2019, 25 vuoden ajalta. Tutkimuksia on yhteensä 27 kpl, joista 19 kpl on Helsingin yliopistosta ja 8 kpl Itä-Suomen tai Joensuun yliopistosta (kts. Taulukko 1, lyhenteet: HY = Helsingin yliopisto, JY = Joensuun yliopisto, I-SY = Itä-Suomen yliopisto) valmistuneita. Nimenmuu-

tos Joensuun yliopistosta Itä-Suomen yliopistoon tapahtui vuonna 2010 (Itä-Suomen yliopiston verkkosivut, 20.4.2019). Osa tutkimuksista (4 kpl) on artikkelipohjaisia väitöstudiumuksia. Englanniksi kirjoitettuja tutkimuksia on 10 kpl, suomeksi kirjoitettuja 17 kpl.

Taulukko 1. Tutkimuksen aineisto. Käsityötieteen väitöstudiumukset vuosilta 1994-2019.

Tekijä		Vuosi Väitöstudiumkirja		Yo
A	Uotila, Minna	1994	Pukeutumisen kuva. Fenomenologis-eksistentiaalinen lähestyminen pukeutumiskuvien tekemiseen ja tulkintaan.	HY
B	Kaukinen, Leena	1995	Elongation behaviour of elastic stitch types in household sewing machines: stretch-stitches versus serger overlock stitches.	HY
C	Luutonen, Marketta	1997	Kansanomainen tuote merkityksenkantajana. Tutkimus suomalaisesta villapaidasta.	HY
D	Koskennurmi Sivonen, Ritva	1998	Creating a Unique Dress – A Study of Riitta Immonen's Creations in the Finnish Fashion House Tradition.	HY
E	Seitamaa-Hakkarainen, Piri	2000	The weaving-design process as a dual-space search.	HY
F	Ihatsu, Anna-Marja	2002	Making Sense of Contemporary American Craft.	JY
G	Lindfors, Eila	2002	Tekstiilituotteen teknologiset ominaisuudet. Tekstiilituotteen käyttö- ja hoito-ominaisuuksien tarkastelu kuluttajan näkökulmasta.	JY
H	Kärnä-Behm, Jaana	2005	Käsityö kulttuurisena kategoriana. Käsityön ja käsityöläisyyden representaatio suomalaisissa päivälehdissä.	HY
I	Kaipainen, Minna	2008	"Ken tilauspukua käyttää, hän herrasmieheltä näyttää". Etelä-karjalainen maalaisvaatturi ja vaatturitoiminta Suomessa 1920-1960-luvuilla.	JY
J	Lahti, Henna	2008	Collaborative Design in a Virtual Learning Environment: Three Design Experiments in Textile Teacher Education.	HY
K	Kettula, Suvi-Päivikki	2009	Semanttisen webin ontologisen tekstiilikäsitteistön kehittäminen ja liittäminen museoiden luettelointitietoihin.	HY
L	Räisänen, Riikka	2009	Anthraquinones from the Fungus <i>Dermocybe sanguinea</i> as Textile Dyes.	HY
M	Vartiainen, Leena	2010	Yhteisöllinen käsityö. Verkostoja, taitoja ja yhteisiä elämyksiä.	I-SY
N	Fernström, Päivi	2012	Damastin traditio ja innovaatio. Tekstiilitaiteilija Dora Jungin toiminta ja damastien erityisyys.	HY
O	Hyrsky, Kaisa	2012	Kertomuksia kultaseppien yrittäjyydestä.	HY
P	Sipilä, Outi	2012	Esiliina aikansa kehyksissä: moniaikaista tekstiilikulttuuria ja representaatioita kodista, perheestä, puhtaudesta ja käsityöstä 1900-luvun alkupuolen Suomessa.	I-SY
Q	Soini-Salomaa, Kristiina	2013	Käsi- ja taideteollisuusalan ammatillisia tulevaisuudenkuvia.	HY
R	Kangas, Kaiju	2014	The Artifact Project. Promoting Design Learning in the Elementary Classroom.	HY
S	Oksanen-Lyytikäinen, Johanna	2015	Puku taiteena ja työvälineenä: näyttämöpuvun merkitys kolmessa oopperaproduktiossa.	HY
T	Turunen, Virpi	2015	Pellavalangan neulonta kotineulekoneella.	I-SY

U	Kouhia, Anna	2016	Unraveling the meanings of textile hobby crafts.	HY
V	Laamanen, Tarja-Kaarina	2016	Generating and transforming representations in design ideation.	HY
W	Parkko, Minna	2016	Stailaaminen: työtehtävät, osaaminen ja sijoittuminen.	I-SY
X	Härkki, Tellervo	2018	Handling Knowledge - Three perspectives on embodied creation of knowledge in collaborative design	HY
Y	Ikonen, Tiina	2018	Suomalainen virolainen tarina. Sofi Oksasen historiallisen Puhdistus-tarinan henkilöhahmojen rakentaminen, ilmentäminen ja tulkinta puvustuksen avulla sen suomalaisissa näytelmä-, ooppera- ja elokuvasovituksissa	HY
Z	Vilhunen, Katja	2018	Neuleblogi osana käsitöitä: neulebloggaajien kokemuksia blogin ja käsitöiden yhdistämisestä	I-SY
Ä	Yliveronnen, Virpi	2019	Esiopetuksen käsityö: kolme tapaustutkimusta esikoululaisista käsityötehtävien parissa	HY

Väitöstutkimusten tuottaminen on hyvin tärkeää tieteenalan kehittymisen kannalta (Pöllänen 2007, 8; Luutonen ym. 1999, 1). Uuden tieteenalan tohtoritutkinnon suorittaneiden määrä huolestutti esimerkiksi Pietikäistä viime vuosisadan lopulla (1999, 19). Tutkintojen määrä on kuitenkin noussut edellisen kahdenkymmenen vuoden aikana 85 %. Monet käsityötieteen väitöksistä ovat toimineet esimerkillisinä uuden tieteenalan uudistajina (Anttila 260–261, Pöllänen 2007, 10). Ne ovat avanneet uusia menetelmällisiä tapoja ja tehneet teoreettisia avauksia. Anttila (2015, 260) nostaa ensimmäisen käsityötieteen väitöstutkimuksen esimerkiksi käsityötieteen tutkimuksen urauurtavuudesta ja tutkinnallisen rakenteen innovatiivisuudesta. Käsityötieteen ensimmäinen väitöstutkimus oli Minna Uotilan *Pukeutumisen kuva. Fenomenologis-eksistentiaalinen lähestyminen pukeutumiskuvien tekemiseen ja tulkintaan*. Väitös julkaistiin vuonna 1994, noin 10 vuotta tieteenalan perustamisesta ja neljä vuotta sen jälkeen kun ensimmäinen professorin virka oli täytetty. Uotila tutki pukeutumisen ilmiötä yhdistäen tutkimuksessaan semiotiikkaa, fenomenologiaa ja tulkintaa. Pukeutumiskuvan tutkiminen tulkinnallisuuden keinoin oli lainattu taiteentutkimuksen ja taidehistorian tutkimuksesta. (Anttila 2015, 260; Anttila 2003, 86.) Yksi käsityötieteen väitöstutkimuksista, Ihatsun *Making Sense of Contemporary American Craft*, 2002 määrittelee käsityön käsitettä. Viimeisin tässä tutkielmassa mukana oleva, vuoden 2019 puolella julkaistu käsityötieteen väitöstutkimus on Virpi Yliverrosen *Esiopetuksen käsityö: Kolme tapaustutkimusta esikoululaisista käsityötehtävien parissa* vuodelta 2019. Ensimmäisen ja viimeisimmän väitöstutkimuksen aiheet poikkeavat toisistaan paljon. Tämä antaa osviittaa siihen, kuinka yksilöllisiä tapauksia tieteenalan tutkimukset ovat.

Käsityötieteen tutkimusvalinnoissa voidaan myös nähdä kulloinkin vallassa olleiden tutkimusotteiden vaikutus. Materiaalia painottava tekstiilioppi aloitti yliopiston käsityötut-

kimuksen. Tämä vaikutti vuosien ajan tieteenalan tutkimusten tyyliin ja tutkimusotteeseen, joka painotti teknologianalyttistä tutkimusotetta. Painotus näkyi esimerkiksi järjestyksessään toisen, vuonna 1995 ilmestyneen käsityötieteen väitöstutkimuksen, Leena Kaukisen *Elongation behaviour of elastic stitch types in household sewing machines: stretch-stitches versus serger overlock stitches* aihevalinnassa. Tekstiiliopin aikainen teknologia- ja materiaalitutkimus on yhä tärkeä osa käsityötiedettä, mutta teknologiaa painottavan tutkimuksen rinnalle on tullut käsityötieteen olemusta laajentavia tutkimuksia. (Anttila 2015, 259.)

5.2 Fenomenografinen tutkimusote ja -menetelmä

Fenomenografia ei ole vain analyysimenetelmä, jollaiseksi se usein käsitetään, vaan myös tutkimussuuntaus. On tärkeää, että fenomenografista otetta käyttävä tutkija perehtyy myös sen filosofiseen kontekstiin, jotta tutkimus olisi laadukasta ja luotettavaa. (Huusko & Paloniemi 2006, 163.) Tämän tutkimuksen metodologiana sekä metodina toimii fenomenografia, joka on yksi tunnetuimmista laadullisen tutkimuksen tutkimustyypeistä. Se on valittu tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen perusteella, kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 191) kehottavat tekemään. Tutkimukseen valitut metodit eli rajoitteet ja välineet määrittävät sitä, mihin tutkija tutkimuksessaan keskittyy (Tuomi & Sarajärvi 2018, 17–18).

Niikko (2003, 8) ja Metsämuuronen (2008, 34) avaavat fenomenografian käsitettä sanan etymologian kautta. Fenomenografia on suomeksi käännettynä ilmiön kuvaamista, siitä kirjoittamista ja sitä, ”kuinka jokin ilmenee jollekin”. Niikon (2003, 48) mukaan fenomenografian ontologinen ja epistemologinen perusta on fenomenologiassa. Barnard, MacCosker ja Gerber (1999, 213–214) tähdentävät, että fenomenologia ja fenomenografia tähtäävät samaan asiaan, ihmisen kokemusten tutkimiseen, mutta niillä on eronsa. Fenomenografiassa pyritään kuvaamaan ja tuomaan esiin yleisiä ja kollektiivisia käsityksiä ilmiöstä, kun taas fenomenologia keskittyy tarkastelemaan lähemmin yksittäisiä kokemuksia. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 40) korostavat fenomenologian ominaispiirteinä inhimillisen todellisuuden ja merkityksellisyyden kietoutumista toisiinsa. Ilmiöt ovat yksilölle merkittäviä ja merkitykset ovat lähtöisin yhteisöstä, johon jokainen meistä kasvaa. Tämä toimii myös toisin päin, jolloin merkitykset yhdistävät subjekteja. Näin on myös käsityötieteen laita. Käsityötieteen väitöstutkijat ovat mahdollisesti jo lapsuudessaan tulleet osaksi käsityökulttuuria, joka on löytänyt yliopisto-opintojen aikana

uuden muodon, käsityötieteen yhteisön, ja sitä kautta itseä kiinnostavan tutkimuksen arvoisen käsityöilmiön.

Kakkori ja Huttunen kertovat, että fenomenografia syntyi kasvatustieteen tarpeisiin (2014, 367). Sen kehitti 1970-luvulla Ference Marton, joka tutki opiskelijoiden oppimiskäsityksiä (Metsämuuronen 2008, 35). Kasvatustiede on vahvasti läsnä Suomen käsityötieteen oppiaineessa, sillä useimmat käsityötieteen opiskelijoista työllistyvät käsityönopeettajiksi. Fenomenografian sijoittuminen kasvatustieteisiin on loogista, koska oppiminen on ajattelun muutosta, ja käsitykset ovat kehittyviä tiedonrakenteita. Erilaiset käsitykset muodostuvat luonnollisesti oppimista painottavassa ympäristössä. Jäsentäessään uutta tietoa ihminen muuttaa käsitystään maailmasta. Niikon (2003, 7) ja Ahosen (1995, 115) mukaan fenomenografian tutkimus on suuntautunut käyttäytymisen ja kasvatustieteellisen tutkimuksen ohella myös toiminta- ja kehitystutkimuksen alalle, jonka puitteissa sen avulla on keskitytty tutkimaan alojen tiedonmuodostusta, esimerkiksi käsityksiä ihmisen toiminnasta. Ahosen (1995, 121–122) mukaan fenomenografinen tutkimus pohjautuu humanistiselle tieteenalalle ominaiseen tutkimukseen tarkastellessaan kohdettaan kokonaisvaltaisesti. Ihminen pyrkii suhteuttamaan asiat ja ilmiöt toisiinsa. Uudet kokemukset linkittyvät aikaisempiin käsityksiin ja selittävät niitä (Niikko 2003, 26). Käsittäjää ei voida erottaa käsityksestä eikä ympäröivästä maailmasta (Marton & Booth 1997, 113). Myös merkityksellisyyden kokemus on olennaista käsitteiden muodostamisessa ja niiden kehittämisessä (Niikko 2003, 9). Nämä monitahoisesti muodostuvat konstruoidut käsitykset ilmaistaan yleensä kielen avulla, esimerkiksi kirjoitettuna tekstinä käsityötieteen väitöskirjatutkimuksissa.

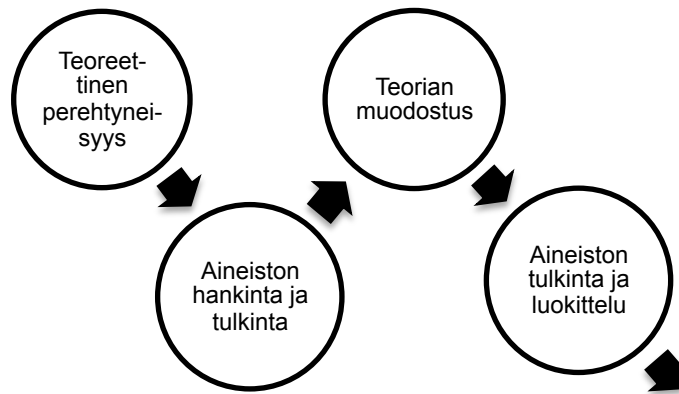
Tämän tutkimuksen perimmäinen tarkoitus on ymmärtää käsityötieteen sisältöjä. Martonin (1988, 145) mukaan fenomenografisen tutkimuksen tavoitteena on saada haalittua tutkittavaksi kaikki mahdolliset käsitykset, samankaltaisuudet ja eroavaisuudet tiettyyn ilmiöön liittyen ja järjestellä nämä sisältökategorioiksi. (Myös Ahonen 1995, 114–115; Huusko & Paloniemi 2006, 164). Koska käsityötiede on nuori tieteenala ja sen tutkijat ovat keskittyneet tutkimaan niitä käsityön osa-alueita, jotka heitä itseään kiinnostavat, on fenomenografia omiaan tarkastelemaan tutkimuksen tavoitteita ja tutkimusaineistoa. Kuvauskategoriat nousevat tieteellisen yhteisön jäsenten tuottamista aineistoista, väitöskirjoista. Käsittelen aineistosta saatuja sisältöjä informatiivisina totuuksina. Marton (1988, 143) tähdentää, että kun tutkitaan käsitteitä, ei ole olemassa väärää tai oikeaa vastausta, eikä tällaisella mustavalkoisella rajoittelulla olisi muutenkaan mitään merkitystä tutkimuksen kannalta.

Fenomenografia on merkitysten tulkintaa. Sen avulla voidaan tutkia ihmisten subjektiivisia näkökulmia tarkasteltavasta ilmiöstä. Ihminen luo käsittämisen kautta merkityksen itsensä ja maailman välille. Hän voi muodostaa tietoa luomiensa linjojen sisällä. Fenomenografia on tutkimista toisen asteen näkökulmasta, eli toisen ihmisen kokemuksen tutkimista epäsuorasti. Fenomenografiaa kiinnostaa ajattelun sisältö ajatteluprosessien ja -havaintojen sijaan. Fenomenografia tutkii ihmisen perusajattelua, sen avulla ei pyritä absoluuttisiin tieteellisiin totuuksiin. (Metsämuuronen 2008, 34–35; Niikko 2003, 24–29; Barnard, MacCosker & Gerber 1999, 215; Häkkinen 1996, 5; Ahonen 1995, 114–115, 123; Marton 1988, 144–145; Larsson 1986, 8, 41.) Tämän tutkimuksen aineistona toimivat käsityötieteen väitöstutkimukset ovat vaatineet laatijoiltaan akateemisen jatko-opiskelijan tasoista opiskelua ja tiedon jäsentämistä. Väitöstutkimusprosessi on kehittänyt tutkijoiden subjektiivisia käsityksiä ja määritelmiä tutkimuksen kohteena olleista tutkimusaiheista. Väitöstyöt ovat myös syventäneet tai määrittäneet uudelleen käsityötieteen sisältöjä ja sitä, millaisena käsityötiede näyttäytyy.

Tieto muodostuu aina osana subjektia (Niikko 2003, 12). Puusan ja Juutin (2011c, 47) mukaan tiedon subjektiivisuus korostuu, kun tutkimus on laadullinen. Niikko (2003, 9) sekä Ahonen (1995, 122) korostavat, että fenomenografinen tutkimus on hallittua subjektiivisuutta. Tutkijan oma ajattelu, merkityksenanto ja kokemukset vaikuttavat tutkimiseen. Omien lähtökohtien tunnistaminen ja tunnustaminen tekevät tutkimukseen liittyvistä valinnoista tiedostettuja, pohdittuja ja perusteltuja ja tutkimusprosessista sekä läpinäkyvän että luotettavan. Tämän tutkimuksen perusteella saadut tiedot muodostuvat 27 subjektin käsityötieteen väitöstutkimusten pohjalta. Gradun analyysi ja siitä saatu tieto taas muodostuvat oman subjektiivisen maailman kautta. Nämä luotettavuuden ja subjektiivisuuden ajatukset pätevät sekä tutkimusaineistoon että koko gradututkimaan.

Fenomenografisen tutkimuksen eteneminen voidaan eritellä neljään vaiheeseen. Ahosen (1995, 125) esittelemä etenemisjärjestys löytyy alta (kuvio 11). Ensimmäinen askel on tutkimuskohteen valinta. Valinta kohdistuu yleensä sellaiseen ilmiöön, josta on monia erilaisia käsityksiä. Seuraavaksi tutkija perehtyy tutkimuksen kohteeseen, sekä siihen liittyvään teoriaan ja näkökohtiin. Kolmas vaihe on yleensä avoimien henkilöhaastatteluiden tekeminen; vaihe, jonka tässä tutkimuksessa korvaa valmis aineisto. Fenomenografisen tutkimuksen aineistona voi toimia myös erikseen ja ennalta valittu, julkaistuista dokumenteista koostuva aineisto (Koskinen 2011, 270; Marton & Booth 1997, 129, 132). Neljäs ja viimeinen tutkimusvaihe koostuu aineistossa esiintyvien käsitysten luokittelu- ja luokittelemisesta käsityksiin liittyvien merkitysten perusteella. Erilaiset käsityk-

set kootaan merkitysluokiksi. (Ahonen 1995, 115.) Merkitysluokkien, eli kuvauskategorioiden, muodostaminen on fenomenografisen analyysin tuotos (Ahonen 1995, 127). Olen tähän mennessä käsitellyt tässä tutkielmassa fenomenografisen tutkimuksen vaiheet 1-3. Kerron analyysikäytännöistä enemmän luvussa 5.3.

Kuvio 11. Fenomenografisen tutkimuksen etenemisen neljä vaihetta (Säljö; Salner; Giddens, Ahosen 1995, 125 mukaan).

Martonin (1988, 143–144) mukaan fenomenografia tutkii sitä miten ihmiset kokevat ja käsittävät tietyn ilmiön ja ymmärtävät sen sisällön. Tutkittaessa ihmisten käsityksiä jostain ilmiöstä, on huomattu, että jokainen ilmiö voidaan käsittää vain tietyllä määrällä erilaisia tapoja. Vakiintuneet käsitykset tutkittavasta ilmiöstä löytyvät aineistoa tarkastelemalla. Fenomenografian tavoitteena on löytää rakenteellinen kehys, jonka sisällä jokainen kategoria on osa ihmisen ymmärrystä ja laajempaa kuvauskategoriakokonaisuutta (Marton 1988, 147). Fenomenografisen analyysin tuloksena saadaan kategorioita, kuvauskategorioita ja kuvauskategoriasysteemejä eli tulosavaruuksia. Fenomenografian tavoitteena on päästä kuvaamaan ilmiötä kokonaisuutena lähestymällä sitä osiensa kautta. (Niikko 2003, 38, 48–49.)

Laadullinen tutkimus voi olla hypoteesiton, ja sitä tämäkin tutkimus on. Oletan, että aineistosta muodostetut kuvauskategoriat voivat olla jossain määrin verrattavissa aikaisempiin käsityötieteen malleihin, mutta sen enempää en aio ennustaa ennen kuin pääsen pureutumaan aineistoon ja sen koodaamiseen. Eskolan ja Suorannan (2005, 19) mukaan tutkijalla ei tarvitse olla ennakko-oletuksia tutkimastaan ilmiöstä tai tulevan tutkimuksen tuloksista. He painottavat myös, että tutkittavasta aiheesta aiemmin kertynyt kokemus ei vaikuta negatiivisesti tutkimusasetelmiin. On kuitenkin tärkeää, että mahdolliset ennakko-oletukset tiedostetaan ja otetaan huomioon esioletuksina.

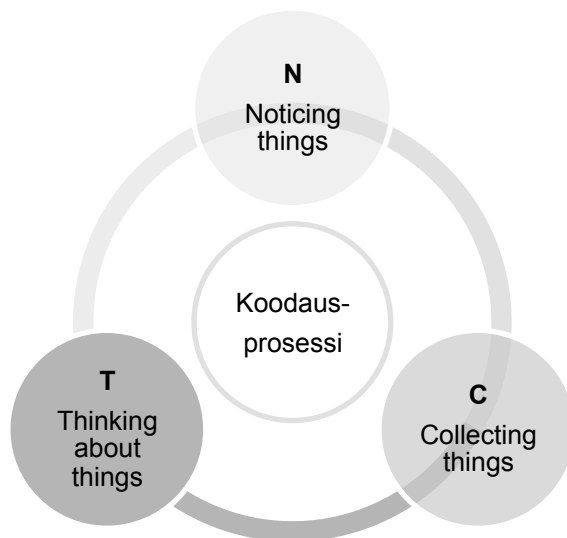
5.3 Fenomenografinen analyysi ja NCT-analyysimalli

Koska laadulliseen tutkimukseen liittyy useita erilaisia perinteitä ja painotuksia, Tuomi & Sarajärvi (2018, 15–16) kehottavat käyttämään ohjeistuksia ideamalleina, jotka viitoittavat oman tutkimusanalyysin kulkua. Metodi kannattaa valita sillä perusteella, että se ohjaa todellisuuden hahmottamiseen perustuvaa tutkimusprosessia kohti asetettua päämäärää oikeanlaisten käsitteiden ja kysymystyyppien avulla (Tuomi & Sarajärvi 2018, 18). Niikko (2003, 32, 47) sekä Marton (1988, 154) huomauttavat, ettei fenomenografisen analyysin suorittamiseen ole mitään tiettyä, ennalta määrättyä kaavaa. Analyysiin voidaan näin ollen soveltaa laadullisen tutkimuksen yleispiirteitä. Olennaista on, että analyysi etenee systemaattisesti ja se kattaa koko aineiston (Seitamaa-Hakkarainen & Koskennurmi-Sivonen 2014, 123). Puusan (2011, 114) mukaan tärkeintä on huomioida, että analyysitekniikka on tutkimuksen tavoitteisiin sopiva ja tarkoituksenmukainen. Raunio (1999, 313) painottaa analyysin vaiheiden aukikirjoittamista. Prosessia seuraamalla lukijalle muodostuu luotettava kuva tehdyistä ratkaisusta ja analyysin kautta saaduista tuloksista. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa analyysin merkitys korostuu entisestään. Alasuutari (1999, 39) tiivistää kvalitatiivisen tutkimuksen analyysin sisältävän kaksi vaihetta – havaintojen pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen. Kerron seuraavaksi, miten analyysi havaintoineen eteni ja mitä valintoja tein saadakseni vastauksia asettamaani tutkimuskysymykseen.

Laajalahti ja Herkama (2018, 115) painottavat aineiston huolellista esikäsittelyä ja suunnittelua, johon kuuluu myös tulevan prosessin eri vaiheiden ennakoiva hahmottaminen. Analysoitava tekstiaineisto koostuu käsityötieteen väitöstutkimusten tiivistelmistä (N=27). Aineisto kattaa jokaisen vuoden 2019 loppuun mennessä ilmestyneen käsityötieteen väitöskirjan. Aloitin aineistoanalyysin keräämällä tarkasteltavan aineiston yhteen paikkaan, tietokoneelleni, erillisiksi ja keskenään teknisesti samanmuotoisiksi tekstitiedostoiksi. Ennen analyysivaihetta tutustuin aineistoon huolellisesti. Jos tutkimus oli kirjoitettu englanniksi, mutta tiivistelmä sekä suomeksi että englanniksi, koodasin ensisijaisesti suomenkielisen tiivistelmätekstin. Käsityötieteen väitöstutkijoiden äidinkieli on suomi, joten teksti on oletettavasti informatiivisempaa suomeksi kirjoitettuna.

Tämän tutkielman analyysimenetelmänä toimii fenomenografia, mutta koodauksen käytännöissä seuraan NCT-mallin vaiheita. NCT-mallin kehittäjä Friese (2014, 13, 18) neuvoo käyttämään NCT-metodia yhdessä analyysimenetelmän kanssa, sillä NCT itsessään ei määrittele sitä, millä perusteella aineistoa käsitellään ja koodataan. Yhtenä mahdollisista analyysimenetelmistä hän mainitsee fenomenografian.

Käytän analyysin teknisenä apuvälineenä ATLAS.ti-ohjelmaa, joka on kehitetty laadullisen tutkimusaineiston koodaamisen, jäsentelemisen, käsittelyn ja tulkitsemisen avuksi. Aineiston koodausvalinnat tehdään tutkimuskysymyksen ohjaamina. (Laajalahti & Herkama 2018, 107–108.) Päätelyn logiikka on lähtökohtaisesti induktiivinen, eli aineistolähtöinen. Tutkimuksessa on kuitenkin myös deduktiivisia piirteitä – tämän laadullisen tutkimuksen analyysissä edetään yleisestä yksittäiseen, tai pikemminkin yleisestä yksittäisiin kokonaisuuksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 5–6) Deduktiivisella logiikalla pyritään säilyttämään päättelyprosessin totuudenmukaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107). Friese (2014, 12–14, 19) suosittelee tietokoneavusteisen laadullisen analyysin avuksi NCT-mallia, joka ei ole tarkasti strukturoitu koodausmenetelmä, vaan suuntaviivoja sisältävä ohjeistus, jolla saa aineiston käsittelyyn ryhtiä. Se sopii erityisen hyvin aloittelevalle tutkijalle ohjaten systemaattisesti etenevään analyysiprosessiin. Menetelmään kuuluu kolme vaihetta: N = Noticing things, C = Collecting things ja T = Thinking about things. Prosessi ei välttämättä ole lineaarinen, vaan vaiheisiin voi palata analyysin kuluessa uudestaan ja muokata kerättyjä tietoja tarpeen mukaan.

Kuvio 12. NCT-mallin vaiheet (Friese 2014, 12–14, 19).

Koska käytän fenomenografista analyysia ja NCT-mallia samanaikaisesti, kerron aluksi lyhyesti kuinka nämä analyysimallit suhteutuvat toisiinsa. Eri vaiheisiin syvennyttään tarkemmin tuonnempana tässä luvussa. NCT-mallin N-vaihe vertautuu fenomenografian ensimmäiseen vaiheeseen, jossa tutustutaan aineistoon ja etsitään siitä tutkimuksen kannalta tärkeitä ilmauksia. C ja T -vaiheet rinnastuvat fenomenografian vaiheeseen kaksi, jossa aineistoa aletaan ryhmitellä tutkimusongelmien mukaan etsimällä eroavaisuuksia, samankaltaisuuksia ja harvinaisuuksia. Siirryttäessä fenomenografian

kolmanteen vaiheeseen NCT-mallin vetovoima on jo käytetty hyväksi. Fenomenografia-analyysin kolmannessa vaiheessa määritetään kategorioita, eli merkitysyksikköjä, joita kutsutaan alakategorioiksi. Fenomenografisen analyysin neljäs ja viimeinen vaihe vie kategorisoinnin vielä hieman pidemmälle. Tässä vaiheessa muodostetaan kuvauskategorioita, jotka muodostavat yhdessä ylätason kategorijoukon. Tukea voidaan halutessa hakea tutkimuksen teoreettisista lähtökohdista. Aineiston informaation tiivistävät ja organisoivat kuvauskategoriat ovat tutkimuksen päätulos. (Frieze 2014, 12–14, 19; Niikko 2003, 33–40; Marton 1988, 154–155.)

Fenomenografian analyysiprosessi on jatkuva ja se etenee loogisesti ja systemaattisesti. Analyysi voi ja saa muokkautua prosessin edetessä. Prosessi perustuu pohdintaan sekä jatkuvaan reflektointiin ja vertailuun. Aineistoa käsitellään kokonaisuutena, joka jaetaan merkityksellisiin osiin. Nämä valitut osat luokitellaan systeemiksi, joka on perusteltu. Lajittelukriteerit kehittyvät analyysiprosessin edetessä. (Niikko 2003, 32–33.) Myös Seitamaa-Hakkarainen & Koskennurmi-Sivonen (2014, 123) ohjeistavat, että laadullisen tutkimuksen analyysikategoriat muokkautuvat sitä mukaa kun aineiston luku- ja luokitteluprosessi etenee ja kehittyy. Niikko (2003, 20, 24–25) painottaa fenomenografian tutkimuksessa reduktion roolia. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusprosessissa tartutaan tutkimuksen kannalta olennaisimpiin asioihin. Epäolennaiset asiat sulkeistetaan ja jätetään tarkoituksella huomiotta. Sulkeistaminen on tutkijan vastuulla, hän päättää kokemuksensa perusteella, mihin on tärkeää keskittyä, ja mitä jätetään paitsioon (Marton & Booth 1997, 119). Analyysin avulla muodostettujen kategorioiden määrä tiivistyy analyysin edetessä. Tavoitteena on muodostaa tutkimusanalyysin perusteella tulosavaruus, joka vastaa tutkimuskysymykseen: miten käsitykset käsityötieteen tutkimussisällöistä ilmenevät käsityötieteen väitöstutkimuksissa?

NCT-analyysin N-vaiheessa tutustutaan aineistoon ja poimitaan tutkimuskysymyksen kannalta kiinnostavia asioita, jotka nimetään. Aineistoa voi jo koodata alustavasti. Myös muistiinpanojen, eli memojen, kirjoittaminen voi olla hyödyllistä. (Frieze 2014, 12–14, 19.) Etenin itse edellä mainitun mukaisesti. Luin aineiston läpi muutamaan otteeseen ja samalla koodasin kaikki tärkeimmät asiat sekä nimesin ne mahdollisimman osuvasti. Merkitsin väitöstutkimusten tiivistelmät kirjaimin, jotta aineistosta tehtyjä poimintoja olisi helpompi käsitellä analyysiosiossa. Kirjoitin samalla ATLAS.ti-ohjelman kommentteihin ja memoihin aineistosta tekemiäni huomioita. Jatkoin muistiinpanojen kirjoittamista koko analyysiprosessin ajan. Niistä oli suuri hyöty, kun ryhdyin vertailemaan ja suhteuttamaan keskenään aineistosta poimittuja koodeja kategorioiksi. Kun aineiston tutustumiseen liittyvä ensimmäinen koodaus oli tehty, avasin ATLAS.ti-ohjelmasta code ma-

nagerin, joka kerää yhteen kaikki aineistoon merkatut koodit. Tässä vaiheessa erillisiä koodeja oli kertynyt yhteensä 240 kappaletta.

Ensimmäisen koodauskierroksen tehtyäni pidin tauon ja palasin aineiston pariin useita kuukausia myöhemmin. Tauon aikana sekä aineisto että mieleni olivat levänneet ja pääsin tarkastelemaan tekstejä ja koko analyysiprosessia uusin silmin. Olin tällä välin myös tutustunut paremmin aihetta käsittelevään kirjallisuuteen. Huomasin, että olin aloittanut koodaamisen merkitsemällä tutkimuskysymysten kannalta merkityksettä asioita. Olin esimerkiksi koodannut tutkimuksissa käytetyt menetelmät, asiasanat ja tutkimusten otsikot erikseen. Tutkimusmenetelmien käyttö ja soveltuvuus eivät sisällä sellaista tietoa, joka olisi olennaista tämän tutkimuksen kannalta. Päätin tssä vaiheessa, että keskityn tämän tutkielman analyysissä ainoastaan olennaisimpaan aineistoon, tiivistelmäteksteihin ja niiden sisältöihin, sillä tekstistä löytyvät käsitteet olivat luonnollisessa kontekstissaan ja auki selitettynä.

Myös koodauskäytännöissä oli parantamisen varaa. Laajalahti ja Herkama (2018, 129–130) varoittavat, että ATLAS.ti:n aloitteleva käyttäjä saattaa huumautua koodauksen näennäisestä helppoudesta, ja päätyä tekemään tutkimuskysymysten kannalta turhia merkintöjä. Kannattaa keskittyä laajempiin kokonaisuuksiin ja unohtaa epäolennainen pienten yksityiskohtien merkitseminen. Seitamaa-Hakkarainen ja Koskennurmi-Sivonen (2014, 124–125) ohjeistavat, että koodien ja sisältöluokkien joustava ja intuitiivinen käyttäminen on merkittävä tekijä hyvän laadullisen tutkimuksen tekemisessä. Puusa ja Juuti (2011c, 50) rohkaisevat kärsivällisyyteen – ensimmäisen analysointikierroksen aikana nousee yleensä esiin teemoja, jotka tuntuvat olevan keskenään eriarvoisessa asemassa. Tämän ei kuitenkaan tulisi lannistaa, vaan ohjata tekemään havaintojen pohjalta alustavia hypoteeseja, jotka auttavat varsinaista analyysia tehdessä. Myös Laajalahti ja Herkama (2018, 119) kannustavat huolelliseen aineiston läpikäyntiin sekä sitkeään, tulkinnalliseen ja tulokselliseen ajatustyöhön, jota koodausohjelma ei voi tehdä tutkijan puolesta. Huomasin ensimmäisen koodauskierroksen jälkeen myös, että olin koodannut pääosin yksittäisiä sanoja ja lauseita kappaleiden sijaan. Tein toisen koodauskierroksen kiinnittäen vielä enemmän huomiota siihen, mitä tekstissä sanotaan, ja miten siinä vastataan tutkimuskysymykseen. Keskityin koodaamaan graduni kannalta olennaiset asiat, poimien mukaan vain sen verran tekstiä kuin oli tarpeellista, siitä huolimatta, että teksteistä löytyi kiehtovia alkuja seuraaville tutkimuksille. Tästä eteenpäin kiinnitin erityistä huomiota siihen, että koodasin tutkittavaan ilmiöön liittyviä käsitteitä ja kokonaisuuksia enkä esimerkiksi tutkimusten rakenteeseen liittyviä asioita, joita en tarvitse tssä tutkimuksessa.

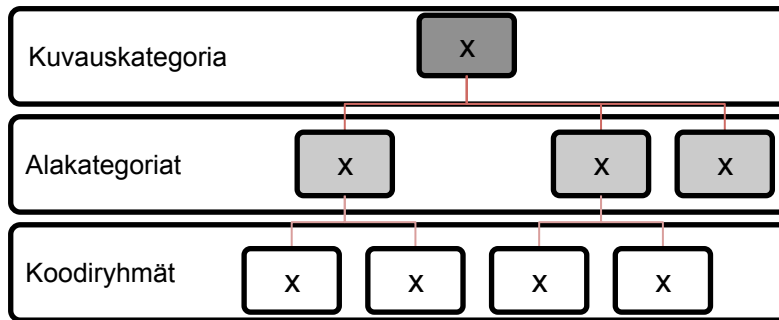
Seuraavaksi siirryin NCT:n osaan C, eli tiedon keräämiseen. Tässä vaiheessa tehdään ratkaisuja huomioiden perusteella, esimerkiksi useamman samankaltaisen koodin voi sijoittaa saman yhteisnimikkeen alle (Frieze 2014, 13–14). Pysin valitsemaan aina koodin, jolla oli mahdollisimman laajaselitteinen merkitys, koska tavoittelin tuloksiksi tutkimuskysymyksen kannalta merkittäviä tuloksia, tutkimussisältöjä. Tällaiset ratkaisut ovat yleisiä toimenpiteitä koodauksen edetessä (Laajalahti & Herkama 2018, 119). Vaihdoin esimerkiksi ”puvunleikkaus”- ja ”vaate”-koodit ”pukeutuminen”-koodin alle. Yhdistin myös esimerkiksi ”yritys”-koodin (1 kpl) -> ”yrittäjyys”-koodiin (8 kpl). ”Elämänhallinta” siirtyi koodiin ”ihminen”, ja ”vastakohtat” koodiin ”representaatio”. Pienellä näkökulman laajentamisella useampi yksittäinen koodi sijoittui kattavamman otsikon alle. Pidin koko ajan huolta siitä, että koodaussiirrot noudattelivat väitöstutkijan näkökulmaa ja tutkimuskysymysten ohjaamaa linjaa. Tässä vaiheessa huomasin, että koodattu aineisto oli hyvin monimuotoinen. Se sisälsi esimerkiksi aikaan liittyviä huomioita eritellen keskityttiinkö väitöksissä tutkimaan menneisyyttä, nykyisyyttä vai tulevaa. Olin koodannut mukaan myös erinäisiä muita asioita, jotka määrittivät aineistoa liian laajalla skaalalla. Tässä vaiheessa päätin sulkeistaa aineistoa, eli jättää huomiotta tutkimuksen kannalta epäolennaiset koodit. Tarkemmin käsiteltäviä koodeja oli lopulta jäljellä monen siivouksen, järjeistämisen ja kohdistamisen jälkeen 132 kpl.

Frieze (2014, 14, 18) kertoo että T-vaihe, NCT-mallin viimeinen osuus, sijoittuu yleensä koodaamisen jälkeiseen aikaan. Tässä vaiheessa mietitään, mitkä koodatuista osioista liittyvät toisiinsa, ja minkälaisen kokonaisuuden tai kokonaisuuksia ne voisivat muodostaa. Koodausvaiheissa aineistoa on lähestytty sisältä päin, mutta nyt sitä tarkastellaan ulkopuolisen silmin. Analyysia tehdään konseptuaalisella tasolla, jossa aineistoa pyritään ymmärtämään. Kun aineisto oli käyty läpi ja koodattu useampaan kertaan ja se oli saturoitunut, siirryin koodien ryhmittelemiseen. Analyysin edetessä huomasin samalla tutustuneeni tiivistelmäteksteihin syvällisemmin. Tekstien tuttuus auttoi paitsi koodien nimeämisessä ja määrittämisessä, myös tutkimuskategorioiden muodostamisessa. Muodostin kategorioita, joita olin hahmotellut alustavasti muistiinpanojen avulla. Kirjasin ATLAS.ti:n memoihin yleisiä huomioita koodauksen ohessa ja hallinnoin yhden memon avulla kuvauskategorioiden hahmotusprosessia. Ala- ja kuvauskategoriat konkretisoituivat samanaikaisesti. Fenomenografisia kategorioita luodessa pidin mielessä analysointiin liittyvät ohjeistukset. Ahosen (1995, 119) mukaan fenomenografia ei automaattisesti aseta tutkimiaan käsityksiä perinteisiin käsittelykategorioihin, esimerkiksi paremmasta huonompaan tai suosituimmasta harvinaisimpaan, vaan ottaa huomioon kaikki aineistossa esiintyvät tutkimuksen kannalta olennaiset käsitykset ja merkitykset. Aineistoa pyritään tarkastelemaan ei-lineaarisesti, sisältö edellä.

Organisointi jalostuu ja kehittyy sitä mukaa kun analyysiprosessi etenee. Fenomenografialle tunnusomaista on samankaltaisuuksiin ja eroavaisuuksiin keskittyminen. Niiden kautta saadaan tietoa siitä kuinka ilmiö käsitetään. (Niikko 2003, 33; Barnard, MacCosker & Gerber 1999, 212). Vertailuosuus on analyysin kannalta ratkaiseva. Vertailustrategiat ovat käytössä varsinkin silloin, kun analyysissa edetään useasta pienemmästä yksiköstä isompiin ja laajempiin kokonaisuuksiin. Aineiston perusteella saatua yksiköitä vertaillaan ja suhteutetaan toisiinsa, tavoitteena löytää aineiston rakenteita ja niiden välisiä suhteita. Aineiston ymmärtäminen ja käsittely muokkautui sitä mukaa kun prosessi kehittyi, tutkimuskysymykset tarkentuivat ja aineisto ryhmittyi. Tässä hyvänä apuna toimivat aikaisemmin tekemäni memot ja kommentit. Huomasin myös, että kun aineisto oli tullut tutuksi, sitä pystyi käsittelemään mielessään helpommin kokonaisuuksina, joista lopulta muodostui kategorioita. Noudatin myös Laajalahden ja Herkaman (2018, 120) kätevää teknistä ohjetta, ja koodasin kullekin tyyppikategorialle oman erottuvan alkutunnuksen, esimerkiksi *KOKONAINEN: tuote (kts. liite 1)*. Vinkki auttoi ala- ja kuvauskategorioiden hahmottamisessa ja muodostamisessa. Helpotin hahmottamista ja kategorioiden vertailua myös määrittämällä kategoriat eri väreillä.

Aineisto jaetaan merkityksellisiin osiin, jotka muodostavat kokonaisuuden. Yksittäiset kategoriat ovat suhteessa sekä toisiinsa että tutkittavaan ilmiöön. Kategorioilla on selvät rajat, eivätkä ne limity toistensa kanssa. Kuvauskategorioiden luomisen ja vertailun tuloksena syntyy usein teemoja. (Niikko 2003, 32–33, 36; Raunio 1999, 317–318.) Puusa (2011, 116, 123) painottaa, että laadullisen tutkimuksen analyysissä tärkeintä on keskittyä kokonaisuuteen ja tulkita aineistoa kattavasti, selkeästi ja ymmärrettävästi. Analyysin tuloksena on synteesi, joka tuo tutkimuskohteeseen uuden näkökulman. Synteesin tulkitsemisen perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä.

Tämän tutkimuksen tulos on fenomenografisen analyysin tulosavaruus, joka vastaa asetettuun tutkimuskysymykseen. Tulosavaruus koostuu kuvauskategorioista. Kuvauskategoriat jakautuvat niiden sisältöä selittäviin alakategorioihin. Alakategoriat taas koostuvat toteutetun aineistolähtöisen analyysin ja siihen liittyvän koodauksen tuloksena saaduista koodiryhmistä. Kuvauskategorioiden rakentumisen malli on esitetty visuaalisesti kuviossa 13.

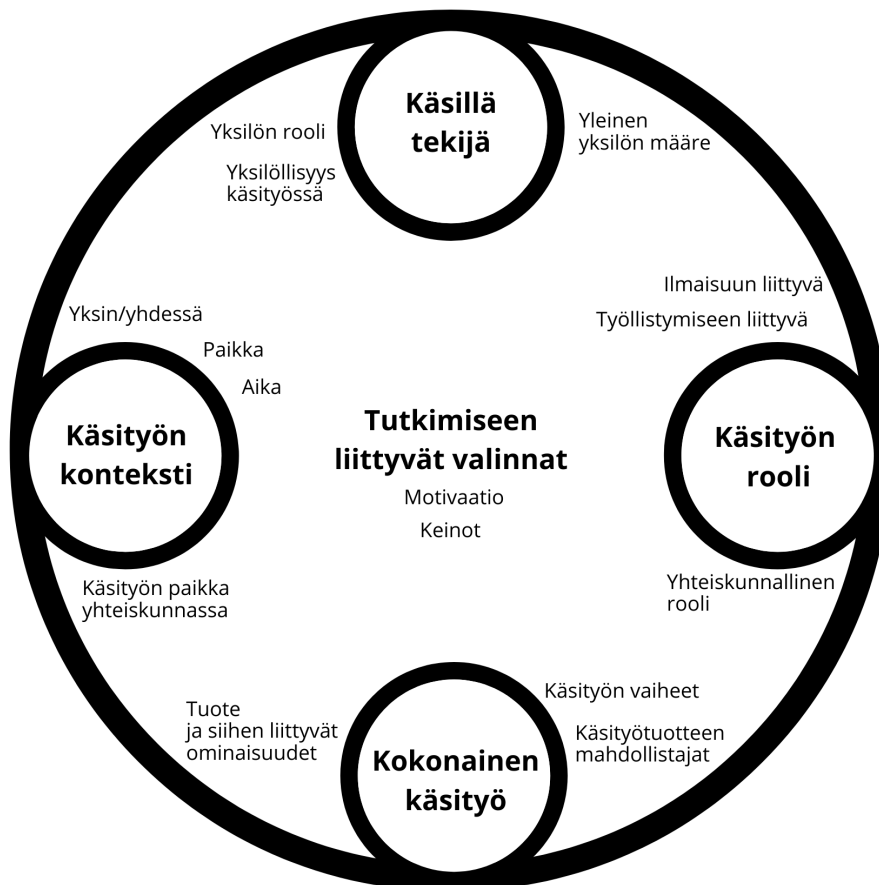
Kuvio 13. Tutkimuksen kuvauskategorioiden muodostumisen rakenne.

Kun olin koodannut aineiston ja yhdistellyt koodiryhmiä toisiinsa, olin saanut pohdittavaksi ja ryhmiteltäväksi yhteensä 71 koodiryhmää, jotka olin jaotellut koodatessa viiden otsikon alle. Kuvauskategorioiden työniminä toimivat: käsillä tekijän rooli, käsityön rooli, kokonainen käsityö, käsityön konteksti ja käsityön olemus / merkitys. Tämän tutkimuksen liitteistä löytyy kuva koodausprosessin työstövaiheesta, jossa työnimet ovat vielä käytössä (liite 1). Nimet elivät ja tarkentuivat sitä mukaa kun kävin koodi- ja tekstisisältöjä uudelleen ja uudelleen läpi. Kuvauskategorioiden, joita on yhä viisi, lopulliset nimet ovat: *käsillä tekijä*, *käsityön rooli*, *kokonainen käsityö*, *käsityön konteksti*, *käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat*. Alakategorioita on yhteensä 15 kpl ja niissä esiintyvien koodien määrä on 53 kpl.

Aaltion ja Puusan (2011, 161) mukaan aineiston analyysin tulee olla perusteltu ja yksityiskohtainen. Koska koodattua aineistoa on paljon, ja koen tärkeäksi kertoa jokaisen koodiryhmän sisällöstä kattavasti mutta selkeästi, olen ratkaissut asian tiivistämällä tutkimuskohtaiset koodit mahdollisimman lyhyesti ja ytimekkäästi. Olen koodannut väitöstudiotutkimukset kirjaimin A–Å (kts. taulukko 1). Pysin siihen etten identifioisi väitöstudiotutkimuksia liian tarkasti kuvauskategoriakohtaisissa tulosteksteissä, jotta luettavuus ja ymmärrettävyys pysyisivät mahdollisimman hyvinä. Näin tutkimusprosessi on lukijalle läpinäkyvä ja analyysiaineiston avaaminen pysyy hallitun kokoisena ja mielenkiintoisena. Kerron kustakin kuvauskategoriasta ja niiden alakategorioista tarkemmin luvussa 6.

6 Tutkimustulokset

Tuon tulokappaleessa esiin fenomenografiaan nojautuvan tutkimuksen tulokset mahdollisimman informatiivisesti ja selkeästi. Esittelen aluksi tutkimuksen tulosavaruuden (kuvio 14), joka on fenomenografisen tutkimuksen tulos ja joka kertoo tutkimussisältöjen lisäksi kuvauskategorioiden keskinäisistä suhteista. Tulosavaruus koostuu kuvauskategorioista, joita tämän tutkielman tulosavaruudessa on viisi: *käsillä tekijä*, *käsityön rooli*, *kokonainen käsityö*, *käsityön konteksti* ja *käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat*. Kunkin kuvauskategorian alakategoriat selventävät kuvauskategorioiden sisältöä. Alakuvauskategorioiden sisällöt on avattu tämän luvun alaluvuissa kuvauskategoriakohtaisesti. Tulostekstissä toistuvat kirjaimet A–Å lähdeviittausten tilalla viittaavat kulloinkin kyseessä olevaan väitöstutkimukseen (kts. kooditus, taulukko 1).

Kuvio 14. Tutkimuksen tulosavaruus: kuvauskategoriat ja alakategoriat.

Tämän tutkimuksen tulosavaruuden kehämäinen muoto ei ole fenomenografialle tyypillisin, mutta se kuvaa informatiivisesti analyysin avulla muodostettujen kuvauskategorioiden suhdetta toisiinsa. Fenomenografisen analyysin tuloksena saadut kuvauskatego-

riat voivat asettua toisiinsa nähden joko horisontaalisesti tai vertikaalisesti. Horisontaalinen kategoria määrittää kuvauskategoriat samanarvoisiksi, asettaa ne samalle viivalle. Vertikaalinen kuvauskategoria taas on usein hierarkkinen, jolloin kategoriat ilmentävät tulosten ja käsitysten järjestystä. Kyseessä voi olla esimerkiksi aikajärjestys tai yleisyysaste. (Rissanen 2009, 36–37.)

Koodausprosessin ensimmäisillä läpikäyntikerroilla oletin vielä, että kaikki luodut kuvauskategoriat olisivat horisontaalisessa, eli tasa-arvoisessa, suhteessa toisiinsa. Toisin kuitenkin kävi. Neljä kategorioista kuvaa sellaisia käsityötieteen tutkimuksen kohteita, sisältöjä ja näkökulmia, jotka ovat käsityötiedettä opiskelevalle suhteellisen selkeitä, osittain jopa itsestään selviä käsityön tutkimuskentän osia. Nämä neljä kuvauskategoriaa on sijoitettu tulosavaruuden ulkokehän sisään toistensa suhteen tasa-arvoisiksi omiksi nostoiksi. Alakategoriat löytyvät kuvauskategorioiden viereltä. Viides kuvauskategoria on laajempialainen kuin ne neljä, jotka esittelen tässä luvussa ensimmäisenä. Viides kategoria, joka on nimeltään *käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat*, voidaan lukea kuuluvaksi neljän muun kuvauskategorian joukkoon, samaan tulosavaruuteen, mutta se on sisällöltään erityyppinen. Tein koodauksia ryhmitellessäni päätöksen ottaa tulosavaruuteen mukaan viidennen kategorian, joka poikkesi muista neljästä kuvauskategoriasta keskittymällä tutkimukseen liittyviin valintoihin. Tämä kategoria nousi aineistosta niin vahvasti esiin, että se oli otettava mukaan tulosavaruuteen. Viides kategoria kertoo tutkimusmotiiveista ja -keinoista, jotka lukeutuvat yhtäläillä käsityksiin käsityötieteestä kuin neljä muuta kuvauskategoriaa. Se kertoo siitä miksi tiettyä tutkimussisältöä on tutkittu ja miten aiheeseen on päätetty perehtyä.

6.1 Käsillä tekijä

Käsillä tekijä -kuvauskategoria sisältää tietoa siitä, millaisessa osassa käsillä tekijä esiintyy käsityön väitöstutkimuksissa. Käsillä tekijällä on erilaisia ilmentymiä, joista kerroon lisää kunkin alakategorian kohdalla. Tässä kuvauskategoriassa on kolme alakategoriaa: *yksilön rooli*, *yksilöllisyys käsityössä ja yleinen yksilön määre*. Alakategorioissa on yhteensä 12 eri koodiryhmää.

Yksilön rooli	Yksilöllisyys käsityössä	Yleinen yksilön määre
<ul style="list-style-type: none"> •opettaja •opiskelija, oppija •yrittäjä, ammattilainen, asiantuntija •tekijä •harrastaja •käsityön käyttäjä 	<ul style="list-style-type: none"> •käsityötaito •kokemus •identiteetti •ilmaisu, luovuus 	<ul style="list-style-type: none"> •sukupuoli •sukupuoli

Kuvio 15. Käsillä tekijä -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät.

6.1.1 Yksilön rooli

Tähän alakategoriaan lukeutuvat ne määritelmät, joissa käsillä tekijällä on jokin yksilön liittyvä rooli. Koodaukset on jaoteltu seuraaviin koodiryhmiin:

- Opettaja
- Opiskelija, oppija
- Yrittäjä, ammattilainen, asiantuntija
- Tekijä
- Harrastaja
- Käsityön käyttäjä

Useat väitöstutkimuksista käsittelevät tai sivuavat opetusta jossain muodossa. *Opettaja* ja *opiskelija* -koodiryhmät liittyvät näihin tutkimuksiin. Roolipeli-harrastajat opettavat toisilleen uusia käsityötekniikoita historiatapahtumien yhteydessä (M). Monet käsityöläiset toimivat opettajina muun työnsä ohessa turvatakseen elantonsa (Q). On tutkittu esikouluikäisiä käsityöoppijoita ja sitä, miten he hahmottavat oppimansa (Å). Myös muotoilijoiden ja opettajaopiskelijoiden suunnitteluajattelua ideoinnin yhteydessä on tutkittu (V). Eräässä tutkimuksessa vertaillaan kudonnan ammattilaisten ja edistyneiden ammattiin opiskelevien suunnittelutehtävän parissa tekemiä ratkaisuja (E). Myös kahdessa muussa tutkimuksessa tarkasteltiin käsityöopettajaopiskelijoiden toimintaa käsityöllisissä yhteyksissä (J; X).

Käsityöalan ammattilaiset toimivat pääosin *yrittäjinä*, joiden ammatillinen identiteetti rakentuu erikois- ja moniosaamisen yhtälönä (Q). Useissa tutkimuksissa keskitytään tiettyihin *ammatteihin*. Oopperamaailmaan sijoittuvassa tutkimuksessa pukusuunnittelua ja puvustusta tarkastellaan puvustajan, ohjaajan, esiintyjien ja säveltäjän näkökulmasta

(S). Roolipeli­harrastajissa on paljon käsityöyrittäjiä, jotka markkinoivat tuotteitaan muille harrastajille (M). Vaatturitutkimuksessa tarkastellaan vaatturin ammattitoimintaa ja todetaan muun muassa, että hyvä ammattitaito oli vaatturin menestyksen edellytys (I). Yksi väitöstutkimuksista keskittyy kultasepän ammattiin ammatti- ja yrittäjyyskokemuksia tarkastellen (O). Stailaamista tutkitaan ammattina ja ammattialana. Keskitytään muun muassa siihen mille aloille ammatillaiset työllistyvät, ja mitä työtehtäviä heillä on. Stailausalalla yrittäjänä toimiminen on välttämättömyys. (W.) Useassa tutkimuksessa tutkitaan tiettyä ammatilais­ta. Mukana ovat maalaisvaatturi Einari Tiainen (I), puku­suunnittelija Riitta Immonen (D) sekä damastikutoja Dora Jung (N). Kudonnan suunnitteluprosesseja tutkitaan ammatilaisuunnittelijoiden ja edistyneiden ammattiin opiskelevien edistystä vertaillen (E). Ammatillaisuus voi liittyä myös käsityötuotteeseen. Kes­kiajalla esiliinan muoto on osoittanut käyttäjänsä ammattikunnan, ja 1900-luvun alussa valkoinen esiliina viesti talouden­hoidon ammatillisuutta (P). *Asiantuntijat* ovat väitöstutkimuksissa usein olennaisissa rooleissa. Tutkimuksissa on mukana esimerkiksi pella­vaneuleasiantuntijoita, jotka esittivät näkemyksiään tutkimuskohteesta (T). Asiantun­ti­joita haastattele­malla saadaan tietoa tekstiilituotteiden teknologisista ominaisuuksista (G). Eräessä tutkimuksessa tarkastellaan oppilaiden ja ammattisuunnittelijaohjaajan vuorovaikutusta suunnitteluvaiheessa (R). Yhteisöllistä suunnittelua käsittelevän tutki­muksen tulokappaleessa todetaan, että virtuaaliympäristöön sijoittuvassa projektissa asiantuntijuuden jakamista kannattaa edistää ottamalla suunnittelutehtävään liittyviä asiantuntijoita tai käyttäjiä mukaan suunnitteluprosessin kaikkiin vaiheisiin. (J.)

Tekijä-koodin alle sijoittuvissa tutkimuksissa tekijä on olennainen osa tutkimusta, vaika tekijää ei ole tarkemmin määritelty. Erään tutkimuksen tulosten hyödyllisyys suunnat­aan käsillä tekijöille mainostamalla tutkimuksesta olevan apua jokaiselle, jolla on tar­vetta käyttää joustavia ompeleita (B). Tekijä liittyy vahvasti myös esiliinaa käsittelevään tutkimukseen. Tekijä saa mielihyvää esiliinan valmistamisesta, teki sen sitten itselleen tai lahjaksi. Tekijä saattaa esiliinaa valmistaessaan rentoutua tai haastaa itsensä ja luovuutensa. (P.) Yhdessä suunnitteluun liittyvässä tutkimuksessa summataan, että te­kijän suunnittelutaidot kehittyvät materiaalisilla, sosiaalisilla ja kehollisilla tasoilla (R). Käsillä tekijä voi olla *harrastaja*. Tämä tuodaan esiin kolmessa väitöstutkimuksessa. Yhdessä tutkitaan neulebloggaajia (Z), toisessa harrastajien kokemuksia käsityöhön liittyen erilaisissa kokoonpanoissa ja ympäristöissä (U). Kolmannessa tutkitaan roolipe­li- ja historiaharrastajien harrastukseen olennaisesti liittyvää käsitöiden tekemistä (M).

Käsityön *käyttäjä* määritellään useassa tutkimuksessa. Yhdessä tutkimuksista tode­taan, että tulevaisuuden osaaja on käyttäjä­lähtöinen ajattelija (Q). Muut tutkimukset

keskittyvät jonkin tuotteen tai tuotetyypin käyttäjään. Esiliinan käyttäjä viestii vaateen avulla omista arvoistaan ja käyttäytymisestään (P). Vaatturin valmistamien tuotteiden käyttäjät olivat perinteisesti miehiä, mutta sen jälkeen, kun yhteiskunta ja vaateenvalmistus kehittyivät, naisista ja lapsista tuli uusia asiakkaita (I). Stailaajan tarjoamia palveluita käytetään muun muassa blogeissa, muotilehdissä ja tv-ohjelmissa (W). Kuluttaja on tekstiilien käyttö- ja hoito-ominaisuuksia tarkastelevan tutkimuksen lähtökohta (G.) Suunnittelija Riitta Immosen puvuissa korostuu käyttäjälähtöisyys, yksilöllisyys ja asiakkaan tarpeiden huomioiminen (D). Puhdistus-teoksissa puvustuksen välittömiä ja välillisiä käyttäjiä ovat yleisön lisäksi työntekijät – näyttelijät, ohjaaja ja puvustaja (Y).

6.1.2 Yksilöllisyys käsityössä

Tämä alakategoria askeltaa hieman pidemmälle kuin edeltäjänsä, jossa keskityttiin käsillä tekijöihin. Kategoriaan on koottu väitöstutkimuksissa esiintyviä käsillä tekijän yksilöllisyyteen liittyviä määritelmiä.

- Käsityötaito
- Kokemus
- Identiteetti
- Ilmaisu, luovuus

Käsityötaito on yksilöllistä. Muutamassa tutkimuksessa käsitellään käsitöiden tekemisen kautta opittavia tulevaisuuden taitoja. Suunnittelu ja uuden kehittäminen, eli kohteellinen tiedon luomisen prosessi, on yksi tärkeimmistä tulevaisuudentaidoista (R). Ongelmanratkaisutaidot tulevat korostumaan tulevaisuuden työelämässä (V). Ongelmanratkaisua painotetaan myös kankaankudonnan suunnittelun kaksoisongelmanratkaisuprosessissa, jonka perusteella havaitaan, että suunnittelutavat kehittyvät kokemuksen myötä (E). Esiliinan valmistustaito oli joka naisen oikeus ja velvollisuus ja osa kansanvalistusprosessia (P). Kultaseppien käsityötaidon ominaispiirteitä ovat yrittäjämäisyys, innovatiivisuus ja riskien ottaminen (O). Virolaisten käsityötaitoja, esteettisyyttä ja kulttuurista, sekä niiden merkitystä tuodaan esille Puhdistus-teosten puvustusten kautta (Y). Historiaharrastajat ovat käsityötaitoiltaan eritasoisia, ja siksi vertaistuki käsityötaitojen oppimisessa on merkityksellistä. Käsityötaitoja voi oppia myös historiaharrastajien järjestämien tapahtumien taitoesitysten välityksellä. (M.)

Yksilön *kokemukset* liittyvät olennaisesti käsitöihin. Yksilön saavuttama tieto ja aikaisempi kokemus ovat vaikuttavia tekijöitä yhteisöllisessä projektissa (X). Lapset, tässä

tutkimuksessa esikouluikäiset lapset, oppivat kokemusten kautta (Å). Eräs tutkimus tarkasteli käsityökulttuuria tavoitteenaan määrittää raameja, joiden sisällä käsityöläiset jäsentävät kokemuksiaan (H). Neuleblogitutkimuksen avulla saatiin kuvattua neulebloggaajien kokemuksia blogin pitämisen syistä ja merkityksistä. Neuleblogiyhteisön kautta on mahdollista saada yhteisöllisyyden kokemuksia. (Z.) Yhdessä väitöstutkimuksista tarkastellaan pukeutumiskuvaan liittyviä kokemuksia (A). Esittävässä taiteessa roolivaate ja sen kokemuksellisuus voi olla esiintyjälle merkittävä asia (Y). Myös esiinnojen valmistamiseen liittyy tunnekokemuksia (P).

Identiteetti, eli ihmisen käsitys itsestään, toistuu useassa tutkimuksessa. Sillä viitataan esimerkiksi käsi- ja teollisuusalan ammattilaisen ammatilliseen identiteettiin (Q). Esiliinatutkimuksessa esiliina esiintyy identiteetin vahvistajana ja suojaajana (P). Eräässä tutkimuksessa saatiin tietoa siitä, millä ehdoin ja määrein käsityöläiset jäsentävät identiteettejään (H). Käsityöharrastus avaa mahdollisuuksia itsensä löytämiseen (U). Historiaharrastajat taas rakentavat roolipelihahmon avulla uuden persoonan kehittäen samalla omaa käsityöllistä identiteettiään (M). Käsillä tekeminen on *ilmaisu* ja *luovuutta*, joka ilmenee esimerkiksi yksilöllisen pukeutumisen välityksellä (A). Yhteisölliseen luovaan suunnitteluun kuuluu tiedon ja kokemuksen kehollinen välittäminen ja eleillä ilmaisu (X). On tarkasteltu myös sitä, kuinka lapset kuvailevat tuotteen valmistusta kehollisten ilmaisujen avulla (Å). Eräässä tutkimuksesta todetaan, että oppilaat tarvitsevat jo varhaisessa vaiheessa luoviin käytäntöihin liittyviä kokemuksia ja pitkällistä luovaa työskentelyä, jotta he pystyvät oppimaan niitä taitoja, joita tarvitaan tulevaisuuden yhteiskunnassa. (R.)

6.1.3 Yleinen yksilön määre

Tutkimuksista löytyi myös muutamia käsillä tekijään liittyviä määreitä, jotka eivät ole yksilöstä riippuvaisia, mutta ne vaikuttavat yksilön toimintaan.

- Sukupolvi
- Sukupuoli

Sukupolvea käsitellään suoranaisesti vain yhdessä tutkimuksessa, mutta sitäkin seikkaperäisemmin. Esiliinaa tarkastellaan kolmen naissukupolven – käsityövalistuksen, materiaalipulan ja valmisvaatteiden sukupolven kautta (P). *Sukupuolta* korostettiin neljässä tutkimuksessa. Esiliina oli osa naisen roolia, pukeutumista ja toimintaa. Tutkimuksessa hyödynnetään sukupuolentutkimuksen metodeja. (P.) Yhden tutkimuksen

teoreettisessa taustassa harrastamisen kulttuureita tarkastellaan muun muassa sukupuolistuneen kotiympäristön näkökulmasta (U). Vaatturialaa käsittelevä tutkimus kertoo, että 1900-luvun alkupuolella ompelutehtävät jaettiin sukupuolen mukaan. Vaatturimiehet hoitivat tilauspuvut ja ompelijanaiset yksinkertaisemmat ompelutyöt. (I.) Sukupuoli näkyy esittävän taiteen puvustuksessa, joka tukee esiteltäviä teemoja ja roolihahmoja. Puhdistus-sovitukset ovat tuoneet Viron historiaan uuden näkökulman, virolaisnaisten kohtalot ja heidän käsityöestetiikkansa. (Y.)

6.2 Käsityön rooli

Tähän lukuun on koottu ne tutkimukset, joissa käsitellään käsityön roolia ja sen ilmenemistä erilaisissa yhteyksissä. Miten käsityö näkyy, ilmenee ja vaikuttaa. Alakategorioita yhdistää se, miten käsityön rooli nähdään ulkoapäin, yleismaailmallisesti. Kuvauskategoria sisältää kolme alakategoriaa: *yhteiskunnallinen rooli*, *työllistymiseen liittyvä* sekä *ilmaisuun liittyvä*. Alakategoriat koostuvat 12 eri koodiryhmästä.

Yhteiskunnallinen rooli	Työllistymiseen liittyvä	Ilmaisuun liittyvä
<ul style="list-style-type: none"> • opetus, koulutus, oppiminen • hyvinvointi • historia, perinteet 	<ul style="list-style-type: none"> • työ, työllistyvyys • yrittäjyys, ammattilaisuus, asiantuntijuus, ammattiala • kaupallisuus, myynti, markkinointi • teollisuus, teollistuminen, tuotanto 	<ul style="list-style-type: none"> • käsityösuuntaus • harrastus • vuorovaikutus • viestintä, viestiminen • viestintävälineet

Kuvio 16. Käsityön rooli -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät.

6.2.1 Yhteiskunnallinen rooli

Käsityön rooli yhteiskunnassa on laaja. Suomessa käsityö on osa yleissivistystä, sillä käsityöopetus kuuluu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Opetuksen lisäksi tästä alakategoriasta löytyvät hyvinvointiin sekä historiaan liittyvät käsitykset.

- Opetus, koulutus, oppiminen
- Hyvinvointi
- Historia, perinteet

Opetusta, koulutusta, oppimista ja pedagogiikkaa käsittelevissä tutkimuksissa fokus on usein opetuksen sisällöissä ja malleissa. Käsityön väitöstutkimukset ovat jakautuneet Suomessa käsityökasvatuksen tieteelliseen tutkimukseen ja käsityötieteen tutkimukseen. Tämän tutkielman aineistossa oli muutamia opetusta käsitteleviä tutkimuksia, joiden painopiste ei ollut kasvatuksessa, vaan niissä tarkasteltiin esimerkiksi suunnittelu-prosessin vaiheita ja toteutumista. Eräässä tutkimuksessa tarkastellaan korkeakouluasteella toteutettua yhteisöllistä suunnittelua ja sen ilmentymiä (X). Keskitytään muotoilualan koulutuksen pedagogisiin kysymyksiin yhteisölliseen suunnittelun näkökulmasta virtuaalisessa oppimisympäristössä (J). Kehittämistutkimuksen tulosten suunnitteluun ja tiedon luomiseen liittyvät pedagogiset johtopäätökset liittyivät muun muassa alakoulukontekstissa pitkälliseen luovaan työskentelyyn, suunnittelun monitieteisyyteen, eri ajattelun tasojen huomioimiseen sekä koulun rajoja laajentavaan ja kollektiiviseen oppimiseen (R). Yksi tutkimuksista käsittelee esikouluikäisten lasten käsillä tekemiseen liittyvää opetusta – suunnittelua, oppimista ja toteutusta. Tulokset kertovat mitä ja miten käsillä tekemistä kannattaa opettaa esikoululaisille. (Å.) Toisenkin tutkimuksen tulokset tarjoavat konkreettisia opetusohjeita. Suunnittelutehtävien tulisi sisältää tarkoituksenmukaista suunnittelua sekä erilaisia visuaalisen ideoinnin tekniikoita. Ideoinnin tulisi olla laajempiin konteksteihin tähtäävää, kokeilevaa, tekijänsä sitouttavaa ja merkityksellistä. (V.) Yksi tutkimuksista tarjoaa katsauksen sadan vuoden takaiseen käsityöopetukseen, jolloin opettaminen oli osa kansanvalistusta, johon kuului esiliinan käyttöetike-tin ja virheettömän valmistuksen opetus (P). Oppimista tapahtuu myös koulumaailman ulkopuolella – käsityöharrastus toimii oppimisen mahdollistajana (U). Käsillä tekemistä voi oppia myös vertaistuen avulla (M). Koulutusfokus esiintyy stailausalan koulutuksen sisällöissä (W) sekä kultaseppäkoulutuksen saaneiden yrittäjyyskäsityksissä. Tekstiili-tuotteiden teknologioita tutkivassa tutkimuksessa todetaan, että siitä on hyötyä koulu-tusalalle (G). Todetaan myös, että ammatillisessa koulutuksessa tarvitaan järjestelmäl-listä tulevaisuuskasvatusta ja vahvempaa tulevaisuusorientaatiota (Q).

Tutkimuksissa sivutaan *hyvinvoinnin* ja terveyden teemoja. Stailaustutkimuksessa tutkimuskohdetta tarkastellaan muun muassa hyvinvoinnin näkökulmasta. Työtehtävät voivat liittyä hyvinvointia tuottavaan stailaamiseen. (W.) Toisessa tutkimuksessa arvel-laan, että koko käsi- ja taideteollisuusala suuntautunee tulevaisuudessa tarjoamaan voimauttavia käsin tekemiseen liittyviä palveluita hyvinvointialalle (Q). Esiliina on sym-boloinut perheenemännyyttä, johon on kuulunut perheen hyvinvoinnista vastaaminen. Esiliinan puhtaus ja sileys on vertautunut kodin puhtauteen ja kodinhoidon tilaan. (P.)

Historiaa ja perinteitä on käsitelty monissa väitöstutkimuksissa. Henkilötutkimus Dora Jungin toiminnasta ja hänen damastiensa kehityskaaresta selvittää muun muassa damastikudonnan maantieteellistä siirtymistä ja kertoo rakenteista, jotka ovat vaikuttaneet damastiin Suomessa (N). Suunnittelija Riitta Immosta ja ateljeeompelimon perinteitä tarkastelevassa tutkimuksessa pyritään muun muassa ymmärtämään yksilöllistä käsin tehtyä luomusta historiallisessa kontekstissa. (D.) Värjäystutkimuksen näkökulmiin lukeutuu tutkijan kiinnostus luonnonväriaineiden historiaan ja perinteisiin värjäysmenetelmiin (L). Esiliinan historiaa pyritään ymmärtämään muun muassa sen käytön, valmistuksen, sukupuolen, merkityksen sekä kulttuurin ja yhteiskunnan kautta. Tutkimusaineistona on kirjallisuutta, elokuvia sekä yksityisten henkilöiden kertomia muistoja esiliinoista. (P.) Suomalaisen perinneneuleen tutkimuksessa keskitytään korsnäsinpaitaan ja jussipaitaan (C). Vaatturitutkimuksessa tarkastellaan 1920-1960-lukujen maalaisvaatturin toimintaa, perinteisiä valmistusmenetelmiä, vaateenvalmistuksen kehityskulkua sekä valmistuksen jakautumista sukupuolen perusteella (I). Kartoitetaan ja kuvataan kultasepän ammatin kehitysvaiheita (O) ja perehdytään amerikkalaisen craft-käsitteen historiaan (F). Lähestytään Viron lähihistoriaa Puhdistus-sovellusten puvustusten välittämänä. Pukujen avulla kuvattiin esimerkiksi aikatasoja, teemoja sekä rooli-hahmoja. Estetiikka linkittyy virolaiseen historiaan ja naiseen perinteisen kauneuden kulttuurin vaalijana. (Y.) Historiaharrastajat järjestävät historiatapahtumia, joihin liittyvät itse tehdyt asut ja esineet, jotka luovat tapahtumatunnelmaa myös yleisölle. (M.) Semanttinen web -tutkimuskin painottuu historiaan, kun käytössä ovat tekstiileihin ja puki-neisiin liittyvät museo- ja kulttuurialan sanastot, standardit ja tutkimukset (K).

6.2.2 Työllistymiseen liittyvä

Käsityö-sanakin jo kertoo, että olennainen osa käsityötä on työ. Tämän alakategorian koodiryhmät liittyvät jotenkin työhön – muun muassa työllistymiseen, ammattilaisuuteen, yrittäjyyteen, teollisuuteen ja kaupallisuuteen.

- Työ, työllistyvyys
- Yrittäjyys, ammattilaisuus, asiantuntijuus, ammattiala
- Kaupallisuus, myynti, markkinointi
- Teollisuus, teollistuminen, tuotanto

Työ- ja yrittäjyys-määritteet menevät useiden tutkimusten kohdalla limittäin. Representaatioita tutkivassa väitöstutkimuksessa tarkastellaan käsityöläisyyttä: miten siitä puhu-

taan ja millaisena ja miten se esitetään tässä kulttuurissa ja ajassa (H). Suunnittelun ideointivaihetta tullaan arvostamaan tulevaisuuden työelämässä muillakin kuin luovilla aloilla (V). Pukusuunnittelututkimuksessa tarkastellaan eri tahojen ja toiminnan laadun vaikutusta pukusuunnittelun työskentelyprosesseihin (S). Yrittäjyys on kultasepälle työllistymisen ainoa vaihtoehto. Yrittäjyys yhdistää työn ja elämäntavan, johon kuuluvat olennaisesti taide, käsityö ja muotoilu. (O.) Myös stailausalalla edellytetään yrittäjyyttä. Stailaamista tutkitaan vertailemalla siihen liittyviä työtehtäviä ja koulutuksen sisältöjä toisiinsa. Voimakas työllistyminen kaupan alan myyntityöhön tai kauneudenhoitoalan henkilöpalveluihin vaikuttaa koulutuksen sisältöihin. (W.) Yrittäjyys vaatii moniosaamista – tuotesuunnittelua, valmistusta, markkinointia, opetustehtäviä sekä työtehtäviä muilta toimialoilta (Q). Yrittäjyys mahdollistaa persoonallisen tekemisen (D).

Samoissa tutkimuksissa tutkitaan usein myös ammattilaista ja *ammattialaa*. Tässä alakategoriassa keskitytään ammattialaan, ammattilaisia koskevat käsitteet löytyvät käsillä tekijä -alategoriasta. Yhdessä tutkimuksista tarkastellaan vaatturin toimintaa ja ammattialaa alan lehtien sekä yksittäisen vaatturin näkökulmasta. Myös alan muutosta ja kehitystä tarkastellaan. (I.) Erään väitöksen tarkoitus on kuvata kultasepän ammattia, sekä tarkastella ammatti- ja yrittäjyyskokemuksia. Ammatillinen kehittyminen on tärkeää. Yksi tutkimuksen teemoista on käsi- ja taideteollisille aloille koulutettujen työllistyyvyys. Tuloksissa esitetään tapoja yrittäjänä toimimiseen ja alalle työllistymiseen. (O.) Muoti- ja pukusuunnittelualaa tutkitaan ammatin eri näkökulmista. Ammattilaisuus näkyy suunnittelun lopputuotoksessa, yksilöllisessä puvussa. (D.) Stailaamisen ammatin kannalta keskitytään muun muassa siihen mitä koulutuksen tulisi sisältää, mitä osaamista alalla painotetaan ja mille alalle työllistytään. (W). Erään tutkimuksen teoriaosuudessa kerrotaan kuinka käsityön ammatillinen kenttä, mukaan lukien käsityötutkijat, ovat käsitteellistäneet käsityöilmiötä (H). Todetaan, että perinteiset luovat alat, kuten muotoilu, käsityö ja taide, arvostavat ideointitaitoa (V). Tekstiilitutkimuksen käyttö- ja hoito-ominaisuuksien tulokset ovat kiinnostavia esimerkiksi seuraaville aloille ja alueille: tekstiili- ja vaateteollisuus, kaupan ala, koulutus ja kuluttajan elämä (G). Luettelointiin ja tiedonjakamiseen liittyvässä tutkimuksessa oli käytössä tekstiili- ja pukinealan käsitteistöä sekä museo- ja kulttuurialan sanastoja (K). Yhdessä tutkimuksista tutkitaan käsi- ja taideteollisuusalan ammattilaisten tulevaisuudenkuvia – toimintamalleja ja -ympäristöä sekä ammatillista identiteettiä ja osaamista. Nämä liittyvät luovan talouden kehitykseen, jonka myötä roolit ovat muuttumassa. (Q.)

Osassa tutkimuksista on *kaupallisuuteen, myyntiin ja markkinointiin* liittyvä vire. Puhutaan suoraan kaupallisesta stailaamisesta sekä oman yrityksen markkinoinnista. Myyn-

tiin liittyvät opinnot katsotaan muita tärkeämmiksi, sillä stailaajat työllistyvät useimmiten myyntityöhön. (W.) Tutkimuksen keskiössä on yksilöllinen, helppokäyttöinen ja laadukas pukusuunnittelu ja -valmistus asiakkaan toiveiden mukaisesti (D). Vaattureiden oli panostettava mainostukseen 1900-luvun puolivälissä, kun kilpailu valmisvaatteiden kanssa koveni (I). Kaupallisuus liittyy myös historiaharrastukseen. Käsityöyrittäjät markkinoivat valmistamiaan tuotteita harrastajille verkossa ja tapahtumissa (M). *Teollisuus*-näkökulma poikkeaa kaupallisuudesta. Vaatturitutkimuksessa tarkastellaan maa-laisvaatturin toimintaa ja tuottavuutta. Teollinen tuotanto, valmisvaatteet, vaatetehtaat ja sarjatyö vähensivät vaattureiden työtä. Kuluttajat arvostivat enemmän valmisvaatteen halpaa hintaa kuin vaatturin laadukasta käsityötä. (I.) Tuodaan esille luonnonväri-aineilla värjäämisen perinteisiä menetelmiä ja uusia teollisen värjäyksen sovellutuksia (L). Dora Jungin repertuaariin kului sekä käsinkudonta että teollinen kutominen. Kudon-tatuotannosta vastasi Jungin oma kutomo ja teollisia damasteja tuotti Tampella. (N.) Pellavan teollista tai käsiteollista neulomisprosessia ei ole juurikaan tutkittu. Tuloksia voidaan soveltaa kotikoneneulotaan ja teolliseen neulontaan. (T). Tekstiilituotteen käyt- tö- ja hoito-ominaisuuksien tutkimus tarjoaa tärkeää tietoa esimerkiksi tekstiili- ja vaate- teollisuuteen sekä kaupan alalle (G).

6.2.3 Ilmaisuun liittyvä

Käsityöllä on vahva rooli ilmaisussa. Ihminen ilmaisee itseään käsityön kautta esimer- kiksi harrastuksen, jonkin ajankohtaisen ilmiön avulla. Käsityön avulla voidaan vuoro- vaikuttaa ja viestiä. Tähän alakategoriaan on nostettu omana ryhmänään myös tutki- muksiin liittyvät käsityön ilmaisuvälineet.

- Käsityösuuntaus
- Harrastus
- Vuorovaikutus
- Viestintä, viestiminen: pukeutuminen, muoti, visuaalisuus
- Viestintävälineet

Käsityösuuntaus-alakategoriaan on koottu väitöstutkimuksissa esiintyviä käsityöilmiöitä ja -kokonaisuuksia, jotka liittyvät ilmaisuun. Eräässä tutkimuksessa perehdytään neu- leblogisuuntaukseen ja käsillä tekemiseen (Z), toisessa stailaamisilmiöön (W) ja kol- mannessa roolipeli- ja historiaharrastukseen ja siihen liittyvään käsillä tekemiseen (M). Tutkimuksissa käsitellään kulttuuriin liittyviä ilmiötä myös käsityötuotteen kautta. Suo- malaisen villapaidan tutkimista lähestytään muun muassa ilmiökonseptista käsin (C).

Esiliinan perusteellisen tutkimisen taas voidaan katsoa toimivan esimerkkinä tekstiilikulttuurisesta ilmiöstä (P). Lisäksi keskitytään kotimaiseen muotiateljeeilmiöön sekä ranskalaiseen haute coutureen (D). Pukeutumisen ilmiötä tutkitaan myös laajemmin, pukeutumiskuvan kautta (A). Kahdessa tutkimuksessa tutkitaan itse käsitöiden tekemiseen liittyviä suuntauksia. Käsityö-käsitteeseen liittyvässä tutkimuksessa vertaillaan eurooppalaista ja amerikkalaista käsityö-taide-ilmiötä (F). Eräässä tutkimuksista huomattiin, että yksi merkittävistä käsityön esitystyypeistä on käsityö ajan ilmiönä (H). Väitöstudiumuksissa tarkasteltiin myös *käsityöharrastusta*. Yhden päätutkimusaiheena oli käsityöharrastamisen merkityksen tutkiminen ja harrastamisen kulttuurit (U). Harrastamista tutkittiin myös tietyn harrastuksen näkökulmasta. Roolipeli- ja historiaharrastuksessa käsityöt ovat keskeisessä asemassa (M). Tutkittiin myös neulebloggaamista, joka on paitsi viestintäkanava neulontaharrastukselle, myös oma harrastuksen alalajinsa (Z).

Vuorovaikutus voi olla hyvin keskeisessä osassa käsityötä. Erään tutkimuksen inspiraationa toimi käsityötieteen kansainvälinen vuorovaikutus (F). Yhteistyön ja vuorovaikutuksen laadun vaikutusta pukusuunnittelun työskentelyprosesseihin tarkasteltiin (S). Havainnoitiin suunnittelijan ja oppilaiden vuorovaikutusta sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta pienryhmätilanteissa. Tuloksissa todettiin, että kyvykkyys suunnittelussa kehittyi muun muassa vuorovaikutuksen tasoilla. (R.) Aktiivinen yhteisöllinen suunnittelu voi johtaa vuorovaikutukseen, joka tuottaa inspiraatiota sekä itselle että muille osallistujille (X). Suunnittelijan ja asiakkaan välitön vuorovaikutus vaikuttaa oleellisesti yksilöllisen puvun luomiseen (D). Käsityöntekijän kokonaisvaltainen kehollismateriaalinen vuorovaikutus on yksi käsityön harrastamisen merkityksistä (U). Myös neulelogiikka käyttäytymiseen liittyi joissain tapauksissa vahva vuorovaikutteisuus (Z).

Käsitöillä ja niitä tehdessä voidaan myös *viestiä*. Yhdessä tutkimuksista analysoidaan käsityön representaatiota. Käsityön esiintyminen päivälehdissä voidaan eritellä erilaisina puhetapoina, esimerkiksi käsityöilmaisuna ja käsityöläisyytenä. (H.) Yhteisöllisen suunnittelun yhteydessä esiintyy kehollista ja kielellistä viestintää (X). Yksilö voi esiinvalinnoillaan vaikuttaa siihen, miten hänet nähdään (P). Itseilmaisu, yhteydenpito ja käsitöiden esittely ovat tärkeimpiä syitä neuleblogin pitämiseen. Bloggaaja viestii lukijoilleen kirjoituksiensa välityksellä. Blogit voivat toimia kirjoittajansa päiväkirjana. (Z.) Stailaaminen liittyy usein markkinointiviestintään. Stailauksella voidaan vaikuttaa tai ilmaista haluttuja asioita. (W.)

Moni väitöstudiumuksista liittyy *pukeutumiseen* ja sillä viestimiseen. Pukeutuminen on ilmaisua, jossa seurataan muualta tulevia ohjeistuksia tai viestitään yksilöllisyydestä. Pukeutumisella on oma kielensä, jonka avulla voidaan kommunikoida. Tätä kutsutaan

pukeutumiskuvaksi, dynaamiseksi taiteen, käsityön ja vaatetuksen suhteeksi. (A.) Puhdistus-sovitusten pukuja käytetään dramaturgian välineinä, osoittamassa tiettyä aikaa tai teemaa. Ne viestivät hyvyydestä ja kauneudesta sekä virolaisesta identiteetistä ja kulttuurista. Pukeutumisen kautta voidaan symboloida esimerkiksi toiseutta, valtaa ja vastarintaa. Puvut auttavat näyttelijää roolityössä. (Y.) Toisessa tutkimuksessa tutkitaan puvustuksen merkityksiä erilaisissa oopperakonteksteissa eri tekijöiden näkökulmista. (S.) Yksilöllisen puvun suunnittelua, valmistusta ja käyttämistä tutkitaan suunnittelija Riitta Immosen kautta, viitekehyksenä muoti, haute couture ja käsityö (D). Roolipeliasun valmistamista ja siihen pukeutumista tutkitaan. Pukeutumistapahtumaan osallistuminen ja pukeutumistapa on harrastukseen kuuluva rituaali, jonka avulla luodaan uusi persoona ja kehitetään omaa käsityöllistä identiteettiä. (M.) Tutkitaan mitä tietty käsityötuote edustaa. Esiliinaan pukeutuminen symboloi perheenemännyyttä, puhtautta, käytännöllisyyttä ja viehättävyyttä. (P.) Korsnäsinpaitaan ja jussipaitaan liittyvä tutkimus tarkastelee kansanomaista tuotetta merkityksenkantajana. Näiden kohdalla symbolinen arvo on merkittävämpi kuin vaatekappaleen fyysiset ominaisuudet. (C.) *Muoti* on sekä ilmiö että viestimistä, johon pukeutuminen kuuluu. Vaatturiliikkeet taistelivat valmisvaatteita vastaan seuraamalla muotia esimerkiksi alan ammatti- ja asiakaslehdistä (I). Stailaajat työllistyvät esimerkiksi muotilehtiin. Yksi keskeisistä työtehtävistä on kaupallinen stailaaminen, jolla lisätään muotituotteiden houkuttelevuutta. Stailauksen ja muodin yhdistelmällä voidaan vaikuttaa ja toimia esimerkkinä. (W.) Pukusuunnittelua tutkivassa työssä muoti ei ole nopeasti ohimenevä ilmiö, vaan yksilöllisyyden ja estetiikan ylistys. Tutkimuksen tausta on muodissa ja haute couturessa. (D.)

Visuaalisuudella ja estetiikalla on väitöstutkimuksissa monipuolinen rooli. Käsillä tekijän visuaalismateriaalinen työstö vaikuttaa ideointiprosessin alussa ideoiden syntymiseen (V). Kudonnan suunnitteluprosessissa yhdistyvät visuaalinen ja tekninen puoli (E). Pukusuunnittelija keskittyy puvun käyttöön, estetiikkaan ja rakenteeseen. Puku kuvastaa yksilöllisyyttä, kauneutta, kulttuuria ja aikaansa. (D.) Puhdistus-tutkimuksessa tuodaan esiin virolaisten naisten esteettisyyttä painottava vaatteenvalmistustaitojen merkitys neuvostoaikaiseen kulttuuriin ja sen vaalimiseen. (Y.) Esiliinoiden esteettisyyteen vaikuttivat ajan tuulet. Käsityövalistuksen sukupolvi oppi, että on vain yksi tapa tehdä oikein, mutta materiaalipulan sukupolvi sai vapauksia koristelutapoihin ja kauneusmääritelmiin. (P.) Visuaalisuus ja esteettisyys kuuluvat stailaamiseen erottamattomasti. Visuaalinen markkinointi on yksi tärkeimmistä koulutussisällöistä, sillä siitä on hyötyä työelämässä. Stailaaminen jaetaan neljään pukeutumiskuvatyyppiin: esteettis-ekspressiiviseen, esteettis-humanistiseen, esteettis-eksemplaariseen ja esteettis-impressiiviseen. (W.) His-

toriaharrastajien valmistamat asut ja esineet luovat visuaalisen ulottuvuuden, joka vaikuttaa siihen, miten osallistujat ja yleisö kokevat tapahtuman (M).

Tutkimuksissa tuli esiin *viestintävälineiden* käyttö ja käsityön näkyminen erilaisissa *medioissa*. Suomalaista vaatturitoimintaa lähestyttiin muun muassa alan ammatti- ja asiakaslehtien näkökulmasta (I). Representaatiotutkimuksessa tutkittiin käsityön esittämistä kotimaisissa päivälehdissä. Teoriataustassa käsiteltiin kulttuurin medioitumista ja mediatekstien valtasuhdetta. (H.) Craft-käsittelyä tarkastelevan tutkimuksen aineisto koostui käsityöartikkeleista, -teoksista, -näyttelyluetteloista ja -raporteista (F). Eräässä tutkimuksessa tekstiilikäsittelön ilmaisuvälineenä ja ilmenemismuotona toimivat museoiden tiedonhallintajärjestelmät (K). Tarkastellaan käsityön blogimedian vaikuttajien, neulebloggaajien, kokemuksia (Z). Stailaajan kädenjälki näkyy mediassa: televisiossa, muotiblogeissa ja -lehdissä (W). Puhdistus-tarina on ilmestynyt monessa eri muodossa: romaanina, näytelmänä ja elokuvana. Pukusuunnittelua tarkastellaan eri ilmenemismuodoissa. (V.) Roolipeli- ja toriaharrastajat hyödyntävät käsityötekemisissään uusia mediamuotoja, esimerkiksi keskustelupalstoja (M).

6.3 Kokonainen käsityö

Kokonainen käsityö on käsityötuotteen valmistukseen tähtäävän etenemisen malli. Kokonaiseen käsityöhön liittyvät kaikki ne tekemisen vaiheet, jotka käsillä tekijä itse suorittaa. Vaiheisiin kuuluvat ideointi, visuaalinen ja tekninen suunnittelu, tuotteen valmistus sekä tuotteen ja koko prosessin arviointi. (Pöllänen & Kröger 2004, 161). Tämä kuvauskategoria pitää sisällään sellaiset käsitykset, jotka liittyvät kokonaiseen käsityöhön. Alakategorioita on kolme: *käsityön vaiheet*, *käsityötuotteen mahdollistajat* sekä *tuote ja siihen liittyvät ominaisuudet*. Koodiryhmiä on 9.

Käsityön vaiheet	Käsityötuotteen mahdollistajat	Tuote ja siihen liittyvät ominaisuudet
<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelu, design • valmistus, valmistaminen • kokonainen käsityö 	<ul style="list-style-type: none"> • käsityötekniikka • materiaali • väline • resurssit 	<ul style="list-style-type: none"> • tuote • teknologia, teknisyyt

Kuvio 17. Kokonainen käsityö -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät.

6.3.1 Käsityön vaiheet

Tähän alakategoriaan on koottu kolme koodiryhmää, joissa käsitellään käsityön vaiheita.

- Suunnittelu, design
- Valmistus, valmistaminen
- Kokonainen käsityö

Moni käsityötieteen väitöstutkimuksista tutkii käsityöprosessin *suunnitteluosuutta*. Perehdytään esikoululaisten käsityötehtäviin liittyviin suunnittelu-, oppimis- ja toteutuskäytäntöihin (Å). Analysoidaan yhteisöllistä suunnittelua virtuaalisessa ympäristössä, jossa yhteisön jäsenet osallistuvat muun muassa suunnittelukontekstin rakentamiseen, suunnitteluidean kehitystyöhön sekä ideoiden arviointiin (J). Keskitytään tarkastelemaan suunnittelun ideointivaihetta, johon kuuluvat esimerkiksi luonnostelu, hahmottaminen ja materiaalikokeilut. Myös kehollisuus ja eleet ovat osa yhteisöllistä suunnittelua. (X.) Myös toinen tutkimus käsittelee tarkemmin ideointia, joka on suunnitteluprosessin lähtökohta ja tulevaisuudessa arvostettu taito. Tavoitteena on ymmärtää ideointia lisäksi siihen liittyvää inspiraatiota. Ideointivaihe on moniaistinen- ja materiaallinen prosessi, jossa pyritään välttämään ilmiselviä ratkaisuja. (V.) Toisenkin tutkimuksen yhteydessä todetaan, että suunnittelun ja luovien käytäntöjen taitoja tarvitaan tulevaisuuden yhteiskunnassa. Tarkastellaan tiedon luomista alakoulussa yhteisöllisen tutkivan suunnittelun avulla ja perehdytään suunnitteluprosesseihin sekä materiaalsiin, sosiaalisiiin ja kehollisiin ulottuvuuksiin. (R.)

Suunnittelu on oleellinen osa kokonaista käsityötä ja käsityötuotteen valmistusprosessia. Osassa tutkimuksista suunnittelu viittaa tuotteeseen, tuotokseen tai lopputulokseen. Tutkimus tekstiilituotteen käyttö- ja hoito-ominaisuuksista tarjoaa hyvää tietoa tuotteiden suunnitteluun ja valmistukseen liittyen (G). Joustavien saumojen ommeltukäytäntöjen rajoitteet saattavat vaikuttaa tekstiilituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseihin (B). Design kuuluu vaatteisiin ja pukeutumiseen sekä tutkimuksessa tarkasteltuun pukeutumisen kuvaan (A). Yksilöllisen puvun suunnittelu- ja valmistusprosessi on avoin kehitysprojekti, jossa suunnittelija keskittyy puvun käyttöominaisuuksiin, estetiikkaan ja rakenteeseen. Luonnokset ovat osa suunnittelua ja ne vaikuttavat suunnitteluvaiheen lisäksi vielä pukua valmistettaessakin. (D.) Tutkitaan näyttämöpukusuunnittelun ja näyttämöpuvustuksen merkityksiä kolmessa nykyopperassa erilaisten tekijöiden näkökulmista. Tutkitaan myös kuinka vuorovaikutuksen ja yhteistyön laatu vaikuttavat

pukusuunnitteluun. (S.) Kudontaan liittyvän suunnittelututkimuksen keskiössä on kaksoisongelmanratkaisuprosessi, joka jakautuu visuaalinen kompositio- sekä tekninen rakenne ja raja -suunnittelu-ulottuvuuksiin. (E.) Kokeilujen ja kokeilemisen roolia ja merkitystä painotetaan kolmessa suunnittelua käsittelevässä tutkimuksessa. Yhteisöllisessä suunnittelussa tutustuttiin materiaaliin kokeilujen avulla (X). Kokeileva ote suunnittelussa ja sen opetuksessa johtaa laajempiin oppimisyhteyksiin (V). Suunnitteluprosessi etenee muun muassa tekemällä ideoiden pohjalta kokeiluita ja prototyyppejä (E). Yrittäjyys ja suunnittelu kohtaavat osassa tutkimuksia. Tuotteiden suunnittelu ja valmistus ovat käsi- ja taideteollisuusalan yrittäjien työtehtäviä (Q). Dora Jung teki suunnittelusopimuksen Tampellan kanssa 1950-luvun lopulla (N). Vaatesuunnittelu ja -valmistus jakautui miesvaattureille ja naisompelijoille sukupuolittuneiden perinteiden takia (I). Tuotteen käyttötarkoitus osana suunnittelua korostuu kolmessa tutkimuksessa: esiliinojen valmistuksessa (P), yksilöllisen puvun suunnittelussa (D) sekä käyttö- ja hoitoominaisuustutkimuksessa (G).

Toinen kokonaiseen käsityöhön liittyvä kokonaisuus joka väitöstutkimuksista nousi, oli *valmistus ja valmistaminen*. Yrittäjät ja valmistus kohtaavat tutkimuksissa yhtä lailla kuin yrittäjät ja suunnittelu -yhdistelmä. Dora Jungin kutomossa valmistettiin laadukkaita damastikudonnaisia erilaisiin tiloihin ja tilanteisiin. Tampella valmisti Jungin teollisia damasteja 1930-luvulta lähtien. (N.) Käsi- ja taideteollisuusalan ammattilaiset toimivat usein yrittäjinä ja valmistavat tuotteita osana laajaa yrittäjäkuvaa (Q). Yhden tutkimuksen kohteena on vaatturitoiminta ja vaatteenvalmistus sisältäen tuotteet, toiminnan laajuuden, tuottavuuden ja näissä tapahtuneet muutokset. Vaatteiden valmistus jakautui sukupuolen, perinteiden ja arvojen mukaan. Vaatturitoiminta kuihtui ja vaihtui korjaustöihin, kun ihmiset siirtyivät käyttämään valmisvaatteita. (I.) Useampi tutkimusaiheista linkittyy tuotteiden valmistamisen käytäntöihin, tapoihin ja taitoihin. Tutkitaan esimerkiksi tekstiilituotteen valmistamiseen tarvittavia jousto-omeltyyppejä (B). Esiliinan valmistusvalinnoilla on voitu vaikuttaa siihen, miten muut näkevät valmistajan. Esiliinojen tekeminen oli osa kansanvalistusprosessia, jota toteutettiin erilaisten koulujen ja opistojen välityksellä. Itselle tai lahjaksi valmistettu kaunis tuote tuotti mielihyvää, haastoi tekijänsä ja antoi mahdollisuuden rentoutua. (P.) Käsintehdyn laadukkaan puvun suunnitteluun, valmistukseen ja käyttämiseen liittyvässä tutkimuksessa tarkastellaan valmistuspiirteiden eroavaisuuksia Suomessa ja Ranskassa. Tutkimusapuna käytetään tuoteanalyysia, joka yhdistää tuotteen valmistuksen, estetiikan ja pukuun liittyvät merkitykset. Uniikin puvun suunnittelu- ja valmistusprosessit ovat avoimia ja vuorovaikutteisia kehitysprojekteja. Valmistuksessa keskitytään käyttöön, estetiikkaan ja rakenteeseen sekä käsityön kokonaisvaltaiseen laatuun. (D). Puhdistus- tutkimuksessa tuo-

daan esiin virolaisten naisten vaateenvalmistustaitojen merkitys neuvostoaikaiseen kulttuuriin ja sen vaalimiseen (Y). Perehdytään myös tietyn ikäryhmän, esikoululaisten, käsityötehtävien suunnittelu-, oppimis- ja toteuttamiskykyyn (Å).

Tiivistelmätekstien perusteella vain yhdessä tutkimuksista tutkittiin *kokonaista käsityötä*. Tutkimuksessa tarkasteltiin esikoululaisten kykyä toteuttaa kokonaisen käsityön vaiheiden mukaan etenevä yksilöllinen käsityöprosessi. (Å.)

6.3.2 Käsityötuotteen mahdollistajat

Käsillä tekijän lisäksi käsityötuotteen syntymiseen vaikuttaa monta muutakin asiaa. Tässä alakategoriassa käsitellään käsityön tekemisen mahdollistajia, jotka voivat olla joko aineellisia tai aineettomia.

- Käsityötekniikka
- Materiaali
- Väline
- Resurssit

Käsityön tekemiseen tarvitaan yleensä *käsityötekniikkaa*. Tekniikat ja tekniikoiden tuottamat lisäarvot tulivat ilmi väitöstutkimuksissa. Näitä ovat perinteiset luonnonväriainevärjäysmenetelmät ja uudet teollisen värjäyksen sovellutukset (L), damastikudonta ja dorajung-tekniikka (N), kankaankudonnan suunnitteluprosessi (E), ompelu ja eri ommeltyypit (B), vaatturitoiminta ja tilausvaatteiden ompelu (I), pellavalangan neulonta kotineulekoneella ja fysikaalisten ominaisuuksien mittaaminen (T), sekä kansallisten villapaitojen, korsnäsinpaidan ja jussipaidan neulominen (C). Esiliinojen ompelusta todetaan, että se tuotti mielihyvää tekijälleen (P). Stailaaminen voitaneen myös laskea käsityötekniikaksi tai -tyyliksi (W). Käsityötekniikasta puhuttiin myös yleisemmin. Pohdittiin hahmottavatko esikoululaiset uuden tekniikan ja pystyvätkö he sanallistamaan, tulkitsemaan ja kehollistamaan oppimansa (A). Todettiin myös, että erilaisten käsityötekniikoiden yhdistäminen suunnitteluopetukseen on tärkeää ideoiden visuaalisen tuottamisen kannalta (V). USA:n nykykäsityö yhdistää käsityön tekniikat ja taiteen. (F.)

Käsityön tuotos syntyy *materiaalista*. Muutamassa tutkimuksessa tutkitaan tiettyä materiaalia: pellavalankaa (T) ja luonnonväriaineita (L). Muu materiaaliin liittyvä tutkimus linkittyy laajempaan kokonaisuuteen. Erään tutkimuksen yksi näkökulmista on suunnitte-

lun ideoinnin materiaaliset resurssit (V). Materiaalikokeilut yhdistävät suunnittelua ja valmistusta ja ohjaavat yhteissuunnittelua (X). Yksi tiedon luomisen oppimista alakoulussa tarkastelevan tutkimuksen kohteista on yhteisöllisiin suunnitteluprosesseihin liittyvät materiaaliset ulottuvuudet. Kyvykyys suunnittelussa rakentuu usein materiaalisilla tasoilla. (R.) Käsityön harrastamisen merkitys osana vapaa-aikaa näyttäytyy usein käsillä tekijän kehollismateriaalisena vuorovaikutuksena (U). Pukujen esteettisyys ja käytettävyys perustuvat esimerkiksi materiaalien korkeaan laatuun (D). Esiliinamateriaalit ovat vaihdelleet ajan ja paikan mukaan. Materiaalivalinnat kertoivat tekijän mausta ja käsityötaidoista, kun taas valtakunnallinen materiaalipula höllensi esiliinojen valmistuskriteereitä. (P.) Museokontekstiin sijoittuvan semanttinen web -tutkimuksen puitteissa on kehitetty pukine- ja tekstiilialan käsitteistö, jossa keskitytään esinettä ja sen materiaaleja kuvaaviin käsitteisiin (K). On myös tutkittu mitä käyttäjän tulee tietää tekstiilimateriaalien käyttö- ja hoito-ominaisuuksista (G).

Käsityön tekemiseen tarvitaan usein myös jokin *väline*. Tutkitaan pellavalangan neulontaa kotineulekoneella (T) sekä saumurilla ja ompelukoneella ommeltuja tikkityyppejä (B). On myös toisenlaisia välineitä. Yhdessä tutkimuksista virtuaalinen oppimisympäristö toimii yhteisöllisen suunnittelun mahdollistamisvälineenä (J). Nostan tähän yhteyteen myös käsityötuotteiden toimimisen esimerkiksi viestimisen apuvälineenä. Puvustus on ilmaisuväline, johon liittyvät työryhmien ja esiintyjien niihin liittämät merkitykset, tavoitteet ja tiedot (Y). Näyttämöpuku toimii ohjaajalle välineenä, jolla luodaan visuaalista näyttämökuvaa ja suunnitellaan näyttämötoimintaa. Esiintyjälle puku toimii tukena roolinrakennuksessa ja esitystilanteessa. Katsojat pääsevät luomaan tulkintoja roolihahmoista ja esityksen taustoista pukujen välityksellä. (S.) Esiliina taas on toiminut välineenä, joka on viestinyt tekijästään. Esiliina oli mahdollista valmistaa myös vähemmillä välineillä, joten köyhimmilläänkin oli mahdollisuus hankkia kyseinen vaatekappale, joka on ollut tärkeä osa kansanomaista pukeutumista. (P.) Neuleblogi on viestimisväline, joka on osa käsityöharrastusta (Z).

Erityyppiset *resurssit* vaikuttavat käsityön tekemiseen. Rahalliset resurssit ovat vaikuttaneet esiliinan materiaaleihin ja valmistukseen (P). Vaatturitutkimuksessa tarkasteltiin muun muassa vaatteenvalmistuksen tuottavuutta. Mesenaattitoiminta auttoi vaattureita esimerkiksi järjestämällä ammattitaidon kehittämiskursseja. Taloudellisesti vaikeat ajat loivat vaattureiden välistä yhteistyötä. Kun pula-ajan jälkeen kilpailu koveni ja korjaustyöt vähenivät, resursseja ja tuotantoa oli mietittävä uudelleen. Käyttäjät valitsivat teollisesti valmistetun edullisen puvun tilauspuvun sijaan. (I.) Nykyajan harrastamisen tee se itse -kulttuuri korostaa yksilöllisiä resursseja (U). Yhdessä tutkimuksista suunnittelun

ideoinnin materiaaliset resurssit ovat osa tutkimusnäkökulmaa. Ideointia rajataan käytävissä olevien materiaaliressurssien mukaan. (V.) Toisessa keholliset resurssit kattavat yksilön tiedot, kehityksen ja kokemukset. Kehollisten ja kielellisten resurssien käyttö on yhteydessä yhdessä tekemiseen, luovuuteen ja jakamiseen. (X.)

6.3.3 Tuote ja siihen liittyvät ominaisuudet

Käsillä tekemisen lopputulos on yleensä jokin tuote. Tässä alakategoriassa on käsitelty erikseen tuotteita ja tuotteeseen liittyvää teknologiaa tai teknisyyttä.

- Tuote
- Teknologia, teknisyyys

Tuotteella viitataan monenlaisiin asioihin. Esiliinaa tutkitaan mikroskooppisen tarkasti ja monipuolisesti ihminen-tuote-kulttuuri-näkökulmista. Esiliina toimii tutkimuksessa esimerkkituotteena – se voidaan ymmärtää yhtenä esimerkkinä tekstiilikulttuurin ilmiöstä. Esiliinan funktioita olivat viehättävyys ja käytännöllisyys. (P.) Eräässä tutkimuksista tarkkaillaan tuotteiden suunnittelua (X). Merkitys- ja tuotetutkimuksen kohteena ovat suomalaiskansalliset villapaidat: korsnäsinpaita ja jussipaita (C). Tutkimuksessa käsitellään maalaisvaatturin valmistamia tuotteita ja vertaillaan käsintehtyjä tilauspukuja ja teollisia valmispukuja sekä vaatteiden valmistamiseen liittyvää sukupuolijakoa (I). Muotituotteiden kaupallinen stailaaminen on yksi keskeisistä stailistin työtehtävistä (W). Tutkimuksessa tarkastellaan keskeisiä tekstiilituotteiden teknologisia ominaisuuksia. (G.) Tutkitaan käsintehtyn mittatilauspuvun suunnittelua, valmistamista ja käyttämistä. Apuna käytetään tuoteanalyysia, joka yhdistää tuotteen valmistuksen, estetiikan ja pukuun liittyvät merkitykset. (D.) Museokontekstiin sijoittuvan semanttinen web-tutkimuksen puitteissa on kehitetty pukine- ja tekstiilialan käsitteistö, joka koostuu esiinnee materiaaleja ja nimeä kuvaavista käsitteistä. (K.) Yhtenä tutkimustehtävistä oli selvittää roolipeli- ja historiaharrastajien valmistamien tuotteiden merkityksiä. Osa harrastajista on käsityöyrittäjiä, jotka myyvät tuotteitaan. Tuotteita suunnitellaan ja valmistetaan yhdessä. (M.) Käsi- ja taideteollisuusalan ammattilaiset toimivat usein yrittäjinä ja esimerkiksi valmistavat tuotteita osana laajaa yrittäjäkuvansa (Q).

Tuotteeseen, sen valmistukseen, materiaaliin tai välineeseen liittyvä ominaisuus nousi yhdeksi koodiryhmäksi, joka kulkee nimellä *teknologia*, *tekniisyys*. Tutkimuksissa tarkasteltiin ommeltyyppien ominaisuuksia (B), pellavalangan ominaisuuksien vaikutusta neulontaan (T), tuotteen laatua ja ajatonta käytettävyyttä (D) sekä vaatetus- ja kodin-

tekstiilien teknologisia ominaisuuksia (G). Luonnonväriaineisiin liittyviä kemiallisia yhdistelmiä tutkittiin laboratoriotestauksin (L). Joustavien ommeltikkityyppien tutkimukseen tarvittiin saumureita ja ompelukoneita sekä 23 erilaista tikkityyppiä, joiden avulla tutkittiin ommeltujen saumojen kestävyyttä, leveyttä ja kankaansuuntaa. (B). Tutkittiin pellavalangan neulontaa kotineulekoneella, keskittyen tarkastelemaan langan fysikaalisia ominaisuuksia ja osatekijöiden vaikutusta neulontatulokseen. Tutkimustuloksia voidaan käyttää sekä teollisessa että kotineulonnassa. Mittausten yhteydessä kehitettiin vetolujuuslaitteelle sovellettavissa oleva langan kitkanmittausmenetelmä. (T.) Tarkastellaan myös kuluttajan näkökulmasta keskeisiä tekstiilituotteiden teknologisia ominaisuuksia, eli materiaalin käyttö- ja hoito-ominaisuuksia. Käyttötarkoituksen mukaan ominaisuuksista painottuvat käyttöturvallisuus, lujuus ja ympäristönkestävyys. (G.) Esikoululaisten käsityötehtävien parissa työskentelyyn liittyvä tutkimus linkittyy lasten teknologiakasvatukseen ja tutkivaan toimintaan (Å). Todettiin myös, että DIY-kulttuuri ja 3D-teknologia tulevat muuttamaan suunnittelu- ja valmistustapoja kansallisesti ja kansainvälisesti (Q). Eräässä tutkimuksessa virtuaalinen oppimisympäristö toimi yhteisöllisen suunnittelun toteutusympäristönä (J). Yhdessä tutkimuksista keskitytään kehittämään museoille ominaisten tiedonhallintajärjestelmien käsityötuotteisiin ja -materiaaleihin liittyviä luettelointitietoja ja niiden hyödynnettävyyttä (K).

6.4 Käsityön konteksti

Käsityön konteksti tarkoittaa sitä ympäristöä tai keskittymää, johon käsityö asettuu. Tässä kuvauskategoriassa alakategorioita on neljä: *aika*, *paikka*, *käsityön paikka yhteiskunnassa* sekä koodi nimeltä *yksin/yhdessä*, joka on tärkeä käsityökontekstin määrittäjä. Koodiryhmien lukumäärä on 11.

Aika	Paikka	Käsityön paikka yhteiskunnassa	Yksin/yhdessä
<ul style="list-style-type: none"> •aikakausi •ajankohtaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> •kansainvälisyys, kansallisuus •maantieteellinen alue •korostunut ympäristötyyppi 	<ul style="list-style-type: none"> •yhteiskunnallinen konteksti •kulttuuri •taide 	<ul style="list-style-type: none"> •yhdessä ja yksin •yhteisöllisyys •yksilöllisyys

Kuvio 18. Käsityön konteksti -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät.

6.4.1 Aika

Tässä alakategoriassa tutkimukset liittyvät vahvasti johonkin aikamääreiseen kontekstiin. Aika liittyy jotenkin jokaiseen tutkimukseen, mutta tässä alakategoriassa nostetaan esiin ne käsitykset, joissa aikakausi tai ajankohtaisuus ovat tutkimuksen kannalta merkittäviä ja siten painottuvat myös tutkimuksen tiivistelmäosiossa.

- Aikakausi
- Ajankohtaisuus

Muutamassa tutkimuksessa tietyt *aikakaudet* tai ajanjaksot toimivat osana tutkimusta. Esiliinatutkimuksessa tarkastellaan kahta aikakautta, 1800-luvun lopulle sijoittuvaa kirjoitettua historiaa ja 1900-luvun alun esiliinojen merkityksiä kotimaisessa koti- ja kouluympäristössä. (P.) Tarkastellaan yleistä vaatturitoimintaa sekä maalaisvaatturin toimintaa Suomessa 1920-60-luvulla (I). Pukusuunnittelututkimus tarkastelee Puhdistusteoksiin liittyvää suunnittelua. Puhdistuksen tarina sijoittuu Viron lähihistoriaan, 1930-1950-luvuille. (Y.) Riitta Immonen aloitti muotisuunnittelijan työt 1942. Vuosien 1968-1985 välissä hän suunnitteli omaa boutiquemallistoaan. (D.) Dora Jungin luomien damastien kehittämiskaari alkaa hänen opiskeluajoistaan 1929, jatkuu 1932 kudonta-ateljeen perustamisella ja laajenee teollisten damastien suunnittelusopimukseen Tampellan kanssa 1950-luvun lopulla (N). On luonnollista, että tiettyyn henkilöön keskittyvissä tutkimuksissa painotetaan vuosilukuja ja ajankulkua. Kahdessa tutkimuksessa painottui *ajankohtaisuuden* rooli. Stailaus on noussut ajankohtaiseksi ilmiöksi 2010-luvulla (W). Uniikin puvun suunnittelija kanavoi pukuun oman aikansa henkeä ja voi toimia myös ajan ja muodin muuttajana. Yksilöllinen puku on laadukkaasti ajaton. (D.)

6.4.2 Paikka

Moni väitöstutkimuksista liittyy johonkin tiettyyn, usein erikseen valikoituun, paikkaan, alueeseen tai ympäristöön.

- Kansainvälisyys, kansallisuus
- Maantieteellinen alue
- Korostunut ympäristötyyppi

Kansallisuus ja kansainvälisyys korostuvat useissa tutkimuksissa. DIY-kulttuuri ja 3D-teknologia tulevat muuttamaan suunnittelu- ja valmistustapoja sekä kansallisesti että

kansainvälisesti (Q). Damastitutkimuksessa Dora Jung ja suomalaisen damastin kehitys sijoitetaan eurooppalaiseen damastitaiteen historiaan, Etelä-Eurooppaan ja Pohjoilaan (N). Tutkitaan suomalaista vaatturitoimintaa, mutta myös sen suhdetta kansainväliseen markkinaan. Vaatturit menettivät hiljalleen työnsä, kun sarjatyönä valmistetut vaatteet edullisine hintoineen saapuivat Suomeen. (I.) Amerikkalaista käsityötä ja sen merkityksiä verrataan suomalaiseen ja brittiläiseen käsityöhön (F). Tutkitaan suomalaisen ateljeeompelimon perinnettä ja verrataan suomalaista pukusuunnittelua ranskalaiseen haute coutureen (D). Puvustusta tutkivassa väitöstyössä yksi tarkasteltavista teemoista on virolaisuus ja sen ilmaiseminen puvustuksen avulla (Y). Todetaan, että historiaharrastaminen ja roolipelaaminen olivat uusia kulttuurimuotoja Suomessa vuonna 2010 (M). Käsitellään esiliinan historiaa, kulttuuria ja representaatioita 1900-luvun alun Suomessa (P), ja perehdytään kansanomaiseen tuotteeseen, villapaitaan (C). Eräässä tutkimuksessa todetaan, että itsensä ilmaiseminen pukeutumisen kautta on universaalia, mutta sen ilmenemismuodot ja viestiminen ovat esimerkiksi kulttuurista ja merkityksistä riippuvaisia (A).

Nostin *maantieteellisen alueen* käsityön kontekstiin, sillä se esiintyy yllättävän monen tutkimuksen yhteydessä. Villapaitatutkimuksessa keskitytään jussipaitaan ja korsnäsinpaitaan, jotka sijoittuvat Pohjanmaalle ja ruotsinkieliselle alueelle Korsnäsiin (C). Vaatturitutkimuksessa tarkastellaan esimerkinomaisesti tiettyä maalaisvaatturi Einari Tiaista Etelä-Karjalasta (I). Esiliinojen materiaalit, muodot ja koristelut vaihtelivat eri alueilla. Esiliinoihin liittyvät käyttäytymissäännöt olivat erilaiset maaseutu- ja kaupunkiolosuhteissa. (P.) Virolaisuus ja Viron historia ilmenevät Puhdistuksen puvustuksessa (Y). Pula-aikana suunnittelija Riitta Immonen käytti paikallisia materiaaleja muotikontekstissa (D). Tutkitaan amerikkalaista craft-käsitettä ja sen määrittelyä, jota verrataan suomalaiseen ja brittiläiseen käsityöhön (F). Muutamat tutkinnan alla olleet neuleblogit ovat muodostaneet ryhmittymiä, joilla on maantieteellinen yhteys (Z). Kymenlaaksosta stailausalalle valmistuneet ovat työllistyneet muita toisen asteen käsi- ja taiteteolliselta alalta valmistuneita paremmin (W).

Tutkimuksissa korostuu kolme eri *ympäristötyyppiä*. Yksi tyypeistä on verkkoympäristö. Yhteisöllistä suunnittelua tutkitaan ja kehitetään virtuaalisessa oppimisympäristössä (J), ja tutkitaan käsitöiden tekemistä neuleblogeissa (Z). Eräässä tutkimuksessa tehty kehittäminen ja käsityösanastojen sijoittaminen liittyy museokontekstiin ja tiedonhallintajärjestelmiin, eli digitaaliseen ympäristöön ja museoympäristöön (K). Roolipeli- ja historiaharrastukseen liittyviä ohjeita ja vertaistukea jaetaan ja saadaan verkkoympäristöissä (M). Osa tutkimuksista korostaa käsitöiden tekemisympäristöä, koulua tai kotia.

Oppimisympäristönä on esikoulu, jossa tutkitaan käsityötyyppisten tehtävien soveltamista (Ä). Käsityön harrastamista tutkitaan muun muassa sukupuolistuneen kotiympäristön kautta (U). Myös joustavien ompeleiden käyttöä kotiympäristössä tutkitaan (B). Tarkastellaan esiliinan merkitystä suomalaisessa koti- ja koulukontekstissa. Esiliinan käyttöetiketti oli erilainen kaupunki- ja maalaisympäristössä. Esiliinojen valmistamista ja käyttämistä opittiin kouluissa, opistoissa ja kursseilla. (P.) Kolmas ympäristötyyppi on esityskonteksti. Kaksi tutkimuksista sijoittuu esittävän taiteen kontekstiin. Puhdistustutkimuksessa tarkasteltavat sovellusten puvustukset sijoittuvat elokuva- ja näyttämömaailmaan. Puvustuksilla viitattiin tiettyihin teemoihin ja tapahtumapaikkoihin. (Y.) Tutkitaan myös näyttämöpukusuunnittelua oopperassa (S). Päivälehtien käsityökirjoituksissa ilmenneet käsityön esityskontekstit olivat: näyttelyt, käsityöalaan liittyvät projektit ja käsityötoimijoiden esittelyt (H). Roolipeli- ja historiaharrastajat järjestävät historiatapahtumissa taitoesityksiä ja käsityönäytöksiä. Pukeutumistapahtuman rakentaminen ja siihen osallistuminen kuuluu harrastukseen. (M.)

6.4.3 Käsityön paikka yhteiskunnassa

Käsityö on asettunut useaan eri kontekstiin. Väitöstutkimusten perusteella käsityöllä on roolinsa yhteiskunnassa, kulttuurissa ja taiteessa

- Yhteiskunnallinen konteksti
- Kulttuuri
- Taide

Tutkimuksissa tarkastellaan miten käsityö yhdistyy *yhteiskunnalliseen kontekstiin*. Esiliinatutkimuksessa tehdään tulkintoja ympäröivästä yhteiskunnasta. Puhtaus oli osa yhteistä, kansallista päämäärää – puhtaan esiliinan käyttäjä oli hyvän kansalaisen merkki. (P.) Vaatturitutkimuksessa kerrotaan, kuinka yhteiskunnalliset muutokset vaikuttivat koko alaan (I). Todetaan, että käsi- ja taideteollisen alan työllistyvyys on yhteiskunnallisesti tärkeä aihe (O). Todetaan myös, että tekstiilituotteen teknologiset ominaisuudet on tärkeä aihe kaikille niille yhteiskunnan alueille, jotka ovat tekemisissä tekstiilituotteiden kanssa (G). Painotetaan, että oppilaat tarvitsevat kokemusta luovista käytännöistä, jotta he pystyvät toimimaan tulevaisuuden yhteiskunnassa (R). Korostetaan, että tutkimus mahdollistaa harrastuksesta kiinnostuneiden ja päättäjien perehtymisen käsityön tekemisen tärkeyteen nykyaikana. Tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi kokonaisvaltaisen oppimisen kehittämisessä tai käsityöharrastajayhteisöjen tutkimuksessa. (M.) Kestävää kehitystä käsitellään kahdessa tutkimuksessa. Toisessa tutkimuksista tode-

taan, että kestävä kehityksen tavoitteet ohjaavat käsi- ja taideteollisuusalan ammatillisten identiteettien ja toimintamallien muutosta (Q). Toisessa todetaan, että luonnonväriaineet ovat tulevaisuuden vaihtoehto synteettisille väriaineille (L).

Jokainen tutkimuksista liittyy käsityökulttuuriin jollain tavoin, mutta joissain tutkimuksissa *kulttuurin* osuus painottuu. Osa tutkimuksista sijoittuu aihepiiriltään johonkin tiettyyn käsityökulttuurihistoriaan. Eräs tutkimuksista liitetään Suomen ja Euroopan damastikudonnan kulttuurin vaiheisiin (N). Tutkitaan pukeutumis- ja kulutuskulttuurin muuttumisen vaikutusta vaatturitoimintaan (I). Tekstiilikulttuurin tutkimisen esimerkkinä toimii esi-ilina, jota tarkastellaan muun muassa ympäröivän kulttuurin, suomalaisen tekstiilikulttuurin ja kulttuurihistorian näkökulmista (P). Keskiössä on myös käsityöoppimisen kulttuuri. Esikoulun käsityöhön liittyvä yhteisöllinen toimintakulttuuri pohjautuu oppimisen sosiokulttuuriseen perustaan (Å). Eräässä tutkimuksessa todetaan, että maker-kulttuuri saattaa toimia lähitulevaisuuden suunnitteluoppimisen alustana (R). Useimmat kulttuuria korostavista tutkimuksista keskittyvät käsityökulttuurin tutkimiseen. Käsityötä tutkitaan kulttuurisena kategoriana mediakulttuurissa. Kulttuurintutkimusta edustavassa väitöstyössä tutkitaan miten käsityö ja käsityöläisyys näkyvät kulttuurissa – mikä on käsityön paikka kulttuurissa ja miten kulttuuriset ehdot määrittävät käsityöläisiä (H). Tarkastellaan amerikkalaista käsityötä brittiläisessä ja suomalaisessa kulttuurikontekstissa kulttuurien ja käsitteiden merkityksiä vertaillen. (F.) Tutkitaan ja mahdollistetaan käsityökulttuuriin liittyvien tietojen saavutettavuutta kehittämällä tekstiilikäsitteistöä (K). Tutkitaan käsityöharrastamisen kulttuureja, kulttuuritaustoja, monikulttuurisuutta sekä harrastajien kokemusta kulttuurisesta kuulumisesta (U). Tutkitaan kulttuurin kehittymistä – pukeutumisen eri ulottuvuuksien yhdistelmät mahdollistavat hyväksyvän ilmapiirin erilaisille pukeutumisen kuville sekä yksilöllisellä että kulttuurisella tasolla (A). Tutkitaan vaatetuksen kulttuurimuotoja sekä pukusuunnittelun ja kulttuurin vuorovaikutusta (D). Välitetään kansakunnan käsityökulttuuria puvustuksen kautta. Yksi Puhdistuksen pukeutumiseen liittyvistä teemoista liittyy virolaisen kulttuurin – käsityötaitojen ja estetiikan vaalimiseen. (Y.) Roolipelaaminen ja historiaharrastaminen ovat uusia kulttuurimuotoja, joihin liittyy olennaisesti käsityöt (M).

Olen erottanut *taiteen* kulttuurista, koska käsityökulttuuri ja käsityötaide tarkoittavat kahta eri asiaa. Dora Jungin toimintaa tarkastellaan muun muassa eurooppalaisen damastitaiteen jatkumossa (N). Riippumatta tutkimukseen haastateltujen kultaseppien erilaisista työelämäpoluista, yhteisiin kiinnostuksenkohteisiin lukeutuvat taide, muotoilu ja käsityöt (O). Tutkimuksessa tarkasteltu amerikkalaisen craft-käsitteen merkitys ja määritelmä ovat lähempänä taidetta kuin suomalainen käsityö (F). Pukeutumisen tutkimus

keskittyy taiteen, käsityön ja vaatetuksen suhteeseen. Pukeutuminen toimii usein itseilmaisun taiteenlajina. (A.) Tutkitaan näyttämöpukua työvälineenä ja taiteena. Lisäksi tarkastellaan taiteellisen työryhmän yhteistyön ja laadun vaikutusta pukusuunnittelun työskentelyprosesseihin (S). Sofi Oksasen Puhdistus, jonka puvustuksia tutkimuksessa tutkitaan, on julkaistu seuraavissa taidemuodoissa: näytelmänä, romaanina, oopperana ja elokuvana (Y). Ideointiosaaminen on taiteen ja käsityön vahvuus. Maailman monimutkaistuessa ratkaisutaitojen hallitsemisen arvostus kasvaa myös muilla aloilla. (V.)

6.4.4 Yksin/yhdessä

Käsitöitä voi tehdä *yhdessä* ja/tai *yksin*. Myös yksilöllisyys ja yhteisöllisyys esiintyivät useissa väitöstutkimuksissa.

- Yhdessä ja yksin
- Yhteisöllisyys
- Yksilöllisyys

On tutkimuksia, joissa painotetaan jommankumman sijaan sekä *yksilöä* että *yhdessä tekemistä*. Esikouluikäiset lapset pystyvät työskentelemään monivaiheisten käsityötehtävien parissa yksin ja yhdessä toisten kanssa (Å). Yksilön saavuttama tieto ja kokemus vaikuttavat yhteisöllisessä projektissa (X). Vaikka käsityön merkitykset ovat yksilöllisiä, käsityöharrastus avaa mahdollisuuksia yhteisöllisyyden jakamiseen ja tuottaa harrastajille kokemuksia kulttuurisesta kuulumisesta. Käsityöharrastajat jakavat ajatuksia ja kokemuksia käsitöistä. Samanmielisyyden kautta rakentuu ajatus harrastuksen kulttuurisesta merkityksellisyydestä. (U.) Neulebloggaajissa on sekä yksilöbloggaajia että yhteisöbloggaajia. Yksilöbloggaajilla korostuvat itseilmaisun ja muistiinkirjaamisen tarpeet. Blogimaailmaan liittyy yhteisöllisyyden kokemus sekä verkostoituminen. (Z.)

Yksilöllisyys ja yksilön rooli ovat esillä monessa tutkimuksessa. Yksilöllinen pukeutuminen, itseilmaisus, pukeutumisen rohkeus ja innovatiivisuus antavat mahdollisuuden luoda alusta avoimuudelle, jonka kautta voidaan ymmärtää pukeutumista yksilöllisellä sekä kulttuurisella tasolla (A). Tutkitaan yksilöllisen puvun luomista, joka tuo esiin sekä käyttäjän toiveet että suunnittelijan persoonallisen tyylin (D). Osa esiliinatutkimuksen aineistosta koostui yksityisten henkilöiden kertomista muistoista (P). Tutkimuskohteena ovat tietyn ammatin edustajat ja yksilöllinen yritystoiminnan painottaminen. Tutkimukseen on haastateltu viittä kultaseppää. (O.) Ideointitutkimuksen yhteydessä todetaan, että yksilön henkilökohtainen sitoutuminen kasvaisi, jos ideointi tähtäisi merkitysten

tuottamiseen (V). Käsityöharrastustutkimuksessa korostuvat yksilön resurssit, itsensä löytäminen ja yksilöllinen käsityön merkityksellisyyden kokeminen (U).

Myös *yhdessä* tekeminen, yhteistyö, verkostoituminen, yhteisöllisyys ja yhteisö korostuvat tutkimuksissa. Käsityötehtävät toimivat hyvänä alustana yhdessä tekemisen harjoittelulle (Å). Ryhmässä tapahtuva suunnittelu auttaa ymmärtämään representaatioiden roolin ideointiprosessissa (V). Tavoitteena on analysoida ja kehittää yhteisöllistä suunnittelua virtuaalisessa oppimisympäristössä (J). Tutkitaan korkeakouluopiskelijoiden yhteissuunnittelua ja todetaan, että yhteistyöstä voi saada inspiraatiota tuotteen luomiseen (X). Tutkitaan myös yhteisöllistä suunnitteluprosessia alakoulun oppilaiden oppimisen ja tiedon luomisen tukena (R). Eräs tutkimus tutkii oopperatyöryhmän vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä näiden vaikutusta pukusuunnittelun prosesseihin (S). Vaatturitutkimuksessa selvisi, että taloudellisesti vaikeat ajat lisäsivät vaattureiden yhteistoimintaa (I). Stailausalan eri työtehtävissä edellytetään tiimityötä ja verkostoitumista (W). Verkostoituminen on olennainen osa roolipeliharrastusta. Harrastajat neuvovat toisiaan verkon välityksellä ja tuotteita suunnitellaan yhdessä, vertaistuki on merkityksellistä. Harrastukseen osallistuu usein koko perhe. (M.)

6.5 Käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat

Tämä kuvauskategoria poikkeaa neljästä edellä esitellystä kategoriasta. Muut kuvauskategoriat tarkastelevat käsityötä ja sen ilmenemismuotoja, sitä mikä väitöstutkijoita käsityön tutkimisen sisällöissä on kiinnostanut. Tähän kategoriaan on koottu analyysin tuloksena saatuja käsityön tutkimiseen liittyviä käsityksiä, joiden laajuus ulottuu tieteenalan sisältöjen ulkopuolelle. Tutkimuksen kuvauskategoriat ovat syntyneet ja muotoutuneet sen perusteella, mitkä asiat korostuivat aineistossa sitä koodatessa. Tämä kuvauskategoria tarkastelee käsityötieteen tutkimiseen liittyviä valintoja. Mukaan on laskettu vain ne käsitykset, jotka on mainittu käsityötieteen väitöstutkimusten tiivistelmissä. Kuvauskategoriassa käsitelty tutkimukselle ominaiset piirteet voivat olla tyypillisiä mille tieteenalalle tahansa. Tulosten vertautumista muihin tieteenaloihin ei kuitenkaan tutkita tässä tutkielmassa.

Kuvauskategoriassa on kaksi alakategoriaa: *tutkimusmotiivit* sekä *tutkimuskeinot*, jotka koostuvat yhdeksästä koodiryhmästä.

Tutkimusmotiivit	Tutkimuskeinot
<ul style="list-style-type: none"> •hyöty, vaikutus •ymmärtäminen •merkitys 	<ul style="list-style-type: none"> •osa prosessia •käsite, käsitteellistäminen •näkökulma •luonne •vertailu •kehittyminen, kehittäminen

Kuvio 19. Käsityön tutkimiseen liittyvät valinnat -kuvauskategorian alakategoriat ja niiden koodiryhmät.

6.5.1 Tutkimusmotiivit

Tässä alakategoriassa yhdistyvät ne tutkimuksen piirteet, jotka liittyvät tutkimuksen tekemisen motiiveihin. Miksi tutkia käsityötä – mitä hyötyä tutkimuksesta tai tarkastellusta asiasta on ja voiko se vaikuttaa johonkin. Mikä on käsityön, tutkimuksen kohteen tai tehdyn tutkimuksen merkitys.

- Hyöty, vaikutus
- Ymmärtäminen
- Merkitys

Tutkimuksen tuomia *hyötyjä*, positiivisia *vaikutuksia* ja tulosten hyödyntämistä tuotiin useassa tutkimuksen tiivistelmässä esille. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää muun muassa kokonaisvaltaisessa oppimisessa tai yhteisöihin liittyvässä käsityön tekemisen tutkimuksessa. Tutkimus on esimerkki käsityön tärkeydestä. (M.) Todetaan, että tutkimuksessa tehtyä luokitusta voitaisiin soveltaa myös muuhun kuin tekstiilituotetutkimukseen (G). Tutkimustuloksia kehoitetaan käyttämään hyödyksi, kun tutkitaan käsi- ja teollisuusalan yrittäjyyttä. Tuloksissa esitetään tapoja alalla yrittäjänä toimimiseen ja alalle työllistymiseen. (O.) Henkilöhistoriatutkimuksen Dora Jung on hyödyttänyt koko tekstiili- ja kudonta-alaa uudistamalla damastia (N). Eräs tutkimus tähtää tekstiilikäsitteistön kehittämiseen ja sen lisäämiseen museoiden luettelointitietoihin, joka helpottaa tiedonhakuja ja välitystä tulevaisuudessakin. (K.)

Monessa tutkimuksessa pyritään *ymmärtämään* tiettyä valikoitua aihetta. Pyritään ymmärtämään virtuaaliseen ympäristöön sijoitetun yhteisöllisen suunnittelun prosesseja (J). Otetaan selvää miksi neuleblogeja pidetään (Z). Menneisyyden tarkastelun avulla pyritään ymmärtämään esiliinan käyttöön ja valmistukseen liittyviä kysymyksiä sekä

ymmärtämään esiliinoiniin liittyviä merkityksiä kulttuurisissa ja ajallisissa puitteissa (P). Pyritään ymmärtämään ja määrittämään amerikkalaista käsityötä (F). Tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään käsityönä valmistettujen yksilöllisten vaatteiden luomista ja käyttöä sekä historiallisesti että käsitteellisesti (D). Pyritään ymmärtämään pukeutumiskuvan muodostumista taiteen, käsityön ja pukeutumisen yhdistelmänä. Pukeutumisen kuvia voidaan ymmärtää sekä yksilöllisellä että kulttuurisella tasolla. (A.) Erään tutkimuksen tavoite on ymmärtää ideointia tutkimalla mikä tekijöitä ideoinnissa inspiroi, ja miten ideat syntyvät (V). Harrastamisen merkityksiä tutkivassa väitöstutkimuksessa pyritään ymmärtämään yhteisöllisyyden kokemuksen rakentumista jakamiseen perustuvassa monikulttuurisessa käsityöryhmässä (U). Dokumentointi, esimerkiksi luonnokset ja valokuvat, auttavat ymmärtämään taiteen tekemisen prosesseja (S). Ymmärtäminen on myös oleellinen osa tutkimuksen puitteissa tehtyjä huomioita – yhdessä tutkimuksessa todetaan, että lasten kehollinen ilmaisu kertoo asian ymmärtämisestä (Å).

Hyvin monessa tutkimuksesta esiin nousi jonkin *merkitys* tai merkityksellisyys. Tarkasteltiin neulontablogin merkitystä käsitöiden tekemisessä ja osana käsityöharrastusta sekä yhteisöllisyyden merkitystä blogin pitämiseen (Z). Tutkittiin Dora Jungin toiminnan ja käsinkudonnan merkitystä damastikudonnan jatkumossa (N). Tutkitaan suomalaista villapaitaa merkityksen kantajana (C) ja vertaillaan käsityö- ja craft-käsitteiden merkityksiä (F). Erään tutkimuksen tarkoitus oli tutkia esiliinoiniin liitettyjen merkitysten perustumista ajallisesti ja kulttuurisesti (P). Semanttinen web -tutkimuksen tavoitteena on jakaa ja yhdistää tekstiilikäsitteiden merkitykseen perustuvaa tietoa (K). Työryhmien ja esiintyjien puvustukseen liittämät merkitykset vaikuttivat puvustuksessa hyödynnettyihin ilmaisukeinoihin (Y). Yhden tutkimuksen tavoitteena oli tutkia oopperan näyttämöpuvustukseen ja -pukusuunnitteluun liittyviä merkityksiä. Merkitys on erilainen eri tekijöille ja se vaihtelee kontekstista, prosessivaiheesta ja näkökulmasta riippuen. (S.) Todettiin, että tutkimuksessa käytetty tuoteanalyysi yhdistää pukujen merkitykset, rakenteen sekä estetiikan (D). Eräässä tutkimuksessa ohjataan esikoululaiset huomaamaan suunnittelun merkitys käsityöprosessissa (Å). Toisessa todettiin, että suunnittelun ope-
tuksen yhteydessä ideoinnin tavoitteena tulisi olla merkitysten tuottaminen (V). Kerrottiin, että jokainen tutkimusluokittelun pääluokista hyödynnettiin, sillä kaikki tieto oli merkityksellistä (G). Käsityötaitojen oppimisen vertaistuki sekä eri mediamuotojen käyttäminen käsityöprosessissa ovat tutkimuksessa merkityksellisiä (M). Tarkasteltiin vapaa-ajan käsityöharrastamisen merkityksiä erilaisista näkökulmista. Merkitykset ovat muuttuvia, ristiriitaisia, kontekstuaalisia, päällekkäisiä, yhdistäviä ja moninaisia. Merkityksellisyyden kokeminen näyttäytyy tärkeämpänä omakohtaisessa kuin yhteisöllisessä kokemuksessa. (U.)

6.5.2 Tutkimuskeinot

Monissa käsityötieteen väitöstutkimuksissa on käytetty hyväksi erilaisia tieteelliselle tutkimukselle ominaisia keinoja ja valintoja, joilla pystytään lähestymään, tarkastelemaan, käsittämään, selventämään tai avaamaan käsityötieteen tutkimuskohdetta ja sen luonnetta.

- Osa prosessia, prosessiajattelu
- Käsite, käsitteellistäminen
- Näkökulma
- Moni-: tieteenalan luonteen korostaminen
- Vertailu
- Kehittyminen, kehittäminen

Hyvin monessa väitöstutkimuksessa käsitellään tai sivutaan *prosessia*, joka on keskeinen käsityön käsite. Osa prosessiviittauksista linkittyy suoraan käsityöprosessiin. Tarkastellaan virtuaaliseen ympäristöön sijoittuvan suunnitteluprosessin pedagogisia kysymyksiä (J). Todetaan, että kun keholliset resurssit vaikuttavat suunnitteluun merkittävästi, ne ovat tärkeä osa yhteisöllistä suunnitteluprosessia (X). Todetaan myös, että ideointi on monimateriaalinen ja moniaistinen prosessi, joka on tärkeässä osassa suunnitteluprosessia. Ideointiin liittyvien representaatioiden muokkausprosessia tukevat ryhmäsuunnittelu ja ulkoistamisen keinot. (V.) Tutkittiin kankaankutoja-ammattilaisten ja -opiskelijoiden suunnitteluprosesseja, joiden perusteella huomattiin, että tekijäryhmien prosessit etenivät erityyppisesti (E). Eräs tutkimustavoite oli perehtyä alakouluikäisten lasten yhteisöllisiin suunnitteluprosesseihin sekä tiedon luomisen prosesseihin ja tarkastella prosessien tukemista esimerkiksi materiaalisesta, sosiaalisesta ja kehollisesta ulottuvuudesta käsin (R). Tutkitaan pystyvätkö esikouluikäiset lapset toteuttamaan kokonaisen käsityön vaiheita seuraavan käsityöprosessin suunnitelmallisesti ja yksilöllisesti (Å). Pellavan teollista ja käsiteollista neulomisprosessia tutkitaan (T). Todetaan myös, että neulebloggaajat osaavat käyttää blogia apuna käsityöprosessin eri vaiheissa (Z). Osassa tutkimuksia käsityö sijoittuu osaksi laajempaa prosessia. Tutkitaan tekstiilien hoito- ja käyttöominaisuuksia, jotka ovat teknologisten prosessien tulosta (G). Tarkastellaan yhteistyön vaikutusta pukusuunnittelun työprosesseihin ja todetaan, että dokumentointi auttaa ymmärtämään taiteen tekemisen prosesseja (S). Myös suunnittelijan luomisprosesseja tutkitaan. Aihetta lähestytään tuoteprosessianalyysin avulla. (D.) 1900-luvun alussa käsityö ja sen opetus olivat osa kansanvalistusprosessia. Esiliinjojen valmistus ja käyttö ilmentävät esimerkillisesti valistusagendaa.

(P.) Eräässä tutkimuksessa todetaan olevan tärkeää, että ammatillisessa koulutuksessa ollaan siirtymässä projektikeskeisestä ajattelusta prosessikeskeiseen ajatteluun (Q). Historiaharrastukseen liittyvässä käsityötekemisessä merkitykselliseksi nostetaan mediamuotojen hyödyntäminen käsityöprosessissa (M).

Tutkimuksissa tuodaan esiin käsityön *käsitteitä*, käsittämistä sekä *käsitteellistämistä*. Pyrkimys on selventää tutkimuksen kohdetta. Tutkitaan mitä ”craft” merkitsee USA:ssa ja miten amerikkalaiset määrittelevät kyseisen käsitteen (F). Pukeutumista tutkitaan perehtymällä pukeutumisen kuva -käsitteeseen (A). Suunnittelun ja sen opettamisen tueksi tarvitaan ideointivaihetta avaavia käsitteitä ja määritelmiä (V). Eräs tutkimuksista keskittyy käsitteiden merkityksiin perustuvan esineitä ja materiaaleja koskevan tiedonvälityksen parantamiseen (K). Tutkimuksen teoriaosuudessa kuvataan käsityötä käsitteellistämisen avulla (H). Tutkimuksessa kehitettiin tekstiilituotteiden hoito- ja käyttöominaisuuksiin perustuva käsitejärjestelmä (G). Yhdessä tutkimuksen artikkeleista tutkitaan nuorten käsityöharrastajien kokemuksia harrastuksestaan ja harrastuksen merkityksellisyydestä. Autoetnografisen elokuvametodin tuloksena on kokemusten käsitteellistäminen. (U.) Tutkimuksessa käytetty malli käsitteellistää kudonnan suunnittelun kahteen ulottuvuuteen – visuaalisiin sekä teknisiin valintoihin perustuvaan rakennejoukkoon (E). Historiaharrastamista käsittelevässä tutkimuksessa teoria- ja metodipohjana käytettiin kehysanalyyttistä näkemystä, joka määrittää tutkimuksen tarkasteluun sopivat käsitteelliset välineet (M).

Jokaisessa tutkimuksessa on tietty *näkökulma*, josta tutkimusaihetta ja kohdetta lähestytään. Osassa tutkimuksia valittua näkökulmaa on painotettu, joten se käsitetään tärkeäksi. Luonnonväriaineilla värjäämistä lähestytään monitieteellisestä näkökulmasta (L). Esiliinoja tarkastellaan sekä tekijän että vastaanottajan näkökulmista ja tutkimuskirjallisuutta ja tekstiilikulttuuria tarkastellaan sivuutetun ja vaietun näkökulmista (P). Tutkimuksen suunnitteluprojekteissa korostuvat yhteisöllisen suunnittelun näkökulmat (J). Tutkimuskohdetta, yhteisöllistä suunnittelua, lähestytään kolmesta eri tarkastelukulmasta (X). Vaatturitutkimuksen aineistoa tarkastellaan makro- ja mikrohistorian näkökulmista (I). Pukeutumista tarkastellaan viestinnän ja ilmaisun näkökulmista käsin (A). Näyttämöpuvustuksen ja -pukusuunnittelun merkityksiä lähestytään oopperaan liittyvien työntekijöiden näkökulmista (S). Puhdistus-teoksen eri sovellukset ovat tuoneet uuden näkökulman Viron historiaan virolaisnaisten elämän kuvaamisen kautta (Y). Yksilöllisen puvun suunnittelua lähestytään myös asiakkaan näkökulmasta (D). Määritellen keskeisiä tekstiilituotteiden ominaisuuksia kuluttajan näkökulmasta (G). Kerrotaan mikä historiaharrastamiseen liittyvän käsillä tekemisen näkökulmasta on merkityksellis-

tä. Tutkittavaa ilmiötä lähestytään käsityötieteen ja pelitutkimuksen näkökulmista. (M.) Käsityötä kuvataan tutkimuksen teoriaosuudessa käsityöilmiön käsitteellistämisen eri näkökulmista (H). Todetaan, että taiteen ja käsityöhistorian näkökulmat ovat USA:n nykykäsityön ymmärtämisessä keskeisessä roolissa (F). Käsi- ja taideteollisuusalan tulevaisuudenkuvia lähestytään neljästä eri näkökulmasta. Alan ammattilaisten roolin uudelleenjärjestäytymistä tarkastellaan tuotannon, työn ja hyvinvoinnin näkökulmista. (Q.) Tutkimuksen näkökulmaksi on valittu ideoinnin materiaaliset resurssit ja käytänteet (V). Tutkimuksessa tehdyissä valinnoissa toteutuu luetteloiden ja ontologian kehittäjän näkökulma (K). Uusien näkökulmien avaaminen ja etsiminen liittyy tutkimukseen (U).

Tutkimuksissa toistuvat moni-alkuiset määrittäjät *korostavat tieteenalan luonnetta*. Käsityötieteen luonne on esimerkiksi monialainen, monitieteinen, monipuolinen ja monimutkainen. Luonnonvärivärijäystutkimuksen lähestymisnäkökulma on monitieteellinen (L). Suunnittelu on luonnostaan monitieteistä (R). Moniosaaminen kuuluu ammatilliseen identiteettiin. Tutkimuksessa esitellään monitieteinen tutkimusilmiö. (Q.) Kyseessä on monimenetelmäinen tutkimus, jonka tulosten perusteella ideointi on moniaistinen ja -materiaalinen prosessi (V). Yksilöllinen pukudesign -tutkimus oli monimenetelmäinen (D). Tutkimuksen tavoitteena on tiedonvälityksen monipuolinen käytettävyys (K). Todetaan, että puvustusta tulisi tarkastella monipuolisemmin silloin kun tutkitaan historiaan liittyviä elokuvia tai muita esityksiä (Y). Historiaharrastusta tarkastellaan monimuotoisesti. Harrastajien käsityötaidot ovat monipuolisia, mutta monitasoisia (M). Tutkimuksen avaama kuva Dora Jungista ja hänen toiminnastaan on moniulotteinen (N). Esiliinatutkimuksen tutkimuskirjallisuus sivuaa monialaista tekstiilikulttuuria (P). Tutkimuksessa tuodaan esille esikoululaisten kykeneväisyys monivaiheisiin käsityötehtäviin (Å). Tutkimuksessa tarkastellaan tekstiilituotteiden hoito- ja käyttöominaisuuksia, jotka ovat monimutkaisten teknisten prosessien tulosta (G). Tutkimustulokset kertoivat neulebloggaajien kokemusten moninaisuudesta (Z). Tutkimuksen avulla saatiin tietoa stailausalan osaamisen ja työtehtävien moninaisuudesta. Tutkimustulosten perusteella pääteltiin, että tulevaisuudessa alan työtehtävistä saattaa tulla monimuotoisempia. (W.) Yksi tutkimuksen kohteista on monikulttuurinen käsityöryhmä. Tutkimuksen mukaan käsityöhön liitettävät merkitykset ovat moninaisia. Vaikka käsitöiden tekeminen on lähökohtaisesti yksilöharrastus, jakavat harrastajat monia ajatuksia käsitöistä. (U.)

Samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien *vertailu* on yksi keino saada tietoa käsityöstä. Craft-käsitteen merkitystä tutkitaan vertailemalla sitä taiteeseen ja käsityön historiaan sekä brittiläiseen ja suomalaiseen käsityöhön. Tutkimuksessa todetaan, että käsitteiden tai kulttuurien merkityksiä on kätevää tutkia vertailun avulla. Amerikkalaisen käsi-

työn sisällä verrataan käsillä tekemisen ja taiteen suhdetta. (F.) Semanttinen web-tutkimuksessa kehitettiin tekstiili- ja pukinekäsitteistöä ja vertailtiin käsitteiden sekä termin ja käsitteen välisiä suhteita. (K.) Käsityöharrastamiseen liittyvän kokemuksen ja sen kautta muodostuvan kulttuurisen merkityksen kannalta merkityksellisiä asioita ovat jakaminen ja samanmielisyys (U). Tarkastellaan Suomen pukusuunnittelun ja Ranskan haute couturen samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia (D). Vertaillaan ammattilaisten ja ammattiin opiskelevien kudonnan suunnitteluprosessien laadullisia eroavaisuuksia (E).

Jonkin kehittäminen tai kehittyminen tulee esille monissa tutkimuksissa. Tutkija kehitti tutkimuksen puitteissa metodin, jolla voitiin analysoida videopohjaista laadullisen tutkimuksen materiaalia (X). Tutkija kehitti ontologisen tekstiili- ja pukinealan käsitteistön, joka kehitti ja laajensi museoiden tiedonhallintajärjestelmien sisältöä (K). Tutkija kehitti ja päivitti tutkimiansa stailausalan työtehtävien perusteella alan koulutuksen mallin (W). Tutkimuksessa kehitetään yhteisöllistä suunnittelua virtuaalioppimisympäristössä. Prosessissa on tärkeää, että yhteisön jäsenet osallistuvat esimerkiksi suunnitteluideoiden kehittämiseen. (J.) Tutkija kehittää tutkimuksessa kankaankudonnan suunnittelun tutkimisen avuksi luomaansa mallia. Sisällönanalyysissa keskitytään muun muassa suunnittelun kehitystasoihin. (E.) Tutkitaan mahdollisuuksia uusiin teolliseen luonnonväriainesovellutuksiin ja todetaan, että luonnonväriaineet voivat tulevaisuudessa olla vaihtoehto synteettisille väriaineille. (L.) Osa tutkimuksista keskittyy ammatilliseen, alan kehittymiseen tai käsityöhön liittyvään kehittämisajatuksen. Käsi- ja taideteollisuusosalalla on käynnissä kestävään kehitykseen nojaava muutos, joka kohdistuu identiteetti- ja toimintamalleihin. Koulutuksessa ollaan siirtymässä produktikeskeisestä prosessikeskeiseen sekä käyttäjälähtöiseen ajatteluun. (Q.) Kuvataan vaatturitoiminnan kehittymistä sekä hiipumista (I). Kerrotaan kultasepän ammatillisesta kehitymisestä ja käsityöyrittäjäksi kasvamisesta. Kuvataan myös ammatin kehityshistoriaa. (O.) Yksilöllisen puvun suunnittelu ja valmistus on alati kehittyvä projekti (D). Tutkija toteaa, että tutkimustuloksia voidaan soveltaa muun muassa kokonaisvaltaisen oppimisen kehittämiseen (M). Kehittämistutkimusta edustavassa väitöskirjassa tutkitaan suunnitteluoppimista. Suunnittelussa on sisäänrakennettuna ajatus jonkin kehittämisestä. Tutkimuksessa käytettiin mallia, jonka kehittämiseksi järjestettiin käsityöprojekti alakoululaisille. (R.) Jung kehitti ja uudisti damastikudontaa uransa aikana (N). Kun maailma kehittyy, tarvitaan uusia taitoja. Käsityön kautta opitut suunnittelu- ja ideointitaidot kehittyvine ongelmanratkaisutaitoineen voivat osoittautua erittäin hyödyllisiksi tulevaisuuden työelämässä. (V.)

7 Pohdinta

Tämän tutkielman avulla olen päässyt laajentamaan käsitystäni käsityötieteestä tarkastelemalla väitöstutkijoiden tutkimuksissaan esittelemiä käsityksiä tutkimussisällöistä. Olen löytänyt uusia näkökulmia tieteenalaan ryhmittelemällä pientä osaa sen sisällöstä sellaiseen muotoon, joka auttaa hahmottamaan tutkimusteemoja ja ymmärtämään tieteenalan luonnetta. Tutkielma tarjoaa yhdenlaisen tavan lähestyä käsityötieteen tutkimussisältöjä. Tulosavaruus auttaa käsittämään käsityötiedettä ilmiönä.

Olen jakanut pohdintakappaleen kolmeen osaan. Näistä ensimmäisessä pohditaan analyysistä saatuja tuloksia, eli tulosavaruutta. Toteutuuko jako laajoihin tutkimusteemoihin, ja jos, niin miten kattava teemoitus on. Saatuja kuvauskategorioita verrataan tutkielman teoriaosuudessa esille tuotuihin malleihin ja painotuksiin. Tuovatko käsitykset käsityön tutkimussisällöistä käsityötieteen väitöstutkimuksissa jotain uutta totuttuun ja jo tutkittuun? Toinen alaluku kertoo, miten tutkimuksen luotettavuus toteutuu ja miten se perustellaan. Nostin jatkotutkimusaiheet omaksi alaluvukseen, sillä koen, että ne ovat yksi tämän tutkielman hedelmällisimmistä annista. Tuon esiin muun muassa mitä muodostetuista sisältökuvauskategorioista jää uupumaan, eli mitä aiheita käsityötieteen väitöstutkimuksissa ei ole käsitelty.

7.1 Johtopäätökset

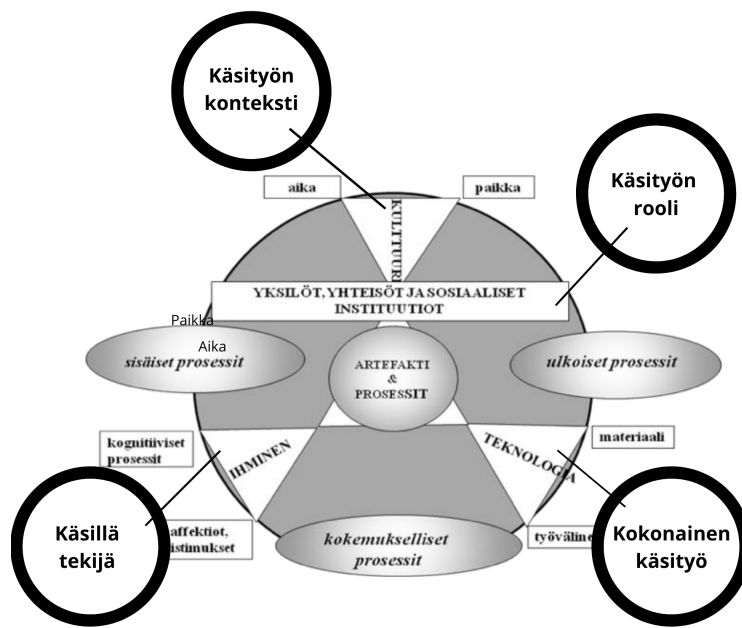
Tulosavaruus ja kuvauskategorioiden sisällöt on kuvattu tarkasti tutkielman tulosluvussa. Tässä luvussa tuon esille niitä asioita, joita analyysin tuloksena muodostetun tulosavaruuden pohtiminen sekä saatujen tulosten vertaaminen teoriaosuuteen nostavat esille. Fenomenografisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan, siitä tehdään johtopäätöksiä ja lopulta pohdintojen pohjalta tehdään kuvaus. Aineiston perusteella ei voida tehdä kausaalisia ja kaiken kattavia syy-seuraus-päätelmiä, vaan tutkimustulos on kokonaisvaltaisempi ja luonteeltaan subjektiivinen. (Ahonen 1995, 122.)

Miten väitöstutkimusten tutkimussisällöt ja tuloksena saatu tulosavaruus vertautuvat käsityötieteen aikaisempaan tutkimukseen? Tässä tutkielmassa muodostettu tulosavaruus vastaa tutkimuskysymykseen: miten käsitykset käsityötieteen tutkimussisällöistä ilmenevät käsityötieteen väitöstutkimuksissa? Käsityötieteen tutkimusta lähestyttiin väitöstutkijoiden näkökulmasta käsin – tutkittiin aineistoon perustuvia käsityksiä, jotka muodostuivat käsityötieteen väitöstutkijoiden kirjoittamien tutkimusten perusteella. Tu-

lostien perusteella voidaan tiivistetysti vastata, että käsityötieteen väitöstutkimuksissa tutkitaan tulosavaruuden esittämiin kuvauskategorioihin sijoittuvia tutkimussisältöjä: käsillä tekijää, käsityön roolia, kokonaista käsityötä ja käsityön kontekstia. Helposti selittyvien ja aikaisempien käsityötiedemallien avulla perusteltujen tutkimussisältöjen lisäksi koodauksen tuloksena saatiin viides kuvauskategoria, käsityötieteen tutkimisen liittyvät valinnat, joka lasketaan osaksi tutkimussisältöjä määrittävää tulokokonaisuutta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli löytää laajat tutkimusteemat -tyyppistä tietoa tutkimalla käsityötieteen väitöstutkimuksia. Anttilan (2003, 95) mukaan ”laajat tutkimusteemat” eivät keskity käsityön produkti- ja prosessitutkimukseen, vaan tuovat esiin myös muita ulottuvuuksia. Ne keskittyvät tarkastelemaan käsityöilmiötä esimerkiksi harrastuksen, ammatin tai käsityön merkityksellisyyden kautta. Tutkielman luvussa 3.2 kerrotaan niistä käsityötieteen teorioista ja malleista, jotka lukeutuvat tämän tutkielman kontekstiin. Vertailemalla tällä tutkielmalla tavoitettua tutkimusavaruutta näihin malleihin, huomataan että ne ovat erityyppisiä. Tämän tutkielman perusteella saadut tiedot eivät ole sellaisenaan ja suoraan verrattavissa mihinkään esitellyistä teorioista. Suunnilleen samat elementit esiintyvät kaikissa malleissa, mutta niiden painotukset poikkeavat toisistaan. Useimpien teorioiden keskiössä on tutkimuksen kohde (kts. kuviot 3, 4, 5, 6 ja 9), tutkimussisällöt asettuvat tutkimuskohteen ympärille. Tutkimuksen kohde, joka on usein määritelty prosessiin ja produktiin liittyväksi, sijoitetaan esimerkiksi lähitieteisiin ja orientaatioihin (kts. kuviot 5, 6, 7), erilaisiin tutkimusaihealueisiin ja tutkimusympäristöön (kts. kuviot 2, 10) sekä käsityön toiminta- ja tutkimusavaruuteen (kts. kuvio 4). Tässä tutkimuksessa tutkimussisältöjä ei ole tarkasteltu lähtökohtana tieteenalan tutkimuskohde, vaan käsityötieteen ilmiö. Tutkimuskohde on sisäänrakennettuna koko tulosavaruuteen, joten se on mukana kaikissa tutkimussisällöissä.

Mikään teorialuvussa esitellyistä malleista ja niissä esitellyistä tutkimussisällöistä ei mene täydellisesti yhteen muodostetun tulosavaruuden kanssa, mutta Kaukisen käsityötieteen viitekehys (kuvio 9) lienee näistä lähimpänä. Olen yhdistänyt viitekehukseen tämän tutkimuksen perusteella saadut tutkimussisällöt (kuvio 20). On huomioitava, että vaikka näyttää siltä, että muodostetut tutkimussisältöotsakkeet menevät yksiin Kaukisen mallin kanssa, poikkeavat kuvauskategorioiden alakategorioiden sisällöt toisistaan merkittävästi. Tästä yhdistelmäkuviosta myös puuttuu yksi tulosavaruuden kuvauskategorioista: käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat. Kaukisen (1999, 64–66) luoma ihminen-kulttuuri-teknologia-kolmikantamalli perustuu käsityötutkimusten intressiryhmiin jaottelemiseen, joten sillä on samantyyppinen tutkimusasetelma, kuin tässä tutkielmassa.

Kuvio 20. Tulosavaruuden neljä kuvauskategoriaa (kuvio 14) suhteutettuna Kaukisen käsityötieteen viitekehykseen (kuvio 9).

Tieteenala muuttuu ja kehittyy koko ajan. Anttila (2003, 86) on todennut, että jokainen käsityötutkimus kehittää tieteenalaa ja sen paradigmaa tarkastellessaan erilaisia tutkimusongelmia. Harvassa käsityötieteen väitöstutkijoiden tutkimuksissa fokus on vain käsityötuotteessa, sen valmistuksessa tai suunnittelussa. Suunnittelututkimukset, joita tämän tutkimuksen aineistossa on useita, tarkastelevat esimerkiksi yhteisöllistä suunnittelua ja digitaalisen oppimisalustan käyttöä yhteisöllisen suunnittelun apuna. Väitöstutkimuksissa on tutkimusaiheita, jotka eivät liity suoraan käsityötuotteeseen tai kokonaisen käsityön prosessiin. Näiden lisäksi käsitellään muun muassa käsityöharrastusta, keskeisiä käsityön vaikuttajia, ammattiin liittyviä tutkimuksia, uusia käsityösuuntauksia, käsityön käsittämistä tai määrittelemistä sekä pukeutumisen kuvaa. Kaikista väitöstutkimuksista 12/27, eli 44 %, tutkii käsityön ilmiötä ja 56 % keskittyy tutkimaan kokonaiseen käsityöhön liittyviä tutkimusaiheita. Tutkimuksen tulosavaruus, eli käsitykset käsityötieteen tutkimussisällöistä ja -valinnoista käsityötieteen väitöstutkimuksissa viittaa siihen, että tuotteeseen liittyvä käsityötutkimus, eli kokonainen käsityö-kuvauskategoria, koostuu vain 1/5, eli 20 % tutkimussisällöistä. Tässä yhteydessä on tosin otettava huomioon, että tutkimustulokset on muodostettu suhteellisen pienen aineiston, 27:n tutkimuksen perusteella. Tuloksia ei myöskään ole suhteutettu ilmenemislajuuksiin. On otettava huomioon, että käsityötieteen väitöstutkimukset ovat pieni osa koko käsityön tutkimuskenttää. Tietoisuus käsityötieteen tutkimuksesta kasvaa ja käsitys tieteenalasta laajenee koko ajan sekä kansallisella että kansainvälisellä tieteenken-

tällä. Tästä kaikesta voitaneen päätellä, että vaikka tutkimusten aiheet käsittelevät kokonaiseen käsityöhön liittyviä käsityöprosessia ja -produktia, tutkimusten sisällöt keskittyvät tarkastelemaan käsityötieteen ilmiöön, laajoihin tutkimusteemoihin lukeutuvia aiheita.

Tämän tutkimuksen tulos on viidestä kuvauskategoriasta muodostuva tulosavaruus (kuvio 14). Kuvauskategorian sisällöt löytyvät auki selitettynä luvusta 6. Ensimmäisenä esitellyt neljä kuvauskategoriaa: käsillä tekijä, käsityön rooli, kokonainen käsityö ja käsityön konteksti ovat käsityötieteen opiskelijalle tuttuja määreitä opintojen ajalta. Jokaisen kategorian sisältö oli tuttua jo ennestään, analyysin myötä moninaiset sisällöt vain ryhmittäytyivät ja hakivat omat paikkansa. Viides kuvauskategoria, käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat, sen sijaan oli yllätys. Tämä kategoria on samaa fenomenografista tulosavaruutta, eli se kertoo käsityötieteen tutkimussisällöistä, mutta sen näkökulma on toisiin kuvauskategorioihin nähden laajempi. Se sisältää tieteenalalle ja tieteentutkimukselle tyypillisiä asioita ja viittaa tutkijan roolin tutkimussisältöjen määrittämisessä ja tutkimisessa. Kuvauskategorian sisältö kertoo siitä, millä keinoin tutkimustietoa on pyritty saavuttamaan. Se kertoo myös väitöstutkijoiden motiiveista ja missioista paljastamalla sen mihin tutkimuksella tähdätään – pyritäänkö sillä tuottamaan ymmärrystä, merkitystä vai hyötyä. Koska olen tarkastellut tutkielmassa väitöstutkimusten tiivistelmiä, kuvauskategorioissa näkyvät vain ne tiedot, jotka aineisto on tarjonnut. Siksi esimerkiksi viides kuvauskategoria ei kerro jokaisen tutkimuksen motiivista, vaan se nostaa esille ainoastaan ne tiedot, joita tutkijat ovat korostaneet tutkimustensa tiivistelmissä, ja jotka täten on luokiteltu tutkijoiden itsensä toimesta tutkimuksen tärkeimmiksi nostoiksi. Käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat -kuvauskategoria vertautuu tutkimuskontekstissa malliin, jossa esitellään käsityön väitöstutkimustyyppien sijoittumista tutkimusympäristöön, metodologioihin (kuvio 10). Tutkimuksessa käsitellään Suomen, Ruotsin ja Norjan käsityöväitöstutkimuksia. Yksi tutkimuksen tyyppiluokista on nimeltään craft elicitation, eli tutkimuskohteen ymmärtäminen ja tarkoituksen hakeminen, joka on verrattavissa tässä tutkielmassa saatuun kuvauskategoriaan käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat. (Kokko ym. 2019, 1–14.)

Tieteellinen tutkimus pyrkii selittämään maailmaa ja tekemään kulloisenkin tarkastelun kohteesta tulkintoja (Puusa & Juuti 2011, 11–12). Pyrin tämän tutkielman avulla luomaan tulkinnan käsityötieteen tutkimiseen liittyvistä käsityksistä. Tieteen tutkimisessa kysymysten asettaminen on aina vertailevaa. Tieteen tutkimus ja siihen liittyvät käytännöt ovat jatkuvassa muutoksessa ja siksi yhdeksi tieteen tutkimuksen periaatteista voidaan lukea tieteen muutoksen ja moninaisuuden kartoittaminen. (Kiikeri & Ylikoski

2011, 11). Siksi myös tässä tutkielmassa pyrittiin tarkastelemaan aineistoa niin, että analyysin perusteella saadaan tuloksia, jotka kertovat tieteenalan moninaisuudesta ja joita voidaan verrata aikaisempaan käsityötieteen tutkimiseen. Yksilöiden kokemukset vahvistavat yhteistä käsitystä ilmiöstä (Niikko 2003, 14). Tämä pätee myös käsityötieteen tutkimusalaan – yksilöllisistä lähtökohdista tarkastellut ilmiön sisäiset näkökulmat ja tutkimustulokset vaikuttavat kollektiiviseen käsitykseen, joka vaikuttaa ilmiön näkemiseen ja kokemiseen.

7.2 Luotettavuus

Aaltio ja Puusa (2011, 159) painottavat monipuolista teoreettista tutustumista kohdeilmiöön tärkeänä osana luotettavuuden arviointia. Laadullisen tutkimuksen kaikkien osien, teoriasta metodiin ja tuloksiin, tulee tukea toinen toisiaan. Myös Ahosen (1995, 123) mukaan teoria vaikuttaa olennaisesti tutkimustuloksiin, vaikka fenomenografiassa ei testata olemassa olevia teorioita. Olen pyrkinyt tuomaan teoriaosuuteen ne käsityötieteeseen liittyvät osuudet, jotka ovat olennaisia tämän tutkimuksen ja tieteenalan hahmottamisen kannalta. Käsittelin käsityötä ilmiönä luvussa 2 ja kerroin käsityötieteen tutkimisesta luvussa 3.

Fenomenografisen tutkimuksen lähestymistapa on vahvasti subjektiivinen – siihen vaikuttavat myös tutkijan omat käsitykset ja kokemukset tutkittavasta aiheesta. Siksi on tärkeää, että tutkijan lähtökohdat tuodaan tutkimuksen puitteissa selvästi esiin. Vaikka teoria on olennainen osa fenomenografista tutkimusta, se ei ennaltaohjaa eikä määrää tutkimuksen suuntaa. (Ahonen 1995, 123). Puusa ja Kuittinen (2011, 167) painottavat, että tutkimus on aina subjektiivista, koska tutkimuksessa tehdyt ratkaisut ovat tutkijan omia valintoja. Täysin objektiivista tutkimusta ei voi olla olemassa. Aineiston perusteella ei voida tehdä kausaalisia ja kaiken kattavia syy-seuraus-päätelmiä, vaan tutkimustulos on kokonaisvaltaisempi ja luonteeltaan subjektiivinen (Ahonen 1995, 122). Subjektiivisessa tutkimuksessa on hyvät puolensa. Erilaisten käsitteiden fenomenografinen tarkastelu voi johtaa ilmiön todenmukaisempaan käsittämiseen (Marton 1988, 146).

Kiinnostus tämäntyyppisen tutkielman toteuttamiseen on saanut alkunsa mielenkiinnosta tieteenalaan, käsityötieteeseen. Olen halunnut selvittää ja laajentaa entisestään opintojen aikana saamaani käsitystä käsityötieteen sisällöistä. Tieteenalan luonteen ymmärtämiseksi on mielestäni välttämätöntä käydä läpi tutkimussisältöjä miettien ja pohtien niitä eri kanteilta. Se, että tässä tutkielmassa tarkastellaan käsityötieteen väi-

töstutkimuksissa esiintyviä käsityksiä tieteenalan sisällöistä, on tuonut tieteenalan pohtimisen ymmärrettävälle tasolle. Käsitykset eivät voi olla oikeita tai vääriä, mutta ne ovat tosia. Tämän tutkielman ytimessä olevat jatko-opiskelijoiden väitöskirjatekstit ovat luotettavia ja virallisia, sillä ne on tarkastettu ja arvioitu tieteellisessä yhteisössä ennen julkaisua. Tutkimusaineiston sisältöön ei ole voitu vaikuttaa tekijöiden puolesta, koska tästä tutkimuksesta ei ole tiedetty siinä vaiheessa kun tutkijat ovat kirjoittaneet väitöksiään. Tutkimusaineisto on sekundaariaineistoa, joka tarkoittaa muiden keräämää aineistoa. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 189) painottavat, että kun tutkittavana on valmis aineisto, kriittinen suhtautuminen ja luotettavuuden pohtiminen on entistä tärkeämpi osa itse tutkimusta. Aineistosta saadaan yleiskuva luokittelua varten lukemalla se useampaan kertaan läpi (Seitamaa-Hakkarainen & Koskennurmi-Sivonen 2014, 123). Aloitin tähän tutkimukseen valittuun aineistoon perehtymisen ennen kuin ryhdyin kirjoittamaan teoriaosuutta, jotta analyysistä saadut tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia, eivätkä ne sekoittuisi jo olemassa oleviin käsityksiin ja malleihin, jotka käsittelevät käsityötieteen sisältöjä.

Aaltio ja Puusa (2011, 158, 165) kirjoittavat, että tutkimus on henkilökohtaisiin valintoihin perustuva kokonaisuus, johon kuuluvat muun muassa tutkittavan ilmiön ja tutkimusongelmien valitseminen. Tutkijan oman toiminnan ja sen vaikutusten pohdinta on olennainen osa tutkimuksen luotettavuuden maksimointia. Myös oman tutkimuksen kriittinen tarkastelu kuuluu luotettavuuden kokonaisuuteen (Puusa & Kuittinen 2011, 172). Olen lukenut, käsitellyt, koodannut ja tulkinnut tutkimuksen aineiston oman kokemukseni ja käsityötieteen opintojen kautta saamieni tietojen perusteella. Kiikerin ja Ylikosken (2011, 13) mukaan oman tieteenalan opetus antaa parhaat mahdollisuudet tutustua kyseisen tieteen menetelmiin, kysymyksenasetteluihin ja teorioihin. Olen syventänyt tietojani perehtymällä tämän tutkielman kannalta olennaisiin asioihin teoriaosuudessa, joka keskittyy käsittelemään tieteenalan ydinsisältöjen sekä olennaisten teorioiden ja mallien lisäksi myös yleisesti tieteen tutkimista. Fenomenografinen ote, -menetelmä ja -analyysi eivät olleet ennestään tuttuja. Olen kertonut menetelmävalinnasta perustellen luvussa 5.

Tutkimusasetelman rakentaminen liittyy olennaisesti validiuden osoittamiseen. Luodun rakenteen tulee vastata tutkimuskysymyksiin. Myös tulkintojen yleistettävyyys osoittaa tutkimuksen luotettavuuden. (Pyörälä 1995, 15.) Tutkimuksen päätavoite on ollut selvä alusta alkaen. Olen halunnut tietää mitä tutkimusteemoja käsityötiede sisältää. Tutkimusrajaukset ovat selventäneet ajatusta tutkimuksen tavoitteista. Pidän tutkimusalueen ja -tyypin rajaamisen perustelemista tärkeinä tieteen tutkimisen vaiheina, joihin olen

kiinnittänyt erityistä huomiota. Tutkimustavoitteet kiteytyvät tutkimuskysymykseen, jota on avattu luvussa 4. Tutkimustehtävä ja -kysymys tarkentuivat sitä mukaa kun analyysi eteni ja ajatukset tutkimuksen suhteen kirkastuivat. Töttö (2004, 205) kutsuu tutkimusta peliksi, jolla on omat määrittelevät sääntönsä. Niiniluodon (1984, 13) väljän määritelmän mukaan tieteellinen tutkimusprosessi tarkoittaa tiedon tarkoituksellista ja järjestelmällistä tavoittelua. Kaikissa tiedettä kuvaavissa määritelmissä on kuitenkin vaaransa – yleensä määrittely jättää ulkopuolelle olennaisuuksia, tai sitten se laskee mukaan epäolennaisia asioita (Kiikeri & Ylikoski 2011, 15). Tässä tutkielmassa saavutettu tulos, tulosavaruus käsityksistä liittyen käsityön tutkimussisältöihin ja -valintoihin käsityötieteen väitöstutkimuksissa, on oma tulkintani aiheesta, joka perustuu perusteltuihin valintoihin ja rajauksiin. Koska käsitykset ovat subjektiivisia, ne saattavat muuttua (Metsämuuronen 2008, 34–35). Jos toteuttaisin saman tutkimuksen kymmenen vuoden päästä, voi olla että pystyisin poimimaan samasta aineistosta jonkin ulottuvuuden, jonka olemassaoloa en ole tällä kertaa huomannut tai ymmärtänyt.

Aaltio ja Puusa (2011, 155) painottavat, että tutkimuksen tavoitteena tulee olla tutkittavien todellisten käsitysten esiin tuominen. Kussakin 27:ssä väitöstutkimuksessa tutkittava ilmiö on väitöstutkijan mielestä tärkeä ja tutkimisen arvoinen. Tutkimuksen tiedonantajaj, eli tutkijat julkaistujen väitöstutkimusten takana, on valittu harkinnanvaraisesti. Vaikka tässä tutkimuksessa aineistona ovat olleet kaikki vuoden 2019 loppuun mennessä julkaistut väitöstutkimukset, Puusan ja Juutin (2011b, 31) mukaan tutkimustulos ei voi koskaan olla lopullinen ja muuttumaton, sillä tutkimuksen kohteena oleva ilmiö muuttuu jatkuvasti. Sitä mukaa kun uusia käsityötieteen väitöstutkimuksia julkaistaan, muuttuvat käsitysten painotukset. Tutkimusten lukumäärän kasvaessa myös käsityön tutkimussisällöt muuttuvat, kasvavat ja monipuolistuvat. On otettava myös huomioon, että moneen kertaan tarkastettukaan aineisto ei voi tarjota ehdotonta ja pysyvää tietoa. Metsämuurosen (2008, 34–35) mukaan fenomenografian tutkimuskohteena oleviin käsityksiin, eli tässä tapauksessa ihmisten tuottamiin aineistoihin, voivat vaikuttaa esimerkiksi koulutustausta, ikä tai kokemukset. Hän huomauttaa myös, että kokemukset ja täten myös käsitykset saattavat muuttua. Todennäköisesti väitöstutkijatkin ovat saaneet uusia ajatuksia väitöstutkimuksen aiheeseen liittyen väitöskirjajulkaisun jälkeen.

On olennaista ymmärtää, että laadullisen tutkimuksen tulos voi olla esimerkiksi ymmärrettävyyden lisääminen, sen sijaan että saatuja tuloksia ja niihin johtaneita vaiheita pyrittäisiin todistamaan sellaisenaan täydellisesti toistettaviksi kuten positivistisessa tutkimuksessa on ollut tapana (Puusa & Kuittinen 2011, 172–173). Määrällisessä tutkimuksessa luotettavuutta voidaan mitata yleistettävien tutkimustulosten perusteella.

Samantyyppistä arviointia ei kuitenkaan voida soveltaa laadulliseen tutkimukseen, jossa ei ole tulosmittareita. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus välittyy ymmärryksen kautta. Tähän kuuluvat tutkijan tekemät ratkaisut: se millä tapaa tuloksia on tavoiteltu, sekä tutkimuksen läpinäkyvyys, jonka puolesta puhuvat tutkijan vilpittömyys tiedonhankinnan ja tulkintojen suhteen. (Aaltio & Puusa 2011, 153–154.) Laadullinen tutkimus ei yleensä ole toistettavissa sellaisenaan, toisin kuin määrällinen tutkimus. Tutkija rakentaa fenomenografian kategoriat omista lähtökohdista käsin. (Ahonen 1995, 130).

Puusa ja Kuittinen (2011, 172) nostavat analyysin luotettavuuden kannalta merkittävimmäksi totuudenmukaisuuden. Tähän lukeutuvat perustellut ratkaisut, analyysimenetelmien kuvaus, uskottava tulkinta ja johdonmukaisuus. Aaltion ja Puusan (2011, 155–157) mielestä käsitteet valideetti ja reabiliteetti kuuluvat ennemminkin kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseen, mutta ovat osittain sovellettavissa myös laadullisen tutkimuksen pirtaan. He nostavat tärkeimmiksi luotettavuuden arvioinnin kriteereiksi kohdeilmiön kuvaamisen ja tutkimusmenetelmien sovellettavuuden. Olen pyrkinyt ilmiön kattavaan kuvaamiseen, kokonaisvaltaiseen totuudenmukaisuuteen ja tehtyjen ratkaisujen perusteleamiseen kautta tutkielman. Läpinäkyvän prosessin, koko tutkimuksen kestävän päättelyn ja valintojen näkyväksi tekemisen avulla, saadaan lukija ymmärtämään tutkimuksen kulku, tehdyt valinnat ja valintojen perusteltavuus (Aaltio & Puusa 2011, 155). Anttila (2000, 408) kertoo, että reabiliteetin käsite liittyy yleensä laadullisessa tutkimuksessa aineiston ja analyysin luotettavuuteen. Analyysin tulee olla kirjoitettu auki niin, että lukija pystyy seuraamaan tuloksiin johtaneita valintoja ja tapah-tumia.

Tämän tutkimuksen analyysiprosessista on tehty luotettava seuraamalla luotettavista lähteistä saatuja ohjeita ja neuvoja. Tuloslähdetiedot on merkitty analyysikappaleen yhteyteen. Analyysin eteneminen ja tehdyt tulkinnat on kuvattu mahdollisimman tarkasti ja selkeästi.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Tuomi & Sarajärvi (2018, 104) kehottavat tutkijaa pysyttelemään ennalta rajaamassaan ilmiössä, ja siirtämään mahdolliset uudet analyysistä nousseet kiinnostavat asiat seuraaviin tutkimuksiin. Tutkimalla sitä mitä käsityötieteen tutkimuksissa on tutkittu, on esiin noussut lukuisia ajatuksia siitä, mitä tieteenalalla voitaisiin seuraavaksi tutkia. Vaikka pidän tärkeänä itse tutkimustulosta, kuvauskategorioita ja tulosavaruutta sekä

vastaamista tutkimustavoitteeseen ja asetettuihin tutkimuskysymyksiin, on tämän tutkielman yksi suurimmista anneista sen tarjoamassa jatkotutkimusaihevalikoimassa.

Olen saanut tutkimusaineistoon perehdyttyäni kattavan kuvan käsityötieteen väitöstutkimusten tutkimussisällöistä. Huomasin, että jo pelkästään pohtimalla sitä mitä väitöstutkimuksissa ei ole vielä tarkasteltu, saa hyviä jatkotutkimusideoita. Jokaisen kuvauskategorian sisältöihin voisi perehtyä tarkemmin, etsiä esimerkiksi kunkin kuvaus- ja alakategorian sisältöihin liittyviä teorioita, näkemyksiä ja muita aihealueen tutkimuksia. Tulosten perusteella huomaa myös suoraan sen, mitä selkeitä ja tieteenalalle ominaisia aiheita ei ole vielä käsitelty väitöstutkimuksissa. Yksi näistä aiheista on esimerkiksi kokonaiseen käsityöprosessiin liittyvä arviointi, joka jäi uupumaan kokonainen käsityö-kuvauskategoriasta. Yksi kandidittutkimusideostani oli aineettoman ja aineellisen rooli käsityöprosessissa. Huomaan, että tämä aihe kiehtoo edelleen, eikä vähintään siksi, että viidestä kuvauskategoriasta ainoastaan yksi, kokonainen käsityö, on olemukseltaan ja sisällöltään aineellista korostava. Vaikka kokonainen käsityö-kategoria onkin tulosavaruuden keskiössä, sen ympäriltä löytyy neljä muuta kategoriaa, joista jokaisesta löytyy aineettomia määreitä, ja jotka liittyvät jonkinasteisesti kokonaisen käsityön kokonaisprosessiin. Käsityö-sanana työ-osuus viittaa aina ihmiseen, joten se kertoo, että ihminen on käsityössä aina läsnä (Kojonkoski-Rännäli 1995, 31). Olisikin mielenkiintoista tutkia, miten ihmisyyys näkyy käsitöissä. Ihmisyydellä voitaisiin viitata esimerkiksi ihmiselle ominaisiin käyttäytymistapoihin – osallistumiseen, jakamiseen, kokeilemiseen, tutkimiseen, perehtymiseen, innostumiseen.

Käsityötieteen lähitieteitä ja niiden sijoittumista tieteenalaan on tutkittu useassa käsityötieteen teorianmallissa, mutta niitä ei ole käsitelty tässä tutkimuksessa. Tämä voisi olla oma tutkimusaiheensa, johon voisi perehtyä myös teorialähtöisesti. Tässä tutkielmassa tarkasteltiin ainoastaan käsityötieteen väitöstutkimuksia. Loogisena jatkotutkimuskohteenä olisikin kasvatustiedettä painottavat käsityön väitöstutkimukset. Olisi mielenkiintoista tutkia käsityötieteen väitöksiä myös määrällisesti ja poimia systemaattisesti käsityötieteen väitöstutkimuksista tietoa esimerkiksi tutkimusmenetelmistä, aineiston tyypistä ja vuosiluvuista. Olisi myös mielenkiintoista tutkia toistuvatko käsityön tutkimiseen liittyvät valinnat -kuvauskategorian tutkimusominaisuudet kaikissa käsityötieteen väitöstutkimuksissa. Tarkastella voiko kuvauskategoriaan tuloksia verrata sellaisenaan muihin tieteenaloihin, ovatko tehdyt huomiot kaikelle tieteelliselle tutkimukselle ominaisia. Myös väitöstutkimusten ajankohtaisuutta ja niiden liittymistä omaan aikaansa ja yhteiskuntaan voisi tutkia. Miten väitöstutkimusten aiheet näkyvät esimerkiksi käsityötä käsittelevissä uutisjutuissa tai peruskoulukohtaisissa opintosuunnitelmissa? Kiikeri ja Yli-

koski (2011, 15) pitävät yhtenä kiinnostavana tieteen tutkimuksen tutkimuskohteena erilaisia tieteen määritelmiä. Vallitsevia määritelmiä tarkkailemalla voi saada mielenkiintoista tietoa esimerkiksi siitä millaiset määritelmät hallinnoivat tiettyä ajankohtana. Myös käsityötieteen tutkimussisältöjen vertaaminen kansainväliseen käsityötutkimukseen kiinnostaa.

Jatkotutkimusaiheita on lukuisia, mutta yksi niistä kiehtoo kaikkein eniten. Käsityötieteen tutkimiseen liittyvät valinnat -kuvauskategoria koostui väitösten tiivistelmissä esiintyneistä tutkimusmotivaatioon ja -keinoin liittyvistä sisällöistä. Olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin mikä motivoi tutkijaa valitussa tutkimusaiheessa ja millä keinoin tiettyjä aiheita tai ilmiöitä tutkitaan. Tarkentaa motivaatiotekijöitä tutkimuksen aiheenvälittämisen taustalla esimerkiksi haastatteleamalla väitöstutkijoita ja tutkimalla mitkä taustatekijät ovat vaikuttaneet tutkimusten ideointiin ja valmistumiseen. Myös olosuhteet vaikuttavat mahdollisesti tutkimusaihevalintaan. Luutosen ym. (1999, 34) mukaan vuosittain vaihteessa on ollut pyrkimyksenä etsiä uudelle tieteenalalle rahoitusta luomalla uusia hankkeita ja yhdistämällä tutkimustehtäviä. Tämä lienee onnistunut, sillä esimerkiksi Handling Mind, Handmade Wellbeing ja Co4Lab -projektit ovat olleet vahvasti esillä käsityötieteen perusopinnoissakin. Haastatteluissa voisi perehtyä myös siihen, kuinka tutkijat näkevät tutkimuksensa sijoittumisen tieteenalan perinteisiin ja paradigmaan, mikä on heidän roolinsa tieteenalan kehittämisessä.

Opinnäytteen kirjoittaminen on opettanut paitsi tieteellisen tutkimuksen tekemistä, se on auttanut myös oman tieteenalan tietojen syventämisessä. Tieteenalan jatkuva muutos tekee siitä mielenkiintoisen. Gradun kirjoittaminen on auttanut ymmärtämään käsityötiedettä ja sen tutkimusaiheita, monitieteisyyttä ja laaja-alaisuutta. Kiikeri ja Ylikoski (2011, 12) ovat todenneet, että tiede moninaistuu ja laajentuu sitä mukaa kun sitä tutkitaan. Jokainen käsityötieteen tutkimus kehittää tieteenalan metodologiaa ja teoriaa. Sitä mukaa, kun tieteenalan tutkimusperinne kasvaa, tutkittava ilmiö tarkentuu. Ja sitä mukaa kun tutkimustieto lisääntyy, välittyy tieto tulosten julkistamisen ja tieteellisesti koulutettujen opettajien kautta yhteiskuntatasolle. Käsityötiede tähtää siihen, että sen avulla ympäröivään yhteiskuntaan välittyisi ajatus siitä, että tieto ja toimijuus eivät pois sulje toisiaan. (Luutonen ym. 1999, 11, 14; Pöllänen 2007, 8, 10.) Kuten Kojonkoski-Rännäli (2006, 103, 106) toteaa, käsityö ei ole vain tuotteiden suunnittelua ja valmistamista, vaan se on omakohtainen elämys, jolla on paikka historiassa. Käsityö on aina ollut olemassa, se vain muuttaa olomuotoaan ja olemustaan aikaa heijastellen ja siihen sopeutuen (Anttila 2015, 248).

Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2011). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (153–166). Helsinki: JTO.
- Adamson, G. (2018). *Thinking Through Craft*. London: Bloomsbury.
- Adamson, G. (2013). *The Invention of Craft*. London: Bloomsbury.
- Ahonen, S. (1995). Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.), *Laadullisen tutkimuksen työtapoja* (113–160). Helsinki: Kirjayhtymä.
- Alasuutari, P. (1999). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, P. (2015). *Käsillä eletty elämä. Käsityökuulttuurin jäljillä taidosta tieteenksi*. Tampere: Mediapinta Oy.
- Anttila, P. (2003). Käsityön korkea-asteen koulutus Suomessa. Teoksessa S. Kotilainen & M.-R. Simpanen (toim.), *Käsityön korkea-asteen koulutus Suomessa. Suomalaisen käsityökoulutuksen vaiheita 1700-luvulta 2000-luvulle* (75–96). Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Anttila, P. (2000). *Tutkimisen taito ja tiedon hankinta: Taito- taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet* (3. painos). Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Anttila, P. (1993). *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Porvoo: WSOY.
- Barnard, A; MacCosker, H. & Gerber, R. (1999). Phenomenography: A Qualitative Research Approach for Exploring Understanding in Health Care. *Qualitative Health Research* 9 nro 2, 212–226.
- Brante, T. (1985). Paradigmatheori och samhällvetenskaperna. Häftet för kritiska studier 18 (3), 6-28. Teoksessa P. Månson (toim), *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker* (381–405). Stockholm: Prisma.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2. painos). Los Angeles: Sage.
- Connor, A. M., Karmokar, S. & Whittington, C. (2015). From STEM to STEAM Strategies for Enhancing Engineering & Technology Education. *International Journal of Engineering Pedagogy* 5(2), 37–47.
- D'Cruz, H. & Jones, M. (2004). *Social work research: Ethical and political contexts*. London: SAGE.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (7. painos). Tampere: Vastapaino.
- Fernström, P. (2012). *Damastin traditio ja innovaatio: Tekstiilitaiteilija Dora Jungin toiminta ja damastien erityisyys*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Friese, S. (2014). *Qualitative data analysis with ATLAS.ti* (2. painos). Los Angeles: SAGE.

Guba, E. & Lincoln, Y. S. (1994). Competing Paradigms in Qualitative Research. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.), *Handbook of Qualitative Research* (105–117). Thousand Oaks: Sage Publications.

Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. (2016). *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Helsinki: Gaudeamus.

Hartvik, J., & Porko-Hudd, M. (2018). Slöjdforskning i fokus. *Techne Serien – Research in Sloyd Education and Craft Science A*, 25(3), 94–108.

Helsingin yliopiston opinto-opas, käsityötieteen koulutus, weboodi-verkkosivut.

<https://weboodi.helsinki.fi/hy/opetushaku/>

Viitattu 23.1.2020.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Huusko, M. & Paloniemi, S. (2006). Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 37 (2), 162–173.

Hyrsky, K. (2012). *Kertomuksia kultaseppien yrittäjyydestä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Häkkinen, K. (1996). *Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä: Teoreettinen katsaus fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtiin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.

Härkki, T. (2018). *Handling knowledge: Three perspectives on embodied creation of knowledge in collaborative design*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ihatsu, A.-M. (2002). *Making Sense of Contemporary American Craft*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Ihatsu, A.-M. (1996). *Craft - art or design?: In pursuit of the changing concept of craft*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ikonen, T. (2018). *Suomalainen virolainen tarina: Sofi Oksasen Puhdistuksen henkilöhahmojen rakentaminen, ilmentäminen ja tulkinta kuvustuksen avulla suomalaisissa näyttämö- ja elokuvasovituksissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Itä-Suomen yliopiston historiaa. Itä-Suomen yliopiston verkkosivut.

<https://www.uef.fi/ita-suomen-yliopiston-historiaa>

Viitattu 20.4.2019.

Johansson, M. (2018). Doktorsavhandlingar inom det nordiska slöjdfältet. *Techne serien – Forskning i Slöjdpedagogik och Slöjdvetenskap* 25(3), 109–123.

Kaipainen, M. (2008). *"Ken tilauspukua käyttää, hän herrasmieheltä näyttää": Eteläkarjalainen maalaisvaatturi ja vaatturitoiminta Suomessa 1920-1960-luvuilla*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

- Kakkori, L. & Huttunen, R. (2014). Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Teoksessa O.-J. Jokisaari, A. Saari & V.-M. Värri (toim.), *Ajan kasvatusta: Kasvatustilafilosofia aikalaismetodiikkina* (367–400). Tampere: Tampere University Press.
- Kangas, K. (2014). *The Artifact Project: Promoting design learning in the elementary classroom*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kantola, J. (1997). *Cygnaeuksen jäljillä käsityöopetuksesta teknologiseen kasvatukseen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kaukinen, L. (2010). *Käsityötiede, vai mikä se olikaan?* Käsityötieteen professori Leena K. Kaukisen jäähyväisluento Helsingin yliopistossa 10.12.2009 (Tekstiilikulttuuriseuran julkaisu 5). Helsinki: Tekstiilikulttuuriseura.
- Kaukinen, L. K. (2003). Ajatuksia käsityötieteen ontologiasta. Teoksessa A. Virta & O. Marttila (toim.), *Opettaja, asiantuntijuus ja yhteiskunta: Ainedidaktinen symposium 7.2.2003* (307–315). Turku: Turun opettajankoulutuslaitos.
- Kaukinen, L. (1999). Dimensions of research reflected by masters' thesis in Textiles clothing and Crafts Design in Finnish Universities between the years 1984–1995. *Techne serien – Forskning i Slöjdpedagogik och Slöjdvetsenskap* B 6/1999, 60–78.
- Kaukinen, L. K. (1995). *Elongation behaviour of elastic stitch types in household sewing machines: Stretch-stitches versus serger overlock stitches*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kettula, S. (2009). *Semanttisen webin ontologisen tekstiilikäsitetieteen kehittäminen ja liittäminen museoiden luettelointitietoihin*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kiikeri, M. & Ylikoski, P. (2011). *Tiede tutkimuskohteena: Filosofinen johdatus tieteen-tutkimukseen*. (3. painos). Helsinki: Gaudeamus.
- Kindi, V. (2012). Kuhn's paradigms. Teoksessa T. Arabatzis & V. Kindi (toim.), *Kuhn's The structure of scientific revolutions revisited* (91–111). New York: Routledge.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (2006). Käsityön kaunis tulevaisuus. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta*. Tampere: Akatiimi, 97–108.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (1995). *Ajatus käsissämme: Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi*. Turku: Turun yliopisto.
- Kokko, S., Almevik, G., Høgseth, H. B. & Seitamaa-Hakkarainen, P. (2019, tulossa). *Mapping the methodologies of the Craft Sciences in Finland, Sweden and Norway*. Craft Research.
- Koskennurmi-Sivonen, R. *Paradigma*. Koskennurmi-Sivosen verkkosivut. <https://rkosken.kapsi.fi/paradigma.html>
Viitattu 16.2.2020.
- Koskennurmi-Sivonen, R. (1998). *Creating a unique dress: A study of Riitta Immonen's creations in the Finnish fashion house tradition*. Helsinki: Akatiimi.
- Kotkavirta, J. & Nyyssönen, S. (1995). *Ajatus: Johdatus filosofiaan*. (2. painos). Espoo: Weilin + Göös.

- Kouhia, A. (2016). *Unraveling the meanings of textile hobby crafts*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kröger, T. & Pöllänen, S. (2007). Käsityötieteen kasvatustieteellinen tutkimus. Teoksessa P. Seitamaa-Hakkarainen, S. Pöllänen, M. Luutonen, M. Kaipainen, T. Kröger, A.-M. Raunio, O. Sipilä, V. Turunen, L. Vartiainen & A. Heinonen (toim.), *Käsityötieteen ja käsityömuotoilun sekä teknologiakasvatuksen tutkimusohjelma Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa* (50–55). Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Kuhn, T. S. (1996). *The structure of scientific revolutions*. (3. painos). Chicago: University of Chicago Press.
- Kärnä-Behm, J. (2011). Sisustustekstiilin identiteetti ja tutkimusparadigmat. Teoksessa J. Kärnä-Behm (toim.), *Sisustuskirja: Tutkimuksellisia avauksia*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 93–104.
- Kärnä-Behm, J. (2005). *Käsityö kulttuurisena kategoriana: Käsityön ja käsityöläisyyden representaatio suomalaisissa päivälehdissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Laajalahti, A. & Herkama, S. (2018). Laadullinen analyysi ATLAS.ti-ohjelmistolla. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5. painos), (106–133). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laamanen, T. (2016). *Generating and transforming representations in design ideation*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Lahti, H. (2008). *Collaborative design in a virtual learning environment: Three design experiments in textile teacher education*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Lindfors, E. (2002). *Tekstiilituotteen teknologiset ominaisuudet: Tekstiilituotteen käyttö- ja hoito-ominaisuuksien tarkastelu kuluttajan näkökulmasta*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Luutonen, M.; Koskennurmi-Sivonen, R.; Koski, J. T.; Raunio, A.-M.; Salo-Mattila, K.; Seitamaa-Hakkarainen, P. & Syrjäläinen, E. (1999). *Työrukkanen. Tutkimus Helsingin yliopiston käsityönopettajan koulutuksessa*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Luutonen, M. (1997). *Kansanomainen tuote merkityksenkantajana: Tutkimus suomalaisesta villapaidasta*. Helsinki: Akatiimi.
- Lämsä, A.-M. & Takala, T. (2014). *Tulkitseva käsitetutkimus*. Metodix – metoditietämystä kaikille -verkkosivu. <https://metodix.fi/2014/05/19/lamsa-tulkitseva-kasitetutkimus/>
Viitattu 12.11.2019.
- Marton, F. & Booth, S. (1997). *Learning and Awareness*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Marton, F., Dall'alba, G., & Beaty, E. (1993). Conceptions of Learning. *International Journal of Educational Research* 19 (3), 277–300.
- Marton, F. (1981). Phenomenography – Describing conceptions of the world around us. *Instructional Science* 10, 177–200.

- Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Niikko, A. (2003). *Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Niiniluoto, I. (1984). *Johdatus tieteenfilosofiaan*. Keuruu: Otava.
- Nuutinen, A. & Soini-Salomaa, K. (2014). Tulevaisuuskäsityksen tutkimus käsityön ja muotoilun kontekstissa – tulevaisuusajattelu osana käsityön ja muotoilun oppimista ja ammatillista osaamista. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia & E. Syrjäläinen (toim.), *Kättä pidempää: Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (132–147). Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Oksanen-Lyytikäinen, J. (2015). *Puku taiteena ja työvälineenä: Näyttämöpuvun merkitys kolmessa oopperaproduktiossa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Parkko, M. (2016). *Stailaaminen: työtehtävät, osaaminen ja sijoittuminen*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2. painos). Newbury Park: Sage.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. (2014). Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pietikäinen, I. (2006). Käsityön kaksi ulottuvuutta. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia: Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (78–85). Hamina: Akatiimi.
- Pietikäinen, I. (1999). Käsityötiede valukauhassa. Teoksessa A.-M. Raunio & P. Seitamaa-Hakkarainen (toim.), *Liitteitä - Attachments. Kirjoituksia käsityötieteestä* (19–26). Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Pietikäinen, I. (1987). *Tekstiilikäsityötaidon luonnetta kartoittava tutkimus*. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos.
- Pramling, I. (1983). *The child's conception of learning*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Puusa, A. (2011). Laadullisen aineiston analyysi. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (114–125). Helsinki: JTO.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2011). Tieteenfilosofisista kysymyksistä laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (11–27). Helsinki: JTO.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2011b). Laadullisen lähestymistavan yleistymisen kulttuurinäkökulman myötä. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (31–46). Helsinki: JTO.

Puusa, A. & Juuti, P. (2011c). Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (47–57). Helsinki: JTO.

Puusa, A. & Kuittinen, M. (2011). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikysymyksistä. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (167–180). Helsinki: JTO.

Pyörälä, E. (1995). Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. Teoksessa P. Alasuutari & J. Leskinen (toim.), *Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla* (11–22). Helsinki: kuluttajatutkimuskeskus.

Pöllänen, S. (2007). Käsityötieteen poluilla. Teoksessa P. Seitamaa-Hakkarainen, S. Pöllänen, M. Luutonen, M. Kaipainen, T. Kröger, A.-M. Raunio, O. Sipilä, V. Turunen, L. Vartiainen & A. Heinonen (toim.), *Käsityötieteen ja käsityömuotoilun sekä teknologiakasvatuksen tutkimusohjelma Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa* (3–18). Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Pöllänen, S. & Kröger, T. (2004). Näkökulmia kokonaiseen käsityöhön. Teoksessa J. Enkenberg, E. Savolainen & P. Väisänen (toim.), *Tutkiva opettajankoulutus – taitava opettaja* (160–172). Savonlinna: Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.

Raunio, K. (2007). Monitieteinen ja poikkitieteinen käsityötiede. Teoksessa P. Seitamaa-Hakkarainen, S. Pöllänen, M. Luutonen, M. Kaipainen, T. Kröger, A.-M. Raunio, O. Sipilä, V. Turunen, L. Vartiainen & A. Heinonen (toim.), *Käsityötieteen ja käsityömuotoilun sekä teknologiakasvatuksen tutkimusohjelma Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa* (19–21). Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Raunio, K. (1999). *Positivismi ja ihmistiede*. Helsinki: Gaudeamus.

Rissanen, R. (2006). Fenomenografia. Luku 5.1 teoksessa A. Saaranen-Kauppinen & A. Puusniekka (toim.), *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja, pdf-julkaisu* (36–37). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://courses.helsinki.fi/sites/default/files/course-material/4453723/kvalitatiivisten%20menetelmien%20verkko-oppikirja.pdf>

Viitattu 2.4.2020.

Räisänen, R. (2002). *Anthraquinones from the fungus Dermocybe sanguinea as textile dyes*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Saari, S. (1995). Tietokoneavusteisten ohjelmien käyttö tutkimusaineiston kvalitatiivisessa analyysissä. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.), *Laadullisen tutkimuksen työtapoja* (162–185). Helsinki: Kirjayhtymä.

Saaranen, E.; Arnkil, A.; Hanste, T.; Korsisaari, E. M. & Uschanov, T. (2001). *Symposium. Filosofian keskeiset ajattelijat ja teemat*. (2. painos). Porvoo: WSOY.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja, pdf-julkaisu*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://courses.helsinki.fi/sites/default/files/course-material/4453723/kvalitatiivisten%20menetelmien%20verkko-oppikirja.pdf>

Viitattu 2.4.2020.

Salo-Mattila, K. (2014). Tekstiilikulttuurin tutkimus käsityötieteessä. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia & E. Syrjäläinen (toim.), *Kättä pidempää: Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (191–202). Helsinki: Helsingin yliopisto.

Salo-Mattila, K. (2011). Sisustaminen ja sisustustekstiilit käsityötieteen opinnäytetutkimuksissa. Teoksessa J. Kärrä-Behm (toim.), *Sisustuskirja: Tutkimuksellisia avauksia*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 105–112.

Seitamaa-Hakkarainen, P. (2020). Henkilökohtainen tiedonanto 25.4.2020.

Seitamaa-Hakkarainen, P. & Koskenmaki-Sivonen, R. (2014). Internet ja sosiaalinen media käsityötieteen tutkimuksen lähteenä ja paikkana – aineistojen muodot ja analyysit. Teoksessa S. Karppinen, A. Kouhia & E. Syrjäläinen (toim.), *Kättä pidempää: Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä* (116–131). Helsinki: Helsingin yliopisto.

Seitamaa-Hakkarainen, P. (2009). Pohdintoja käsityön kuvasta. Teoksessa A. Aro, M. Hartikainen, M. Hollo, H. Järnefelt, E. Kauppinen, H. Ketonen, M. Manninen, M. Pietilä & P. Sinko (toim.), *Taide ja taito – kiinni elämässä! TAITAI taide- ja taitokasvatus* (63–75). Helsinki: Opetushallitus.

Seitamaa-Hakkarainen, P.; Pöllänen, S.; Luutonen, M.; Kaipainen, M.; Kröger, T.; Rautio, A.-M.; Sipilä, O.; Turunen, V.; Vartiainen, L. & Heinonen, A. (2007). *Käsityötieteen ja käsityömuotoilun sekä teknologiakasvatuksen tutkimusohjelma Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa*. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Seitamaa-Hakkarainen, P. (2000). *The weaving-design process as a dual-space search*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sennett, R. (2008). *The Craftsman*. New Haven: Yale University Press.

Sipilä, O. (2012). *Esiliina aikansa kehyksissä: Moniaikaista tekstiilikulttuuria ja representaatioita kodista, perheestä, puhtaudesta ja käsityöstä 1900-luvun alkupuolen Suomessa*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Soini-Saloma, K. (2013). *Käsi- ja taideteollisuusalan ammatillisia tulevaisuudenkuvia*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Suojanen, U. (1993). *Käsityökasvatuksen perusteet*. Porvoo: WSOY.

Takala, T. & Lämsä, A.-M. (2001). Tulkitseva käsitetutkimus organisaatio- ja johtamistutkimuksen tutkimusmetodisena vaihtoehtona. Teoksessa *Liiketaloudellinen aikakauskirja* 3, 371–390.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turunen, V. (2015). *Pellavalangan neulonta kotineulekoneella*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Töttö, P. (2004). *Syvällistä ja pinnallista: Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino.

Töttö, P. (2000). *Pirullisen positivismin paluu. Laadullisen ja määrällisen tarkastelua*. Tampere: Vastapaino.

Uotila, M. (1994). *Pukeutumisen kuva: Fenomenologis-eksistentiaalinen lähestyminen pukeutumiskuvien tekemiseen ja tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Vartiainen, L. (2010). *Yhteisöllinen käsityö. Verkostoja, taitoja ja yhteisiä elämyksiä*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Virtamaa, A. (1980). *Vuosisata käsityönopetusta 1881-1981: Helsingin käsityökoulu, Helsingin käsityöopisto, Helsingin käsityönopettajaopisto, Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos käsityönopettajan koulutuslinja*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Vilhunen, K. (2018). *Neuleblogi osana käsitöitä: neulebloggaajien kokemuksia blogin ja käsityöiden yhdistämisestä*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Yliverronen, V. (2019). *Esiopetuksen käsityö: Kolme tapaustutkimusta esikoululaisista käsityötehtävien parissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Liite

LIITE 1. ATLAS.ti-koodausnäkömäsimerkki 14.4.2020.

ATLAS.ti Project Edit Document Quotation Code Memo Network Analysis Tools View Window Help

GRADUmaaliskuu2020 — Edited

Quotation from Selection Add Coding Code In Vivo Quick Coding

GRADUmaaliskuu2020 — Edited

Hide Documents 23 : R The-Artifact-Project-tiivistelmä.docx Quotations 2 : Tutkimus edustaa kehittämistutkimusta (design-based research) Codes No Selection Memos No Selection

Q Search

KONTEKSTI aikakausi X 5
KONTEKSTI ajankohtaisuus X 2
KONTEKSTI ammattiala X 8
KONTEKSTI kansainvälisyys X 8
KONTEKSTI kansallisuus 11
KONTEKSTI maantieteellinen alue X 10
KONTEKSTI yhdessä X 21
KONTEKSTI yhteiskunta X 7
KONTEKSTI yksilöllisyys X 15
KONTEKSTI ympäristö X -> käy konseptin osuus vielä läpi 22
KONTEKSTI kulttuuri X 19
MERKITYS arvot X 1
MERKITYS hyöty, vaikutus, soveltaminen, tärkeys X 5
MERKITYS käsite, käsitteellistäminen X 10
MERKITYS kehitys, kehittäminen, kasvu 21
MERKITYS luovuus X 3
MERKITYS merkitys 23

Q > Käsi- ja taideolosuhteilla on käynnissä kestävässä kehityksessä nojaava muutos, joka kohdistuu identiteetti- ja toimintamallien kehitykseen. Ammatillisessa koulutuksen keskuksessa on tulevaisuusorientaatio. Koulutuksessa ollaan siirtymässä produktiivisesta prosessikehityksestä käytännölliseen ajatteluun. Itse tekemisen kulttuuri tulee vaikuttamaan tuotteiden suunnitteluun ja valmistukseen.

J > Tutkimuksessa kehitetään yhteisöllistä suunnittelua virtuaalioympäristössä. Yhteisöllisessä suunnitteluprosessissa on tärkeää, että yhteisön jäsenet osallistuvat esimerkiksi suunnitteluideoiden kehittämiseen.

N > Dora Jung kehitti ja uudisti damastikudontaa uransa aikana.

X > Tutkija kehitti tutkimuksen puitteissa metodin, jolla voitiin analysoida videopohjaista laadullisen tutkimuksen materiaalia.

I > Tutkimuksessa kuvataan vaaturitoiminnan kehittymistä sekä sen hilpumista ja vaatteiden valmistuksen siirtymistä tehtaasiin.

O > Tutkimuksessa kerrotaan käsitöyrittäjäksi kasvamisesta — kuitasepän ammatillisesta kehityksestä. Tutkimuksessa kuvataan myös ammatin kehityshistoria.

V > Kun maailma kehittyi, tarvitaan uusia taitoja. Käsitöyrittäjien kautta opitut suunnittelu- ja ideointitaidot kehittyneen ongelmanratkaisutaitoineen voivat osoittautua erittäin hyödyllisiksi tulevaisuuden työelämässä.

K > Tutkija kehitti ontologisen tekstiili- ja pukeinealan käsitteistön, joka kehitti ja laajensi museoiden tiedonhallintajärjestelmien tietosisältöä.

W > Tutkija kehitti ja päivitti tutkimuksensa stailausalan työtehtävien perusteella stailausalan koulutuksen mallin.

R > Tutkimuksessa tutkitaan suunnitteluoppimista. Suunnittelussa on sisällönrakennettuna ajatus jonkin kehittämisestä. Tiedon luomisen prosessi on tulevaisuuden taito.

abstrakteja ihmisiin ja maailmaan vaikuttavia asioita. Suunnittelun ja tiedon luomisen opiskelua, erityisesti koulutuksen varhaisilla asteilla, on kuitenkin tutkittu melko vähän. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhteisöllisen tutkivan suunnittelun kautta tapahtuvaan tiedon luomisen opiskelua alakoulussa. Tutkimuksen tavoite on kaksitahoinen: yhtiältä tutkimus perehtyy oppilaiden yhteisöllisten suunnitteluprosessien luonteeseen, ja toisaalta tutkimuksessa tarkastellaan näiden prosessien tukemista. Lisäksi tutkimuksen kohteena ovat sekä prosesseihin että niiden tukemiseen liittyvät erilaiset sosiaaliset, materiaaliset ja keholliset ulottuvuudet.

Tutkimus edustaa kehittämistutkimusta (design-based research), jossa yhteisöllisen tutkivan suunnittelun pedagogista mallia Learning by Collaborative Design (LCD) sovellettiin ensimmäisen kerran alakoulun opetuksessa. Mallin soveltuvuuden arvioimiseksi ja sen edelleen kehittämiseksi järjestettiin pitkäkestoinen *Esine-projekti* alakoulussa Helsingissä. Tutkimuksen pääaineistona on projektin valaisinsuunnitteluvaiheessa kuvattu videomateriaalia (noin 16 h). Tämän vaiheen ohjaajana toimi ammatissuunnittelija, ja videolle tallennettiin sekä suunnittelijan ja oppilaiden vuorovaikutus että oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus pienryhmittäilteissa. Lisäaineistona tutkimuksessa toimivat projektin Knowledge Forum tietokannasta valikoidut näkymät. Aineistoa on tarkasteltu laadullisen sisällönanalyysin keinoin useiden, asteittain syvenevien analyysikierrosten ajan.

Tulokset osoittavat, että alakoulukäiset oppilaat ovat kykeneviä osallistumaan yhteisöllisen tutkivan suunnittelun kautta tapahtuvaan tiedon luomiseen, ja että tätä prosessia voidaan jäsentää ja tukea LCD-mallin avulla. Tutkimuksessa tunnistettiin kolme erilaista toiminnan kohdetta, jotka osoittavat, että kyetäkseen osallistumaan aitoon suunnittelutiedon luomiseen oppilaat tarvitsevat tukea suunnittelun käytäntöjen taustalla vaikuttavien perusteiden ymmärtämiseen, ammatillisiin suunnittelukäytäntöihin osallistumiseen, sekä oman kehittyvän suunnittelutiedon re ektointiin ja jakamiseen.

Tutkimuksen tuloksista tehtiin neljä pedagogista johtopäätöstä. Ensinnäkin, suunnittelu- ja tiedon luomisen prosessit vaativat pitkälistä luovaa työskentelyä, jonka vaatimaa aikaa ei voida tarkasti ennalta määntellä. Toiseksi, suunnittelu on luontaisesti monitieteistä, ja suunnittelutieto vaatii kehitykseen myös tietoa luonnon- ja ihmistieteistä. Kolmanneksi, koulutuksen suunnittelun ja tiedon luomisen prosessi on tulevaisuuden taito.

KOKONAINEN materiaali X
KONTEKSTI yhdessä X

KOKONAINEN suunnittelu, de...
MERKITYS kehitys, kehittäminen...

Quotations of Code M...
Q Search
Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kehitettiin ontologinen mi muokkaamiseksi käytettiin tekstiilejä ja pukeine- ta kuvaavia must runkona oli Museolan asiasanasto MASA, jota rikastettiin muilla käsitteisiin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin terminologista käsit sitteistö muokattiin geneerisen hierarkiasuhteen mukaisesti. Huo

20.4 Eri menetelmin saadut tutkimustulokset työtehtävistä ja Eri menetelmin saadut tutkimustulokset työtehtävistä ja osaamis jäsennettiin myös kahden käsitöyrittäjien mallin avulla. Ensin r suhteen, miten ne liittyvät hyvinvointiin. Neljä erilaista stailaamis esteettis-eksemplaarinen ja esteettis-impressiivinen pukeutumis koulutuksen malli. Tutkimustulosten avulla stailausalan koulutus

23.1 Suunnittelu pitää sisällään ajatuksen jonkin uuden kehitti Suunnittelu pitää sisällään ajatuksen jonkin uuden kehittämistä prosessista, jota puolestaan pidetään yhtenä tärkeimmistä tuleva yhteiskunnassa, oppilaat tarvitsevat jo varhaisessa vaiheessa kol työkseen. Suunnittelun tuotokset ja vaikutukset ovat nähtävissä prosesseihin on mahdollista ymmärtää myös monia abstrakteja it

23.2 Tutkimus edustaa kehittämistutkimusta (design-based research). Collaborative Design (LCD) sovellettiin ensimmäisen kerran alakoulu kehittämiseksi järjestettiin pitkäkestoinen Esine- projekti alakoulu valaisinsuunnitteluvaiheessa kuvattu videomateriaali (noin 16 h), sekä suunnittelijan ja oppilaiden vuorovaikutus että oppilaiden ke

24.4 The designing and making-up process of unique dresses: The designing and making-up process of unique dresses is an op aesthetics and construction methods of a dress. Aimed at individ requirements and needs of the wearers. Sketches have an ephen detailing continue throughout the alternating designing and sewi

26.1 This study investigated expertise, problem structuring, and probi theoretical approaches and methods from cognitive sciences. A

Text Zoom: 100 % Show All Quotations

22